

Міністерство соціальної політики України

Відповіді на запитання в рамках II раунду оцінювання ГРЕТА

А. Додаткові запитання

1. Надайте, будь ласка, інформацію щодо висновків першого звіту про оцінку ГРЕТА у вашій країні стосовно таких питань:

- **основні види торгівлі людьми (ТЛ) та основні тенденції у вашій країні (наприклад, будь-які нові види або сфери експлуатації, методи вербування, країни походження або призначення постраждалих);**

На даний час набувають все більшого поширення форми торгівлі людьми, не пов'язані з сексуальною експлуатацією, такі як трудова експлуатація (сільськогосподарські роботи, будівництво, примусове жебракування), жертвами якої найчастіше стають чоловіки працездатного віку або особи з явними ознаками інвалідності, без постійного місця проживання та інші малозабезпечені категорії громадян.

Крім цього, протягом 2016 виявлені випадки вербування громадян України з метою втягнення у злочинну діяльність.

Так, в кінці жовтня 2016 працівниками управлінь по боротьбі зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми, головних управлінь Національної поліції Дніпропетровської області і м. Києва встановлено групу осіб, яка в період з 2014 до 2016 року на території Дніпропетровської, Київської та інших областей України здійснювали вербування громадян з метою експлуатації, а саме залучення до злочинної діяльності на території Російської Федерації. Свою злочинну діяльність здійснювали через мережу Інтернет, а також за допомогою рекламних листівок, які розміщувалися в місцях громадського скупчення, запрошувалися особи у віці від 20 років, для роботи кур'єрами-експедиторами фасованого товару, з відрядженням за кордон. Надалі, після прибуття завербованих осіб в Російську Федерацію, залучали їх до незаконного збуту наркотиків, в тому числі із застосуванням погроз та насильства. Незалежно від того, погоджувалися дані особи брати участь у злочинній діяльності чи ні, в подальшому їх затримували правоохоронні органи Російської Федерації та під приводом залучення до кримінальної відповідальності утримували під вартою.

За даним фактом порушено 5 кримінальних проваджень по 11 епізодам, за ознаками кримінальних злочинів, передбачених ч. 2 ст. 149 КК України. Чотири основних організатори зазначеного угруповання затримані та зараз перебувають під вартою. Приблизна кількість осіб, які ймовірно є постраждалими від такої злочинності (торгівлі людьми) досягає 50-ти чоловік, але і це не остаточні дані, так як звернення від родичів та близьких цих осіб ще надходять з різних регіонів нашої держави.

За аналогічною схемою діяло інша злочинне угруповання, яке в січні 2017 викрито оперативниками управління по боротьбі зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми, Головного управління Національної поліції в Київській області. До складу його входили чотири жителя м. Києва та Київської області, які займалися вербуванням молодих людей, переважно студентів, які перебувають у скрутному матеріальному становищі і мали бажання заробити «легкі» гроші за кордоном. Протягом 2014-2016 років організатори угруповання відправили з України в далеку Бразилію вісім чоловік, а за результатами через шахрайську схему наших громадян змусили стати міжнародними наркокур'єрами і перевозити в валізах кокаїн з Бразилії в Таїланд. В результат, наші співвітчизники були затримані правоохоронними органами цих країн і тепер знаходяться в бразильських і тайських в'язницях.

Завдяки спільним зусиллям правоохоронного блоку, міністерства соціальної політики та громадських організацій 1 громадянина України, який перебував у бразильській в'язниці, вдалось звільнити та повернути до України. Інший потерпілий в очікуванні вироків суду за суворими законами цієї країни.

2 громадян України, які перебувають у тайській в'язниці засудили до 25 років позбавлення волі.

23.01.2017 в рамках кримінального провадження, передбаченого частиною 2 статті 149 КК України, спільно з прокуратурою Київської області проведено 9 обшуків в м. Києві та Київській області, під час яких вилучено речові докази, які підтверджують злочинну діяльність учасників злочинної групи (банківські карти, ноутбуки, комп'ютерна техніка, мобільні телефони, чорнові записи). Зараз судом обрано запобіжний захід у вигляді утримання під вартою відносно 4-х встановлених організаторів зазначеної злочинної діяльності.

Одним з найбільш латентних і складних для виявлення та розслідування кримінальних правопорушень є торгівля дітьми.

Починаючи з 2005 року правоохоронними органами виявлено близько 3000 фактів торгівлі людьми.

В рамках кримінальних проваджень потерпілими визнано більше 3000 осіб, серед них понад 300 неповнолітніх, що становить 10 % від загальної кількості потерпілих.

Слід зазначити, що завдяки ефективним заходам прийнятим державою, в останні роки по відношенню до дітей все менше вчиняються злочини, пов'язані з торгівлею людьми.

Якщо в 2006 - 2010 роках число постраждалих дітей від торгівлі людьми становило більше 10% від загального числа встановлених жертв, то починаючи з 2011 року кількість постраждалих неповнолітніх різко зменшилася і з кожним роком зменшується. У 2016 році від торгівлі людьми постраждало 4 дитини, що становить 4,7% від загальної кількості.

Аналізом кримінальних проваджень, пов'язаних з торгівлею людьми де потерпілими визнано неповнолітні, встановлено, що в 93-х% таких випадків неповнолітніх у віці від 15 до 18 років намагалися продати з метою подальшої сексуальної експлуатації, в більшості випадків країною призначення була Російська Федерація.

В інших випадках, батьки з неблагополучних сімей, найчастіше раніше судимі, ведуть аморальний спосіб життя намагалися продати свою новонароджену дитину.

Так, у квітні поточного року оперативники відділу боротьби зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми, ГУНП в Черкаській області затримали жінку, яка продала новонароджене немовля.

Матір затримали неподалік пологового будинку під час передачі грошових коштів. Немовля передали лікарям для обстеження. За скоєне жінці загрожує до п'ятнадцяти років позбавлення волі.

Отримавши інформацію, що 33-річна мешканка Черкаського району, яка знаходиться на останніх місяці вагітності, шукає покупця на свою ще ненароджену дитину, оперативники відділу боротьби зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми негайно розробили операцію по її затриманню. Під час слідчо-оперативних заходів жінку було затримано у момент передачі грошових коштів за немовля. Вартість своєї новонародженої дитини вона оцінила у 15 тисяч гривень. Немовля передано на обстеження медикам та працівникам соціальних служб. На даний час жінка затримана, з нею працюють слідчі. За даним фактом відкрито кримінальне провадження за частиною 3 статті 149 (Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини) Кримінального кодексу України. За скоєне їй загрожує позбавленням волі строком до п'ятнадцяти років. Наразі вирішується питання про обрання їй міри запобіжного заходу та позбавлення батьківських прав.

Проведений аналіз ситуації свідчить, що основними країнами призначення «живого товару» є: Російська Федерація, Польща, Туреччина, Україна, Німеччина, Ізраїль, Греція, Об'єднані Арабські Емірати.

Оцінка ризику за структурними характеристиками населення:

- незаміжні жінки, самотні матері, розлучені особи;
- молодь, діти вулиці, діти-сироти, вихідці з неблагополучних сімей;
- сільське населення;
- внутрішньо переміщені особи;

- іноземні громадяни – трудові мігранти;
- особи, які зазнали насильства, у тому числі сексуального;
- бідні, малозабезпечені особи;
- особи з проблемами психічного здоров'я.

Найбільш вразливі до торгівлі людьми категорії населення:

- жінки у віці 18-26 років, у першу чергу незаміжні (вразливі до сексуальної експлуатації);
- чоловіки у віці 25-60 років, у першу чергу одружені (вразливі до трудової експлуатації);
- діти у віці 13-18 років, у першу чергу дівчатка з неповних та реструктурованих сімей (коли один із батьків нерідний).

Для вербування потенційних постраждалих від торгівлі людьми, злочинці все частіше використовують мережу загального доступу – Інтернет. Зокрема, шляхом створення спеціалізованих сайтів, відповідних груп у соціальних мережах, прямого контакту на сайтах знайомств, розміщення оголошень про працевлаштування, тощо.

З метою недопущення ідентифікації своєї особи, злочинці для спілкування між собою та жертвами використовують [додатки VoIP](#) для смартфонів, що працюють на платформах [Android](#), [BlackBerry OS](#), [iOS](#), [Symbian](#), [Windows Phone](#), [Bada](#) і комп'ютерів під керуванням [Windows](#), [OS X](#) і [Linux](#), такі як WhatsApp, Viber, Skype, Telegram, Line, Imo, Isq, Facebook і Google.

- **зміни у законодавчих актах та нормативних документах вашої країни, що стосуються протидії торгівлі людьми;**

Уряд України постійно працює над удосконаленням нормативної бази у сфері протидії торгівлі людьми.

1. Затверджено Державну соціальну програму протидії торгівлі людьми на період до 2020 року.
2. Внесено зміни до постанови Кабінету Міністрів України від 25.07.2012 № 660 «Про затвердження Порядку виплати одноразової матеріальної допомоги особам, які постраждали від торгівлі людьми» в частині збільшення розміру одноразової матеріальної допомоги. З 1 січня 2017 року розмір такої допомоги становить три прожиткових мінімуми для відповідної категорії громадян:
  - дітям віком до 6 років: 4278 грн.;
  - дітям віком від 6 до 18 років: 5331 грн.;
  - працездатним особам: 5052 грн.;
  - особам, які втратили працездатність: 3936 грн.
3. Затверджено спільний Наказ Міністерства соціальної політики та Міністерства внутрішніх справ 11.01.2016 4/5 «Про затвердження Інструкції зі збору та моніторингу статистичної інформації щодо осіб, які постраждали від торгівлі людьми».
4. Внесено зміни до форми заяви про встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми, та розписки про нерозголошення відомостей щодо особи, яка постраждала від торгівлі людьми, з метою посилення конфіденційності інформації про постраждаючу особу, а також отримання згоди або заперечення щодо співпраці з правоохоронними органами (Наказ Мінсоцполітики від 25.03.2016 № 366).
5. Розроблено проект Закону України „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення протидії торгівлі людьми та захисту постраждалих осіб” (зарєєстрований у Верховній раді України за № 6125 23.02.2017).
6. Розроблено проект Закону України „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо провадження господарської діяльності з посередництва у працевлаштуванні за кордоном”, метою якого є посилення відповідальності фірм, які надають послуги з посередництва у працевлаштуванні за кордоном для недопущення торгівлі людьми (зарєєстрований у Верховній раді України за № 6275 від 31.03.2017 р.).
7. Розроблено проект Закону про внесення змін до статті 149 Кримінального кодексу України (щодо приведення у відповідність до міжнародних стандартів), яким пропонується

розширити види експлуатації, за які передбачається відповідальність, на примусове переривання вагітності, примусове одруження, примусове втягнення у заняття жебрацтвом тощо (zareestrovаний у Верховній раді України за № 6243 від 27.03.2017 р.)

Відповідно до наказу Міністерства внутрішніх справ України, 2017 рік оголошений роком протидії торгівлі людьми, у зв'язку з цим Національною поліцією підготовлено План додаткових заходів з посилення боротьби зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми, у 2017 році.

29 березня 2016 року відбулося засідання Міжвідомчої ради з питань сім'ї, гендерної рівності, демографічного розвитку, попередження насильства в сім'ї та протидії торгівлі людьми за участі керівників центральних органів виконавчої влади, а також міжнародних і громадських організацій.

24 лютого 2017 року в Генеральній прокуратурі України відбулася міжвідомча нарада керівників правоохоронних та державних органів України під головуванням Генерального прокурора Юрія Луценка щодо стану запобігання і протидії торгівлі людьми. Відповідно до постанови міжвідомчої наради від 24 лютого 2017 року визначено основні завдання та напрями координації роботи центральних органів виконавчої влади та представників громадських, у тому числі міжнародних організацій, які беруть участь у реалізації державної політики у цій сфері на період до кінця 2017 року.

- **відомча система щодо протидії торгівлі людьми, зокрема: зміни стосовно складу та функцій органів, які відповідають за координацію національних заходів щодо протидії торгівлі людьми, залучення неурядових організацій до координуючих органів, установ, які спеціалізуються на протидії торгівлі людьми, та призначення національного доповідача або іншого механізму для моніторингу впровадження стратегій, методів і діяльності, спрямованих на протидію торгівлі людьми;**

Міністерство соціальної політики України визначено Національним координатором у сфері протидії торгівлі людьми.

Мінсоцполітики постійно співпрацює у сфері протидії торгівлі людьми з Національною поліцією, Генеральною прокуратурою, Міністерством внутрішніх справ, Міністерством освіти і науки, Міністерством охорони здоров'я, Міністерством юстиції, Міністерством закордонних справ, Службою безпеки України, Адміністрацією Державної прикордонної служби України, Державною міграційною службою та іншими відомствами. Також Мінсоцполітики активно співпрацює з міжнародними та громадськими організаціями у сфері протидії торгівлі людьми.

Мінсоцполітики створено міжвідомчу робочу групу з питань удосконалення нормативно-правових актів у сфері протидії торгівлі людьми з метою розгляду проблемних питань, що виникають під час реалізації державної політики у сфері протидії торгівлі людьми, та удосконалення нормативно-правової бази у відповідній сфері, склад якої затверджено наказом Мінсоцполітики від 07.03.2013 № 105 (зі змінами). Засідання робочої групи проводяться щомісяця, або частіше за потреби.

Розпорядженнями **обласних та Київської міської державної адміністрації** створені та діють обласні (а також районні та міські) координаційні ради з питань сім'ї, гендерної рівності, демографічного розвитку, попередження насильства в сім'ї та протидії торгівлі людьми. У кожному районі та області проводяться планові засідання з розгляду вищезазначених питань. На засіданнях відповідних рад розглядаються питання щодо поліпшення роботи в сфері протидії торгівлі людьми, проводиться аналіз та оцінка її ефективного впровадження, проблемні питання та шляхи їх вирішення тощо.

Надзвичайно важливу роль у формуванні та реалізації державної політики з протидії торгівлі людьми відіграють міжнародні та громадські організації, представники яких входять до складу всіх робочих груп та міжвідомчих координаційних рад з протидії торгівлі людьми:

Представництво МОМ в Україні,
Координатор проектів ОБСЄ в Україні,

Міжнародна організація «Кампанія A21»,
Українська гельсінська спілка з прав людини,
Всеукраїнська коаліція громадських організацій, які працюють у сфері протидії торгівлі людьми та інші громадські організація, які не входять до складу коаліції.

Стаття 26 ЗУ „Про протидію торгівлі людьми” передбачає здійснення громадського контролю за виконання заходів у сфері протидії торгівлі людьми, що передбачає чітку роль громадських організацій у моніторингу діяльності у сфері протидії торгівлі людьми. На виконання статті 26 Закону України „Про протидію торгівлі людьми” 10 грудня 2014 року була створена Незалежна моніторингова група з протидії торгівлі людьми, яка включає представників громадських організацій, що мають багаторічний досвід здійснення моніторингу державної політики у зазначеній сфері: Міжнародний жіночий правозахисний центр „Ла Страда-Україна”, МГО „Школа рівних можливостей”, ГО „Авест”» (Вінниця), ГО „Розвиток демократії”, Центр правових та політичних досліджень „ДУМА” (Харків), Інформаційно-консультаційний жіночий центр, Всеукраїнська мережа проти комерційної сексуальної експлуатації дітей, ГО Західноукраїнський центр „Жіночі перспективи” (Львів), МГО „Розрада”, ГР „Віра. Надія. Любов” (Одеса).

Державна соціальна програма протидії торгівлі людьми на період до 2020 року містить ряд показників та індикаторів, які використовуються для моніторингу стану її виконання.

Мінсоцполітики у співпраці із Державними науково – дослідними інститутами щороку готує Державну доповідь про стан реалізації державної політики у сфері протидії торгівлі людьми.

17 квітня 2015 року Мінсоцполітики було проведено сесію стратегічного планування діяльності з протидії торгівлі людьми, участь у якій взяли представники центральних та місцевих органів влади, МОМ, ОБСЄ та громадські організації. Під час сесії було розроблено стратегію діяльності Мінсоцполітики у сфері протидії торгівлі людьми, яка містить чіткі показники та критерії моніторингу її виконання. Подальша робота здійснюватиметься на виконання критеріїв оцінки діяльності із залученням міжнародних і громадських організацій.

- **огляд актуальної державної стратегії та/або плану дій щодо протидії торгівлі людьми (тривалість, цілі, основні види діяльності, відповідальні органи, фінансування, моніторинг та оцінка результатів).**

24 лютого 2016 року Постановою Кабінету Міністрів України № 111 затверджено Державну соціальну програму протидії торгівлі людьми на період до 2020 року.

Метою Програми є:

- запобігання торгівлі людьми
- підвищення ефективності виявлення осіб, які вчиняють такі злочини або сприяють їх вчиненню, а також захист прав осіб, постраждалих від торгівлі людьми, особливо дітей, та надання їм допомоги
- посилення ефективності взаємодії органів виконавчої влади, міжнародних організацій, громадських об'єднань та інших юридичних осіб, що виконують різні функції у сфері протидії торгівлі людьми;
- підвищення рівня поінформованості суспільства щодо шляхів уникнення ризиків потрапляння в ситуації торгівлі людьми та можливостей отримання допомоги з метою формування у населення навичок безпечної поведінки;
- підвищення рівня професійної компетенції працівників державних органів влади, зокрема у правоохоронній та судовій системах;
- зменшення проявів упередженого ставлення до осіб, які постраждали від торгівлі людьми, підвищення рівня довіри до органів виконавчої влади, які проводять заходи у сфері протидії торгівлі людьми;
- підвищення рівня довіри населення до правоохоронної та судової систем;

- запровадження дієвого механізму направлення осіб, які постраждали від торгівлі людьми, органами Національної поліції до відповідальних структурних підрозділів для надання допомоги;
- забезпечення належного захисту надання допомоги особам, які постраждали від торгівлі людьми, з урахуванням потреб окремих груп таких осіб;
- здійснення заходів щодо мінімізації рівня торгівлі людьми.

Протягом строку виконання Програми передбачається:

- проведення широкомасштабних інформаційних кампаній серед населення, в тому числі серед внутрішньо переміщених осіб, щодо запобігання ризикам потрапляння в ситуації торгівлі людьми та можливостей отримання допомоги;
- підготовка щорічної доповіді про здійснення заходів у сфері протидії торгівлі людьми;
- проведення навчань для працівників державних установ, що контактують з особами, які постраждали від торгівлі людьми, з питань ідентифікації та взаємодії суб'єктів, які проводять заходи у сфері протидії торгівлі людьми;
- підвищення професійного рівня слідчих, прокурорів, суддів та адвокатів у частині здійснення кримінального провадження у справах щодо торгівлі людьми;
- посилення співпраці соціальних служб і правоохоронних органів з питань протидії торгівлі людьми та надання допомоги особам, які постраждали від торгівлі людьми;
- надання комплексу соціальних послуг особам, які постраждали від торгівлі людьми, сприяння їх працевлаштуванню та проведення інших заходів.

Виконавці заходів Програми - Мінсоцполітики, МВС, Національна поліція, МЗС, Мінінфраструктури, Мінекономрозвитку, Мінкультури, МОЗ, МОН, Мінмолодьспорт, Мін'юст, Адміністрація Держприкордонслужби, СБУ, Генеральна прокуратура України, Національне антикорупційне бюро, ДМС, Державна служба зайнятості, Держкомтелерадіо, Держстат, ДСА, Вищий спеціалізований суд з розгляду цивільних та кримінальних справ, Верховний суд України, Держпраці, Федерація профспілок України, Федерація роботодавців України, Національна школа суддів, Національна академія прокуратури, Академія адвокатури, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські держадміністрації, а також за згодою - міжнародні організації та громадські об'єднання.

З метою моніторингу стану виконання Програми центральні органи виконавчої влади, обласні та Київська міська державні адміністрації подають щопівроку до 20 числа місяця, що настає за звітним періодом, Міністерству соціальної політики, інформацію про стан виконання Програми для її узагальнення і подання до 1 березня Кабінетові Міністрів України та Міністерству економічного розвитку і торгівлі.

Після завершення строку дії Програми Мінсоцполітики формує заключний звіт, який надсилається до Мінекономрозвитку для складання висновку про ефективність реалізації Програми та інформування про результати Кабінету Міністрів України.

Фінансування Програми передбачається здійснювати за рахунок коштів державного, місцевих бюджетів та інших джерел.

Обсяг видатків на виконання Програми визначається щороку під час складання проектів державного та місцевих бюджетів на відповідний рік з урахуванням їх реальних можливостей.

Орієнтовний обсяг фінансування Програми з державного бюджету: у 2016 році - 98,8 тис. гривень, у 2017 році - 98,8 тис., у 2018 році - 548,8 тис., у 2019 році - 548,8 тис., у 2020 році - 548,8 тис. гривень.

Обсяг видатків з місцевих бюджетів: у 2016 році - 219,22 тис. гривень, у 2017 році - 219,22 тис., у 2018 році - 219,22 тис., у 2019 році - 219,22 тис., у 2020 році - 219,22 тис. гривень.

Обсяг видатків з інших джерел становить у 2016 році - 7126 млн. гривень, у 2017 році - 6966 млн., у 2018 році - 7126 млн., у 2019 році - 6966 млн., у 2020 році - 7126 млн. гривень.

Значна сума коштів з місцевих бюджетів виділяється на утримання закладів, які відповідно до Закону України „Про протидію торгівлі людьми” надають допомогу особам, які постраждали від торгівлі людьми (центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді; центри соціально –

психологічної допомоги; територіальні центри соціального обслуговування (надання соціальних послуг); центри соціально-психологічної реабілітації дітей та притулки для дітей).

Зокрема, у 2016 році з місцевих бюджетів було виділено:

- на фінансування притулків для дітей – 8 092 131,37 тис. грн.
- на фінансування центрів соціально – психологічної реабілітації дітей – 110 415 881,67 грн.
- на утримання та реалізацію програм і заходів у Центрах соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді – 322 395 тис. грн.
- на утримання центрів соціально – психологічної допомоги з місцевих бюджетів – 14 020 тис. грн.
- на фінансування територіальних центрів соціального обслуговування (надання соціальних послуг) з місцевих бюджетів – 2 081 022,8 тис. грн.

В. Міждисциплінарні запитання

Гендерна рівність (Статті 1.1.б, 5.3 і 17)

2. Які спеціальні заходи у вашій державі спрямовані на гендерні питання, пов'язані із торгівлею людьми, та впровадження гендерної рівності у політику з попередження та протидії торгівлі людьми, а також на захист та просування прав постраждалих, у тому числі за допомогою розширення прав та можливостей жінок та дівчат?

Законом України „Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків” передбачається досягнення паритетного становища жінок і чоловіків у всіх сферах життєдіяльності суспільства шляхом правового забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків та застосування спеціальних тимчасових заходів, спрямованих на усунення дисбалансу між можливостями жінок і чоловіків реалізовувати їхні права.

Прийнято низку стратегічних документів, де враховано гендерний аспект:

- Стратегія Президента з прав людини і Національний план щодо її здійснення (2015);
- Національний план дій щодо виконання резолюції Ради Безпеки ООН №1325 „Жінки, мир, безпека” на період до 2020 року (2016);
- Стратегія подолання бідності та План по її реалізації (2016);
- Концепція реформування державного управління (2016);
- Стратегія реформування управління державними фінансами до 2021 року, де враховано гендерний підхід (2017);
- проект Стратегії „Освіта: гендерний вимір 2020”.

У 2017 році Урядом України затверджено Концепцію державної соціальної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року (розпорядження КМУ від 05.04.2017 № 229-р). У документі враховані міжнародні інструменти ООН, Ради Європи, Європейського Союзу, ОБСЄ, рекомендації міжнародних моніторингових інституцій у сфері прав людини, а також положення Угоди про асоціацію між Україною, з однією сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, з іншої сторони.

Метою програми є удосконалення механізму забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах життя суспільства та впровадження європейських стандартів рівності.

Програма передбачає:

- удосконалення нормативно-правової бази з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків в усіх сферах життєдіяльності суспільства;
- урахування гендерного компонента у програмах економічного і соціального розвитку з урахуванням актуальних потреб галузей і регіонів;
- удосконалення механізму проведення гендерно-правової експертизи;
- розширення переліку статистичних показників за ознакою статі з розбивкою за іншими основними ознаками (вік, місце проживання, інвалідність, соціально-економічний статус тощо);

зменшення гендерного дисбалансу у сфері державної служби та управління людськими ресурсами;

удосконалення механізму реалізації права на захист від дискримінації за ознакою статі та множинної дискримінації, розгляду випадків такої дискримінації та вжиття відповідних заходів за результатами їх розгляду;

виконання договірних та інших міжнародних зобов'язань, які взяла на себе Україна, зокрема тих, що стосуються забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, урахування відповідних рекомендацій міжнародних організацій, членом яких є Україна;

залучення до виконання Програми міжнародних організацій та громадських об'єднань, діяльність яких спрямовується на забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у суспільстві.

На виконання Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 "Жінки, мир, безпека" на період до 2020 року, здійснено:

- збільшено кількість жінок, які проходять військову службу, на 3200 осіб, серед них офіцерів – на 500 осіб.

Для довідки: на початок 2017 року в українській армії служать 20 200 жінок, з них 2 700 офіцерів (13%), (2016 рік – 17 000 жінок, у тому числі 2200 офіцерів)

- забезпечено діяльність 26-ти мобільних бригад, які надають соціально-психологічні послуги особам, постраждалим від гендерно зумовленого насильства (Запорізька, Дніпропетровська, Харківська області, підконтрольні українській владі території Донецької та Луганської областей);

- розроблено навчальні програми з гендерних аспектів конфліктів, включаючи сексуальне насильство та реабілітацію жертв;

- розроблено Моніторингову картку стану справ щодо захисту, надання допомоги та реабілітації постраждалих від насильства за ознакою статі.

Актуальним для України залишається питання посилення ролі жінок в політичному та економічному житті

Для вирішення цієї проблеми до Закону України "Про політичні партії в Україні" були внесені зміни щодо введення квот, які визначають мінімальний рівень представництва осіб однієї статі у виборчих списках політичних партій не менше 30-ти відсотків.

У липні 2015 року ухвалено Закон України „Про місцеві вибори”, відповідно до якого представництво осіб однієї статі у виборчих списках кандидатів у депутати місцевих рад у багатомандатних виборчих округах має становити не менше 30 відсотків загальної кількості кандидатів у виборчому списку.

24 листопада 2016 року групою народних депутатів зареєстровано законопроект (№ 5446), згідно з яким політична сила, у фракції якої кількість чоловіків чи жінок не буде перевищувати 2/3 від складу, отримує додатково 10%, але не від загальної суми виділеної на всі політсили, як це є сьогодні, а від щорічної суми держфінансування на партію.

Продовжується практика проведення Шкіл лідерства для жінок-кандидаток у депутати місцевих рад, які включають у себе тренінги із стратегічного планування, проектного менеджменту, розвитку комунікаційних навичок як інструменту організаційного розвитку, тренінги з дебатної майстерності. Теоретичні знання закріплюються на практиці.

Організовано роботу в рамках проектів „Академія Жіночого Політичного Лідерства”, „Політика – жіноча справа”, „Побудова жіночого політичного лобі в Україні”. Також реалізується проект „Жінки у політиці”. Який адмініструється Всеукраїнською громадською організацією „Жіночий консорціум України”. Створений в рамках проекту сайт висвітлює участь жінок у виборчому процесі.

В Україні зберігається високий рівень гендерної сегрегації (горизонтальної та вертикальної) на ринку праці, що виявляється в розриві між розмірами оплати праці чоловіків та жінок, нерівних можливостях отримання доступу до економічних ресурсів, відмінностях у якісних характеристиках зайнятості та соціальному статусі жінок і чоловіків.

Середні заробітки чоловіків в Україні майже на чверть перевищують відповідні доходи жінок.

Розрив в оплаті праці чоловіків та жінок обумовлений:

- зайнятістю значної кількості жінок у тих видах діяльності, що не надають високих зарплат, здебільшого в бюджетному секторі економіки;
- перебуванням жінок у відпустці по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, що стримує кар'єрне зростання;
- використанням переважно жінками свого права працювати неповний робочий тиждень для поєднання своїх трудових та сімейних обов'язків.

В Україні помітна професійна сегрегація – як вертикальна, так і горизонтальна. Жінки надмірно представлені у легкій, харчовій промисловості, охороні здоров'я, туризмі та сфері соціальних послуг, причому зазвичай це характерно для низькокваліфікованих професій та професій загального обслуговування.

Урядом робиться ряд важливих кроків для вирішення цієї проблеми. Так, гендерні аспекти враховано у Стратегії подолання бідності, затвердженій у 2016 році. Шляхами скорочення розриву в оплаті праці чоловіків і жінок є: (1) посилення державного та громадського контролю за виконанням законодавства, зокрема, залучення до цієї діяльності профспілкові організації; (2) поступове введення гендерних квот на державних підприємствах, (3) застосування на підприємствах політики, сприятливої для сім'ї, а також (4) заохочення дівчат навчатися на тих спеціальностях, які високо оплачуються, наприклад, ІТ-технології.

В Україні розпочато роботу над застосуванням гендерного бюджетування – інструменту, який дозволяє побачити чіткі орієнтири на їх споживача – чоловіків та жінок, дівчат та хлопців.

Проект "Гендерно-орієнтоване бюджетування в Україні" реалізується з 2014 по 2018 роки та фінансується Шведським агентством міжнародного розвитку (Sida). Його головним бенефіціаром є Міністерство фінансів України, головним партнером – Мінсоцполітики, а також Міністерство молоді та спорту, Міністерство освіти і науки, Міністерство охорони здоров'я.

Кабінет Міністрів України схвалив нову Стратегію управління державними фінансами на 2017-2021 роки, розроблену Міністерством фінансів, частиною якої є гендерне орієнтоване бюджетування. Це означає, що вперше гендерне бюджетування інтегровано у стратегічних документах Мінфіну, які будуть основою впровадження гендерного підходу у бюджетному процесі.

В рамках проекту „Гендерне бюджетування в Україні”, який впроваджується за підтримки Шведської Агенції SIDA, у 2017 році проводиться аналіз бюджетної програми Мінсоцполітики, за якою здійснюється фінансування виплат постраждалих від торгівлі людьми. (Одноразові виплати жінкам, яким присвоєно почесне звання України „Мати-героїня”, особам з інвалідністю, непрацюючим малозабезпеченим особам та особам, які постраждали від торгівлі людьми”).

Статистична звітність щодо постраждалих від торгівлі людьми використовує показники з розподілом за статтю та за видами торгівлі людьми. На основі аналізу статистичної інформації вивчається ситуація та розробляються заходи із попередження торгівлі людьми, орієнтовані на конкретну цільову групу населення.

Для прикладу, враховуючи, що від сексуального насильства страждають переважно жінки, у 2016 році за підтримки Мінсоцполітики громадською організацією А-21 виготовлено відеоролик, орієнтований на жінок, який 30 липня демонструвався під час відкриття фотовиставки „Живи вільно”.

До проекту наказу Мінсоцполітики „Про затвердження методичних рекомендацій щодо організації соціального замовлення соціальних послуг” застосовано гендерний підхід при наданні соціальних послуг. Це дозволить при здійсненні соціального замовлення оцінювати потреби чоловіків і жінок при наданні соціальних послуг та забезпечувати справедливий розподіл ресурсів.

З метою реагування на скарги та звернення громадян за фактами дискримінації за ознакою статі при Мінсоцполітики діє консультативно-дорадчий орган – Експертна рада з питань запобігання та протидії дискримінації за ознакою статі.

У 2016 році удосконалено процедуру розгляду звернень, оновлено склад ради (наказ Мінсоцполітики від 11.04.2016 № 376). До складу ради увійшли представники Мінсоцполітики, Мін'юсту, МЗС, Мінінформполітики, представник Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини з питань дотримання прав дитини, недискримінації та гендерної рівності, експерти з гендерних питань міжнародних та громадських організацій, представники Координаційної ради Коаліції з протидії дискримінації в Україні, Національної академії державного управління при Президентові України, Національної асамблеї інвалідів України, науковці.

Для подолання усталених в українському суспільстві стереотипів щодо соціальних ролей жінки та чоловіка за підтримки Координатора проектів ОБСЄ в Україні розроблено та апробовано навчальний курс і посібник з питань гендерної рівності та недискримінації для представників засобів масової інформації та рекламної індустрії. Посібник і навчальний курс були представлені та розповсюджені серед вищих навчальних закладів України, які готують відповідних фахівців.

Проведено цикл тренінгів „Впровадження гендерного підходу: нові можливості для української журналістики” для журналістів та викладачів факультетів журналістики.

Недопущення дискримінації (Стаття 3)

3. Які заходи вживаються для того, щоб забезпечити постраждалим від торгівлі людьми, які належать до етнічних меншин, доступ до прав, визначених Конвенцією?

Відповідно до статті 3 Закону України «Про протидію торгівлі людьми» діяльність, спрямована на протидію торгівлі людьми, ґрунтується на принципі добровільності отримання допомоги особами, які постраждали від торгівлі людьми, та їх недискримінації за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, **етнічного** та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками.

Тобто, всі особи, які звертається за допомогою, отримують повний комплекс соціальних послуг в залежності від потреб.

Станом на 22 червня 2017 року, Мінсоцполітики встановлено статус особи, яка постраждала від торгівлі людьми 367 громадянам, серед яких 6 іноземців (громадяни Молдови, Російської Федерації, Пакистану). Всім постраждалим було надано необхідну допомогу та виплачено одноразову матеріальну допомогу згідно Закону України «Про протидію торгівлі людьми».

4. Які спеціальні заходи вживаються для того, щоб гарантувати постраждалим особам, які є нелегальними або трудовими мігрантами, що їх буде ідентифіковано як постраждалих від торгівлі людьми та забезпечено їм доступ до прав, визначених Конвенцією?

Відповідно до Закону України «Про протидію торгівлі людьми» Державна міграційна служба України є одним із суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми.

В свою чергу, Державна міграційна служба є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ і який реалізує державну політику у сферах міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів.

Крім того, в структурі Національної поліції України діє Департамент боротьби зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми, який відповідно до свого положення вживає заходів щодо запобігання вчиненню, виявлення, припинення та розкриття кримінальних правопорушень, пов'язаних з торгівлею людьми, нелегальною міграцією, а також правопорушень у сфері суспільної моралі.

Представники Державної міграційної служби, а також Національної поліції взходять до складу міжвідомчої робочої групи та Міжвідомчої координаційної ради з протидії торгівлі людьми, що діють на центральному рівні, та до міжвідомчих координаційних рад, які діють на місцевому рівні (в усіх областях та районах).

Відповідно, всі навчання, які проходять для мультидисциплінарних команд в регіонах, містять модумлі, присвячені роз'ясненню відмінностей між торгівлею людьми та нелегальною міграцією, а також питання щодо ідентифікації осіб, які постраждали від торгівлі людьми.

Тому, працівники Державної міграційної служби, а також Національної поліції пройшли відповіден навчання і в процесі своєї діяльності можуть ідентифікувати жертву торгівлі людьми з числа нелегальних або трудових мігрантів, та скерувати її для надання допомоги відповідно до Закону України «Про протидію торгівлі людьми».

5. Які заходи гарантують чоловікам-постраждалим, що їх буде ідентифіковано як постраждалих від торгівлі людьми та надано допомогу і захист, у тому числі безпечне місце для перебування, як це визначено Конвенцією?

Відповідно до статті 3 Закону України «Про протидію торгівлі людьми» діяльність, спрямована на протидію торгівлі людьми, ґрунтується на принци добровільності отримання допомоги особами, які постраждали від торгівлі людьми, та їх недискримінації за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками.

Тобто, всі особи, незалежно від статі, які звертається за допомогою, отримують повний комплекс соціальних послуг в залежності від потреб.

Станом на 22 червня 2017 року, Мінсоцполітики встановлено статус особи, яка постраждала від торгівлі людьми 367 громадянам, серед яких більшість чоловіків – 171. Всі вони отримали соціальну допомогу відповідно до складених планів реабілітації.

Підготовка відповідних фахівців (Статті 10 і 29)

6. Будь ласка, опишіть, яким чином визначаються та задовольняються потреби у підготовці фахівців у сфері протидії торгівлі людьми. Зазначте, які саме категорії фахівців проходять навчання, воно є обов'язковим чи за бажанням, якими є зміст та направленість навчання, фінансування, що виділяється на заходи з підготовки. Надайте, будь ласка, дані щодо оцінки результатів навчання, якщо така оцінка була проведена.

Кількість навчених осіб		
Кількість осіб		Категорія учасників
2015 рік	2016 рік	
1224	2 032	особи, відповідальні за встановлення статусу постраждалих від торгівлі людьми (департаменти соціального захисту населення) регіонального рівня
400	11021	представники правоохоронних органів, включаючи дільничних офіцерів поліції, патрульних, кіберполіції та профільні підрозділи боротьби зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми регіонального рівня
1000	1 900	представники профільних органів виконавчої влади (соціального захисту, охорони здоров'я, освіти і науки, міграційної служби) регіонального рівня
250	350	працівники служб у справах дітей регіонального рівня
Разом		
2874	15303	
Учні шкіл:		
15 100	31 100	учні шкіл-інтернатів та профтехучилищ ознайомлені із ризиками торгівлі людьми та правилами безпеки через освітню кампанію «рівний-рівному»

Зокрема, Міністерство соціальної політики в рамках плану підвищення кваліфікації державних службовців у 2016 році проведено:

- 13-15 квітня проведено тематичний короткотерміновий семінар на тему: «Ідентифікація осіб, які постраждали від торгівлі людьми та організація надання їм допомоги» для 25 посадових осіб місцевих державних адміністрацій, відповідальних за проведення процедури встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми;
- 14-16 вересня проведено тематичний короткотерміновий семінар на тему: «Реабілітація та реінтеграція осіб, які постраждали від торгівлі людьми» для 25 посадових осіб місцевих державних адміністрацій, відповідальних за проведення процедури встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми.
- 30-31 травня Мінсоцполітики у співпраці з Представництвом МОМ в Україні в рамках підвищення кваліфікації працівників МЗС, які готуються до несення служби у консульських установах України за кордоном, проведено навчання на тему «Ідентифікація осіб, які постраждали від торгівлі людьми».

У 2017 році:

- 7-8 лютого 2017 року проведено навчання для 25 керівників Служб у справах дітей за тему «Протидія торгівлі дітьми та захист прав постраждалих».
- 25-26 квітня 2017 року Мінсоцполітики у співпраці з Міжнародною громадською організацією «Кампанія А21» проведено навчання на тему «Ідентифікація осіб, які постраждали від торгівлі людьми» для 50 працівників Служби авіаційної безпеки аеропорта «Бориспіль».
- 18 травня Мінсоцполітики у співпраці з Представництвом Міжнародної організації з міграції (МОМ) в Україні проведено навчання на тему «Ідентифікація осіб, які постраждали від торгівлі людьми» для 25 працівників Урядового контактного центру.

Навчання працівників поліції, які задіяні у сфері боротьби з торгівлею людьми відбуваються постійно, як на базі освітніх закладів Міністерства внутрішніх справ, так і за підтримки міжнародних партнерів.

З метою підвищення професійних навиків у сфері протидії торгівлі людьми та роботи з постраждалими від цього виду кримінального правопорушення, упродовж 2016 - 2017 років працівниками поліції взято участь у наступних навчаннях:

- з 18 до 31 січня 2016 року в місті Харкові у рамках проекту «Зміцнення зусиль України щодо протидії торгівлі людьми», що реалізується за підтримки Міжнародної організації з міграції в Україні, проведено ряд практичних семінарів (у межах міждисциплінарних навчань) для представників системи кримінального судочинства (для підрозділів боротьби зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми та слідчих);
- 25-26 квітня 2016 року у місті Львів у вступному практичному семінарі навчального курсу на тему: «Протидія торгівлі людьми: Інтерактивний навчальний курс для працівників правоохоронних органів України», який відбувся за підтримки Міністерства міжнародних справ Канади та МОМ в Україні (для слідчих – 25 осіб, та працівників БЗПТЛ ГУНП – 25 осіб). Навчальна програма курсу передбачає п'ять робочих тижнів з 25 квітня по 01 липня 2016 року (без відриву фахівців від виконання службових обов'язків);
- 29-30 квітня 2016 року в місті Караганда (Республіка Казахстан) у республіканському семінарі на тему: «Обмін передовим досвідом у сфері протидії торгівлі людьми», який відбувся за підтримки Посольства США і Центру ОБСЄ в Республіці Казахстан;
- 26-27 травня 2016 року в місті Києві у семінарі на тему: «Вдосконалення механізмів протидії торгівлі людьми: особливості виявлення та документування злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми, взаємодія органів прокуратури, досудового слідства та оперативних підрозділів у кримінальних провадженнях за фактами торгівлі людьми», який відбувся за підтримки МОМ в Україні, за участю Генеральної прокуратури України, Державної прикордонної служби України;
- 28 червня по 1 липня 2016 року в місті Одеса у підсумковому практичному семінарі навчального курсу на тему: «Протидія торгівлі людьми: Інтерактивний навчальний курс для працівників

правоохоронних органів України», який відбувся за підтримки Міністерства міжнародних справ Канади та МОМ в Україні (для слідчих та працівників БЗПТЛ ГУНП);

- 12-13 липня 2016 року в місті Києві у координаційній зустрічі суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми, у рамках проекту «Поширення Національного механізму взаємодії суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми, в Україні»;

- організовано проведення курсів з підвищення кваліфікації для 200 працівників територіальних підрозділів боротьби зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми, які проходять на базі Національної академії внутрішніх справ (м. Київ) у період з 12 вересня по 24 грудня 2016 року за підтримки Координатора проектів ОБСЄ в Україні, ще 100 працівників пройшли підвищення кваліфікації упродовж березня – травня 2017 року.

- 24 квітня – 01 червня 2017 року участь у дистанційному навчанні «Протидія торгівлі людьми: Інтерактивний навчальний курс для працівників правоохоронних органів України», який відбувся за підтримки Міністерства міжнародних справ Канади та МОМ в Україні (для слідчих – 30 осіб, та працівників БЗПТЛ ГУНП – 30 осіб, прикордонників – 30 осіб, прокурорів – 30 осіб, працівників суду – 20 осіб). Навчальна програма курсу передбачає п'ять робочих тижнів без відриву фахівців від виконання службових обов'язків.

Листом заступника Генерального прокурора України від 10.03.2015 керівників регіональних прокуратур зобов'язано в розподілі службових обов'язків закріпити спеціалізацію при здійсненні процесуального керівництва у кримінальних провадженнях за фактами торгівлі людьми.

В подальшому, при організації навчань із протидії торгівлі людьми, Генеральною прокуратурою України порушувалося питання про забезпечення у них участі саме вказаних категорій осіб.

Також у 2016 році ініційовано проведення інтерактивного навчального курсу для працівників правоохоронних органів України, в тому числі працівників прокуратури, задіяних на цьому напрямі роботи. Зазначений курс проходять працівники прокуратур і поточного року.

Крім того, в листопаді 2016 року за підтримки МОМ проведено семінари на тему: «Зміцнення потенціалу правоохоронних органів у боротьбі з торгівлею людьми через посилення їх ролі у Національному механізмі взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми», в тому числі для процесуальних керівників у прикордонних до зони проведення антитерористичної операції регіонах, а саме: Запорізькій, Харківській, Луганській, Сумській, Херсонській, Дніпропетровській, Донецькій та Миколаївській областях.

У 2017 році проводились аналогічні семінари в інших регіонах України.

У квітні 2017 року Мінсоцполітики у співпраці з представником Секретаріату Ради Європи з протидії торгівлі людьми проведено тренінги для 60 представників правоохоронного блоку, в тому числі прокурорів, представників Державної служби фінансового моніторингу, представників міжнародних організацій щодо питання здійснення фінансових розслідувань у кримінальних провадженнях за фактами торгівлі людьми.

25-26 травня 2017 року за підтримки Координатора проектів ОБСЄ в Україні у співпраці з Генеральною прокуратурою України, Мінсоцполітики, Національною поліцією України та Вищим спеціалізованим судом України з розгляду цивільних і кримінальних справ заплановано навчання в рамках проекту «Посилення кримінального переслідування торгівлі людьми з використанням інформаційних технологій», у тому числі для працівників органів прокуратури.

У Національній академії прокуратури України з метою підвищення професійного рівня прокурорів періодично проводяться заняття на тему «Процесуальне керівництво досудовим розслідуванням злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми».

Зокрема, протягом 2017 року заняття із зазначеної тематики проводились для наступних категорій слухачів:

– для прокурорів місцевих прокуратур, а також військових прокуратур гарнізонів, які здійснюють процесуальне керівництво досудовим розслідуванням та підтримують державне обвинувачення в суді (дистанційна форма навчання, навчання на базі Академії 15–26.05.2017);

– для прокурорів місцевих прокуратур, які здійснюють процесуальне керівництво досудовим розслідуванням та підтримують державне обвинувачення в суді (навчання на базі Академії з 15.05.2016 по 2.02.2017).

Навчання прокурорів є обов'язковим та здійснюється відповідно до календарних планів підвищення кваліфікації прокурорів. Фінансування відбувається за рахунок Державного бюджету України.

Зазначені заняття проводились у формі тренінгів, під час яких, окрім іншого, висвітлювались питання застосування інформаційних технологій при розслідуванні торгівлі людьми в Україні та за кордоном.

Зі слідчими військових прокуратур гарнізонів 28.11.2016 проведено круглий стіл, присвячений досудовому розслідуванню у кримінальних провадженнях щодо торгівлі людьми в особливих умовах, під час якого увагу приділено відновленню та захисту прав постраждалих, зокрема питанням відшкодування їм шкоди, завданої кримінальним правопорушенням.

Крім того, під час підвищення кваліфікації у Національній академії прокуратури України прокурорів місцевих прокуратур, які здійснюють захист прав і свобод дітей (із 07 по 25.11.2016), та начальників відділів ювенальної юстиції регіональних прокуратур (із 14 по 25.11.2016) проводилися практичні заняття, ділові ігри та круглі столи на тему «Діяльність прокурора у кримінальних провадженнях, пов'язаних з домашнім насильством», у ході яких, серед іншого, висвітлювалися питання застосування інформаційних технологій при вчиненні торгівлі людьми в Україні та за кордоном.

Спеціальні заходи щодо захисту дітей (Статті 5, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 28 і 30)

7. Опишіть, будь ласка, діяльність із протидії торгівлі дітьми, якщо така ведеться у вашій країні. Надайте детальну інформацію про відомства, які координують роботу із протидії торгівлі дітьми, та про спеціальний національний механізм перенаправлення дітей, які постраждали від торгівлі дітьми, якщо такі існують у вашій країні.

Координуючим органом у сфері протидії торгівлі дітьми є Мінсоцполітики, на місцевому рівні відповідальними за надання допомоги дітям, які постраждали від тргівл людьми є служби у справах дітей, які є структурними підрозділами Місцевих державних адміністрацій.

Відповідно до Закону України «Про протидію торгівлі людьми» суб'єкти, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми, в межах своїх повноважень вживають необхідних соціальних, правових, психолого-педагогічних та інших заходів, спрямованих на виявлення та усунення причин і передумов, що сприяють торгівлі дітьми, а також вживають заходів щодо виявлення дітей, які постраждали від торгівлі дітьми, та проводять профілактичну роботу з ними та їхніми батьками або особами, які їх замінюють, здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми, в межах своїх повноважень розробляють та впроваджують у навчальних закладах навчальні та виховні програми з протидії торгівлі дітьми.

Суб'єкти, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми, в межах своїх повноважень вживають заходів для підвищення рівня обізнаності щодо протидії торгівлі дітьми серед батьків та осіб, що їх замінюють, та осіб, які постійно контактують з дітьми у сферах освіти, охорони здоров'я, культури, фізичної культури та спорту, оздоровлення та відпочинку, судовій та правоохоронній сферах.

Відповідно до Національного механізму взаємодії суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми, у випадку виявлення дитини, яка постраждала від торгівлі людьми вживаються такі заходи:

Особа, якій стало відомо про дитину, яка страждає/постраждала від торгівлі дітьми, зобов'язана невідкладно та із забезпеченням конфіденційності повідомити про це місцеву державну адміністрацію, органи місцевого самоврядування, органи Національної поліції або органи прокуратури.

Відповідно до Порядку взаємодії суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми, у разі коли постраждалою особою є дитина, суб'єкт невідкладно повідомляє про неї відповідну службу у справах дітей та орган Національної поліції. Усі дії щодо такої дитини здійснюються відповідно до вимог нормативно-правових актів щодо захисту прав дитини. Служба у справах дітей здійснює заходи щодо захисту прав дитини та направляє її у разі потреби до притулку для дітей служби у справах дітей або центру соціально-психологічної реабілітації дітей.

У разі існування підозри щодо причетності батьків дитини або осіб, які їх замінюють, до торгівлі дітьми особи, які постійно контактують з дітьми у сферах освіти, охорони здоров'я, культури, фізичної культури та спорту, оздоровлення та відпочинку, судовій та правоохоронній сферах, у порядку, встановленому законодавством, інформують про це органи Національної поліції або органи прокуратури.

Після отримання інформації про дитину, яка постраждала від торгівлі дітьми, місцева державна адміністрація, на території якої виявлено дитину, невідкладно встановлює особу дитини, здійснює оцінку обставин та приймає план першочергових заходів допомоги дитині на період до вирішення питання щодо встановлення дитині статусу особи, яка постраждала від торгівлі дітьми.

У разі якщо дитина, яка постраждала від торгівлі дітьми, має статус дитини-сироти або дитини, позбавленої батьківського піклування, місцева державна адміністрація невідкладно вирішує питання влаштування дитини.

У разі коли постраждалою особою є дитина, складається відповідно до законодавства індивідуальний план соціального захисту дитини, яка опинилася в складних життєвих обставинах, дитини-сироти та дитини, позбавленої батьківського піклування, який розглядається та затверджується на засіданні комісії з питань захисту прав дитини відповідно до законодавства.

Центри соціально-психологічної реабілітації дітей, притулки для дітей із залученням закладів освіти, охорони здоров'я здійснюють впровадження індивідуальної програми допомоги дитині, яка постраждала від торгівлі дітьми.

Суб'єкти, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми, в межах своїх повноважень забезпечують реалізацію прав дітей, які постраждали від торгівлі дітьми.

У разі виявлення в Україні дитини, яка постраждала від торгівлі дітьми та є іноземцем чи особою без громадянства, в установленому порядку приймається одне з таких рішень:

- 1) повернення дитини до країни походження;
- 2) залишення дитини в Україні.

Дитина, яка постраждала від торгівлі дітьми, підлягає поверненню до країни походження за умови, якщо батьки або особи, які їх замінюють, або установа у справах захисту дітей країни походження дитини погодилися і мають можливість взяти на себе відповідальність за дитину і надати їй належну допомогу та захист.

Дитина, яка постраждала від торгівлі дітьми, підлягає залишенню в Україні у разі неможливості її повернення до країни походження та за наявності умов для інтеграції дитини в Україні в частині забезпечення її права на охорону здоров'я, освіту, соціальний захист.

При вирішенні питання про повернення або залишення дитини враховується думка дитини, беручи до уваги вік, фізичний, інтелектуальний розвиток та інтереси дитини.

Дитина, яка постраждала від торгівлі дітьми, не повертається до країни походження, якщо є ознаки того, що таке повернення ставить під загрозу її безпеку та не відповідає її найкращим інтересам.

8. Які практичні заходи спрямовані на зменшення вразливості дітей до торгівлі людьми та створення для них безпечного середовища, в тому числі:

а. забезпечення реєстрації всіх дітей при народженні, особливо дітей із соціально-вразливих груп населення;

Законодавством України у повній мірі забезпечено право особи на державну реєстрацію народження незалежно від правового статусу батьків дитини, етнічної приналежності та соціального походження.

Згідно з частиною третьою статті 49 Цивільного кодексу України народження фізичної особи та її походження підлягають державній реєстрації.

Частиною першою статті 144 Сімейного Кодексу України встановлено обов'язок батьків зареєструвати народження дитини в органі державної реєстрації актів цивільного стану невідкладно, але не пізніше одного місяця від дня народження дитини.

При цьому державна реєстрація народження дитини проводиться незалежно від строку, що минув з дня її народження у порядку, встановленому Законом України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану». Частиною четвертою статті 13 Закону України «Про державну реєстрацію

актів цивільного стану» визначено, що підставою для проведення державної реєстрації народження дитини є визначені центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я документи, які підтверджують факт народження.

Також, нормами Сімейного кодексу України передбачено, що походження дитини від матері визначається на підставі документа закладу охорони здоров'я про народження нею дитини та закріплено право державної реєстрації народження за заявою будь-якої особи, у зв'язку з чим відсутні перешкоди для проведення такої реєстрації у разі відсутності паспорта (паспортного документа) матері.

Положеннями законодавства врегульовано механізм документального підтвердження факту народження дитини у разі її народження поза закладом охорони здоров'я.

Відповідно до частини четвертої статті 13 Закону України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану», у випадку народження дитини поза закладом охорони здоров'я документ, що підтверджує факт народження, видає заклад охорони здоров'я, який проводив огляд матері та дитини. У разі якщо заклад охорони здоров'я не проводив огляд матері та дитини, документ, що підтверджує факт народження, видає медична консультаційна комісія в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Медична консультаційна комісія видає документ про народження у разі встановлення факту народження жінкою дитини.

За відсутності документа закладу охорони здоров'я або медичної консультаційної комісії, що підтверджує факт народження, підставою для проведення державної реєстрації актів цивільного стану є рішення суду про встановлення факту народження.

При цьому повідомляємо, що до 10 січня 2011 року (до дня набрання чинності наказом Міністерства юстиції України від 24 грудня 2010 року № 3307/5 «Про внесення змін до наказу Міністерства юстиції України від 18.10.2000 № 52/5», згідно з яким Правила державної реєстрації актів цивільного стану діють у новій редакції) державна реєстрація народження дитини, народженої поза закладом охорони здоров'я, проводилась на підставі медичної довідки про перебування дитини під наглядом лікувального закладу та заяви двох свідків, присутніх при пологах.

Однак, вищенаведені положення законодавства щодо визначення походження дитини від матері на підставі показань свідків, присутніх при пологах, містили у собі корупційні ризики та не могли достовірно підтверджувати факт народження жінкою дитини.

З прийняттям постанови Кабінету Міністрів України від 09 січня 2013 року № 9 «Про затвердження Порядку підтвердження факту народження дитини поза закладом охорони здоров'я» запроваджено діяльність медичної консультаційної комісії, яка у разі встановлення факту народження жінкою дитини видає документ, що підтверджує факт народження, який у свою чергу є підставою для державної реєстрації народження дитини.

Крім того, з метою створення сприятливих умов та спрощення доступу громадян до послуги щодо державної реєстрації народження, Міністерством юстиції України прийнято, зокрема, наказ від 22.02.2016 № 519/5 щодо внесення змін до наказу Міністерства юстиції України від 26.08.2015 № 1593/5 «Деякі питання організації роботи відділів державної реєстрації актів цивільного стану, пов'язаної з державною реєстрацією народження дитини», спрямований на здійснення працівниками відділів державної реєстрації актів цивільного стану у всіх регіонах України прийому документів, необхідних для проведення державної реєстрації народження дитини, та видачу свідоцтв про народження у закладах охорони здоров'я, де приймаються пологи, за погодженням з керівниками відповідних закладів охорони здоров'я за місцезнаходженням відділів.

Запровадження такого підходу є одним із стимулів обов'язкової державної реєстрації народження, яка проводиться безкоштовно та є доступною для усіх дітей, незважаючи на їх етнічне походження та соціальний статус.

Слід відмітити, що певні заходи у цьому напрямку здійснювались безпосередньо у регіонах України.

Так, про можливість застосування відповідних норм законодавства відділами державної реєстрації актів цивільного стану постійно надаються роз'яснення шляхом підготовки статей для друкованих засобів масової інформації; виступів на студіях радіомовлення та телебачення тощо.

Зокрема усіма відділами державної реєстрації актів цивільного стану головних територіальних управлінь юстиції (далі – ГТУЮ) постійно готуються статті з питань державної реєстрації народження («Правовий статус ромської національної меншини при державній реєстрації народження», «Права людини в Україні – національна стратегія держави», «Захист та інтеграція в українське суспільство ромської національної меншини», «Державній реєстрації народження підлягають усі діти», «Захист прав та інтересів громадян України, біженців та осіб, що потребують тимчасового притулку, у тому числі ромської національності» тощо) для публікування у місцевих виданнях (у тому числі в інтернет-виданнях), а також відповідна інформація розміщується на сайтах ГТУЮ.

Водночас районними, міськими, міськрайонними відділами державної реєстрації актів цивільного стану ГТУЮ впродовж 2016 року організовувались виступи на місцевому телебаченні, провадились круглі столи з представниками служб у справах дітей щодо порушеної проблеми, розміщувалась відповідна інформація на стендах цих відділів та виконавчих комітетів сільських, селищних, міських (крім міст обласного значення) рад, а також на сайтах райдержадміністрацій, міських рад та порталів міст; виготовлялись та розповсюджувались інформаційні буклети, провадились тематичні флешмоби.

Крім того представники відділів державної реєстрації актів цивільного стану приймали участь у нарадах голів та секретарів виконавчих комітетів, на яких, серед інших, розглядалось питання забезпечення державної реєстрації всіх дітей, незважаючи на їх етнічне походження та соціальний статус, а також у спільних зустрічах з представниками територіальних підрозділів Державної міграційної служби, консультативно-правових зустрічах з представниками ромської меншини з питань своєчасної реєстрації народження тощо.

В окремих регіонах необхідну інформацію розміщено в соціальній мережі Facebook на сторінках усіх керівників відділів державної реєстрації актів цивільного стану відповідної області.

Представниками головних територіальних управлінь юстиції в Закарпатській, Одеській та Харківській областях відповідно 22.11.2016, 29.11.2016 та 01.12.2016 прийнято участь у візиті представників Контактного пункту Бюро з демократичних інститутів та прав людини (БДПІ) ОБСЄ з питань ромів і синті. Під час проведення зустрічей обговорювались питання, пов'язані із забезпеченням прав ромської національної меншини в українському суспільстві, у тому числі щодо їх документування та отримання свідоцтва про народження, надавались відповідні роз'яснення вищенаведених норм законодавства та пояснювалась практична можливість їх реалізації.

Водночас повідомляємо, що у Верховній Раді України зареєстрований проект Закону «Про внесення змін до Закону України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» та деяких інших законодавчих актів України щодо децентралізації та наближення до громадян адміністративних послуг у сфері державної реєстрації актів цивільного стану», внесений до Верховної Ради України Кабінетом Міністрів України (реєстр. № 6150 від 28 лютого 2017 року) у порядку законодавчої ініціативи, яким запроваджується принцип екстериторіальності у роботі органів державної реєстрації актів цивільного стану, спрощується порядок державної реєстрації актів цивільного стану з метою максимального наближення відповідних послуг до людини.

Зокрема, законопроектом передбачено, що державна реєстрація народження дитини проводиться будь-яким органом державної реєстрації актів цивільного стану незалежно від місця проживання дитини та її батьків, а також від місця народження дитини. Пропуск місячного терміну, встановленого для державної реєстрації народження не впливає на процедуру проведення такої реєстрації.

Також виключено норму щодо державної реєстрації народження за заявою дитини, яка досягла 16 років, з пред'явленням нею паспорта громадянина України.

б. підвищення обізнаності про торгівлю людьми за допомогою навчання;

У 2016 році понад 31,100 учнів шкіл-інтернатів та профтехучилищ ознайомлені із ризиками торгівлі людьми та правилами безпеки через освітню кампанію „рівний-рівному” (у 2015 році – навчено 15100 учнів за цією ж програмою).

Розповсюджено друковані матеріали з протидії торгівлі людьми (56 наборів інформаційно-освітніх матеріалів для дітей: коміксів, листівок, ігор, - було розіслано по мережі закладів соціального захисту дітей; 100 наборів інформаційних матеріалів: листівки, плакати, - було розіслано по мережі центрів надання безоплатної вторинної правової допомоги).

Проекти з попередження торгівлі людьми серед учнів професійно-технічних навчальних закладів реалізовані в 13 регіонах України (Чернівецька, Івано-Франківська, Тернопільська, Рівненська, Житомирська, Вінницька, Черкаська, Одеська, Сумська, Полтавська, Дніпропетровська, Запорізька, Херсонська).

У 2016 році стартувала інформаційна кампанія з протидії дитячому жебрацтву в м. Одеса, яка у 2017 році розширилась на міста Київ та Львів.

01 червня 2016 року в м. Одеса проведений інформаційно-освітній квест, до Дня захисту дітей, в якому взяли участь 150 дітей із уразливих сімей.

1 червня 2017 року до Дня захисту дітей за сприяння Представництва МОМ в Україні в м. Києві проведено свято для вразливих дітей «Алея мрій», в якому взяли понад 100 дітей з прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу. Під час заходу для дітей було проведено різноманітні майстер класи, читання казок відомими людьми, професійні орієнтації, які роз'яснюють права дітей.

У 2016 році Мінсоцполітики виготовлено відеоролик з протидії дитячому жебракуванню, який з 2017 року транслюється на центральних та місцевих телеканалах, а також вокзалах, аеропортах та інших місцях масового скупчення людей.

Міністерством освіти і науки спільно з Українським фондом „Благополуччя дітей” за підтримки Представництва МОМ в Україні розроблено навчальну програму „Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція”, для здійснення виховної роботи з учнями 7-11 класів з питань попередження торгівлі людьми; у 2015 році МОН скеровано лист до департаментів (управлінь) освіти і науки обласних, Київської міської державних адміністрацій, а також до інститутів післядипломної педагогічної освіти від 28.05.2015 № 1/9-264 щодо використання в роботі зазначених матеріалів.

У 2016 – 2017 роках впровадження цієї програми в школах продовжується.

В рамках реалізації Державної цільової соціальної програми протидії торгівлі людьми здійснюються заходи з проведення інформаційної роботи з дітьми щодо попередження торгівлі людьми, зокрема:

- щорічно проводиться Урок з протидії торгівлі людьми для учнів загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів і форм власності;

- у навчальних закладах під час викладання дисциплін правознавчого та гуманітарного циклу та в позаурочний час організовано просвітницько-виховну роботу щодо запобігання зникнення і торгівлі людьми: вивчаються міжнародні та державні нормативно – правові акти;

- здійснюється перегляд учнями старших класів відеофільму „Станція призначення – ЖИТТЯ”;

- проводяться тренінги „Усвідомлення проблеми торгівлі людьми”, „Як підвищити рівень компетентності і захищеності?”, „Круглі столи”, дискусії, бесіди, обговорення;

- проходять виставки літератури у шкільних бібліотеках, кабінетах правознавства, історії „Як я реалізую свої права”, „Я - громадянин своєї країни”, „Як не стати товаром!”.

У загальноосвітніх, професійно-технічних та вищих навчальних закладах усіх областей проведено інформаційно-просвітницькі, виховні заходи з підвищення рівня обізнаності дітей та

учнівської молоді щодо сучасних проявів торгівлі людьми, зокрема, тижні Правової освіти, уроки Права, заняття з елементами тренінгу «Торгівля людьми - сучасний прояв рабства», «Протидія торгівлі людьми», семінар «Превентивна робота з протидії торгівлі людьми та експлуатації і жорстокого поводження з дітьми», правовий квест «Я знаю свої права», бесіди з питань безпечної міграції та ризиків потрапляння в ситуації торгівлі людьми, години спілкування «Людська гідність - найвища цінність», «Торгівля людьми - порушення прав людини», «Що означає бути вільною людиною», «Конвенція ООН про права дитини», «Наслідки торгівлі людьми та засоби попередження», конкурс плакатів «Ми проти насильства і жорстокості», зустрічі з представниками правоохоронних органів, соціальних служб, організовано перегляд документального фільму «Життя на продаж», «Станція призначення - Життя» тощо.

в. здійснення підготовки фахівців, які працюють з дітьми.

В інститутах післядипломної педагогічної освіти до програм підвищення кваліфікації педагогічних працівників включено спецкурси з питань запобігання та профілактики торгівлі людьми.

Крім того, програми з попередження торгівлі людьми впроваджені у систему післядипломної освіти вчителів у 6 регіонах України (Чернівецька, Тернопільська, Хмельницька, Черкаська, Сумська, Дніпропетровська) та почали впроваджуватися у наступних 7 регіонах (Волинська, Київська, Луганська, Миколаївська, Одеська, Рівненська, Чернігівська). 94% навчених фахівців проводять підготовку педагогічних працівників до впровадження інформаційно-освітніх матеріалів з протидії торгівлі людьми в навчальних закладах.

До програм освітньої діяльності курсів підвищення фахової кваліфікації педагогічних працівників включено тематичні спецкурси, що містять питання запобігання торгівлі людьми, комерційній сексуальній експлуатації дітей та насильству над дітьми, безпеки дітей в Інтернеті: «Соціальна профілактика торгівлі людьми: організація діяльності та методи роботи», «Торгівля людьми: ситуація на міжнародному та національному рівнях», «Законодавча база щодо захисту прав людини та протидії торгівлі людьми», «Формування в учнів культури користування глобальною мережею Інтернет», «Забезпечення прав людини і дитини у школі», «Захист дітей від насильства, сексуальної експлуатації, порнографії та торгівлі», «Організація соціально-педагогічної роботи з дітьми в період конфлікту в Україні», «Національної дитячої гарячої лінії та Національної гарячої лінії з питань запобігання домашнього насильства, торгівлі людьми та гендерної дискримінації».

Наприклад, у Київському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти КВНЗ «Академія неперервної освіти») організовано курси підвищення кваліфікації для заступників директорів з виховної роботи, практичних психологів загальноосвітніх навчальних закладів, професійно-технічних навчальних закладів, а також курси підвищення фахової кваліфікації з проблеми: «Упровадження сучасних виховних технологій у практику роботи закладу освіти».

У червні 2016 р. на виконання Державної соціальної програми протидії торгівлі людьми на період до 2020 року методистами Івано-Франківського ОЦППСР було проведено навчальний семінар-тренінг для практичних психологів та соціальних педагогів міст і районів «Просвітницько-профілактична робота з протидії торгівлі людьми». У вересні-жовтні 2016 р. з метою впровадження програми у всіх загальноосвітніх навчальних закладах області у 2016-2017 н. р. працівники психологічної служби, які пройшли навчання, провели аналогічні семінари для практичних психологів та соціальних педагогів у своїх містах і районах. Івано-Франківським обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти проводиться роз'яснювальна робота на курсах підвищення кваліфікації вчителів з питань забезпечення прав дітей та розроблено спеціальні курси:

- «Організація роботи з розв'язання проблем насильства в навчальному закладі»;
- «Без ляпаса: як з любов'ю та повагою визначати дитині кордони»;
- «Методичні основи організації соціально-психологічної роботи щодо попередження торгівлі людьми»;

- «Як не потрапити в тенета торгівлі людьми або «безпечна поведінка»;
- «Поняття насилля: його види та прояви»;
- «Подолання стереотипів та формування правил безпечної поведінки».

У Кіровоградській області в Новоархангельському районі проведено: семінар «Соціальна профілактика торгівлі людьми» (26.10.2016 р.). Фахівці Центру практичної психології, соціальної роботи і здорового способу життя Комунального вищого навчального закладу «Харківська академія неперервної освіти» (далі – Центр ПП, СР та ЗСЖ) протягом другого півріччя 2016 року взяли участь у презентації соціальної компанії з ратифікації та Імплементации Конвенції Ради Європи із запобігання насильству стосовно жінки і домашньому насильству та боротьбі з цими явищами за підтримки Департаменту науки і освіти Харківської обласної державної адміністрації спільно з ГО "Ла Страда - Україна" (23.11.2016, м. Харків).

Центром практичної психології, соціальної роботи та здорового способу життя Комунального вищого навчального закладу «Харківська академія неперервної освіти» розроблено спецкурс «Профілактика маніпулювання свідомістю та запобігання торгівлі людьми» (18 годин), який проводиться на замовлення. На курсах підвищення кваліфікації під час лекції «Профілактика соціально-небезпечних явищ» педагоги ознайомлюються з темою «Запобігання торгівлі людьми».

У жовтні 2016 року підготовлено 60 сертифікованих тренерів (представників психологічної служби, учнів 10 ПТНЗ області та вихователів гуртожитків) з питань проблем торгівлі людьми та методів їх протидії в рамках реалізації проекту «Підвищення обізнаності вразливих дітей та молоді, які навчаються у професійно-технічних навчальних закладах Вінницької області, щодо безпечної міграції та працевлаштування».

У КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти» на курсах підвищення кваліфікації педагогічних працівників (загальною кількістю 96 осіб) проведені практичні заняття з теми «Протидія торгівлі людьми та профілактика насильства в учнівському середовищі». Відповідно до плану-графіка підвищення кваліфікації педагогічних працівників області проводились круглі столи «Протидія торгівлі дітьми: формування навичок безпечної поведінки у дітей». Підготовлено банк освітніх ресурсів з питань протидії торгівлі людьми.

22 листопада проведено семінар для практичних психологів та соціальних педагогів загальноосвітніх навчальних закладів на тему «Методичні аспекти діяльності працівників психологічної служби з проблеми профілактики та запобігання потрапляння дітей до тенет торгівлі людьми».

На базі Чернігівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені К.Д. Ушинського, в рамках курсів підвищення кваліфікації практичних психологів загальноосвітніх, професійно-технічних, позашкільних навчальних закладів, проведено тренінг «Психологічна підтримка осіб, постраждалих від торгівлі людьми». Учасники тренінгу ознайомилися з нормативно-правовою базою, Національним механізмом взаємодії суб'єктів у сфері протидії торгівлі людьми, набували навичок ідентифікації факту торгівлі людьми та психологічної підтримки постраждалих.

Хмельницьким обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти, зокрема науково-методичним центром виховної роботи та позашкільної освіти розроблено план заходів щодо протидії торгівлі людьми на період до 2020 року». Проведено тренінгові навчання методистів з виховної роботи РМК/ММК із даної проблеми.

Окрім того, протягом I півріччя 2016 року працівниками НМЦ виховної роботи та позашкільної освіти спільно з «Ініціативною групою» (підготовлених тренерів за програмою «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція») проведено навчально-методичний семінар (жовтень) з методистами позашкільних навчальних закладів області «Сучасні виклики ситуації торгівлі людьми в Україні. Шляхи протидії» та відеолекторії «Що потрібно знати – щоб поїхати за кордон» у навчальних закладах м. Хмельницького і Хмельницького району.

22 вересня 2016 року на базі Полтавського обласного центру естетичного виховання учнівської молоді проведено засідання методичного об'єднання директорів позашкільних навчальних закладів естетичного спрямування, на якому обговорили обласний план заходів щодо забезпечення взаємодії суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми у Полтавській області та окреслили план подальших дій в даному напрямі.

В Рівненській області 31 жовтня на базі Млинівської загальноосвітньої школи I-III ступенів №3 проведено семінар-практикум практичних психологів та соціальних педагогів з теми «Формування оцінки потреб та плану реабілітації особи, яка постраждала від торгівлі людьми. Взаємодія у наданні допомоги постраждалій особі».

22 вересня 2016 року фахівцями Тернопільського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти проведено обласний семінар-практикум для методистів з виховної роботи районних (міських) методичних кабінетів і територіальних об'єднаних громад на тему «Організація діяльності дитячого колективу в умовах творення нової української школи. Традиції та інновації у виховній діяльності класного керівника», у рамках якого обговорювалося питання створення умов розвитку особистості учня, його життєвих компетентностей шляхом впровадження виховної програми з питань протидії торгівлі людьми «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція».

Кожен учасник семінарів-тренінгів та кожен партнерський інститут післядипломної педагогічної освіти отримали комплекти інформаційно-методичних матеріалів з питань безпечної міграції та протидії торгівлі людьми, що дасть їм змогу проводити просвітницьку діяльність серед різних категорій педагогічних працівників. До комплекту матеріалів входили:

- програма та методичні матеріали «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» для учнів 7 – 11 класів у друкованому вигляді та на CD-диску;
- спецкурс для системи післядипломної педагогічної освіти щодо підготовки педагогів до впровадження програми «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція»;
- посібник для впровадження програми «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція» на базі професійно-технічних навчальних закладів.

Відповідно до листа МОН від 06.10.16 № 1/9-538 фахівці департаментів (управлінь) освіти і науки Львівської, Івано-Франківської, Донецької, Дніпропетровської, Черкаської, Сумської, Тернопільської, Хмельницької, Чернівецької, Київської, Чернігівської, Рівненської, Волинської, Луганської, Миколаївської та Одеської обласних та Київської міської державних адміністрацій.

26-27 жовтня 2016 р. взяли участь у роботі Міжнародної конференції «Протидія торгівлі дітьми: виклики та завдання сьогодення», метою якої було створення платформи для регіональних дискусій та обміну найкращими практиками між урядами, міжнародними та громадськими організаціями для ефективнішої співпраці та покращення і зміцнення реагування на проблему торгівлі дітьми в Східній Європі, у відповідності з міжнародними стандартами.

МОН направило лист від 01.07.2016 № 1/11-8618 департаментам (управлінням освіти і науки Донецької, Запорізької, Луганської обласних державних адміністрацій що до участі практичних психологів у навчальному тренінгу з 9 по 12 липня 2016 року в рамках проекту Ради Європи «Посилення захисту прав людини внутрішньо переміщених осіб в Україні».

З метою обговорення напрямів соціально-педагогічної діяльності з профілактики торгівлі людьми було створено посібник «Методичні рекомендації до проведення в загальноосвітніх навчальних закладах уроку щодо попередження торгівлі людьми». Посібник містить інформаційні матеріали для вчителя, рекомендований алгоритм проведення уроку, юридичний практикум, додатковий матеріал для учнів, а також CD-диск. При підготовці посібника були використані напрацювання Міжнародної правозахисної організації «Ла Страда — Україна». Посібник стане у пригоді педагогам у підготовці та проведенні занять. Урок попередження торгівлі людьми є частиною цілісної системи профілактично-попереджувальної роботи серед учнів та їхніх батьків.

Спільно з Міністерством освіти і науки України за підтримки Координатора проектів ОБСє в Україні розроблено спецкурс (15 годин) та навчальні матеріали до нього з протидії торгівлі людьми для педагогічних працівників навчальних закладів загальної середньої освіти, що впроваджуватиметься як складова навчального плану інститутів післядипломної педагогічної освіти для слухачів курсів підвищення кваліфікації. У 2017 року курс пройде апробацію з подальшим поширенням на всі інститути післядипломної педагогічної освіти.

9. Будь ласка, опишіть методи, які застосовуються для підтвердження віку особи, яка імовірно постраждала від торгівлі людьми, якщо достовірні дані про вік відсутні, та є підстави вважати,

що постраждала особа може бути дитиною. Чи буде така особа вважатись дитиною до отримання достовірних даних про її вік?

Відповідно до статті 3 Закону України «Про протидію торгівлі людьми» у разі, якщо вік особи не визначений і є підстави вважати, що цю особу – дитину, вона вважається дитиною і їй надається спеціальний захист до встановлення її віку.

Наказом № 903/1464/711 Міністерства охорони здоров'я України, міністерства освіти та науки України та Міністерства соціальної політики України від 23.10.2013 «Про здійснення обстеження для встановлення віку дитини, яка залишилася без піклування батьків та потребує соціального захисту» затверджено Положення про комісію для встановлення віку дитини, яка залишилася без піклування батьків та потребує соціального захисту та Порядок проведення обстеження для встановлення віку дитини, яка залишилась без піклування батьків та потребує соціального захисту.

Відповідно до положень вказаного Наказу обстеження для встановлення віку дитини, яка залишилась без піклування батьків (дитини, яка залишилась без батьківського піклування та перебуває в службі у справах дітей на первинному обліку дітей, які залишились без батьківського піклування, дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, та дитини, розлученої із сім'єю, яка не є громадянином України і яка або законний представник якої звернулася (звернувся) до компетентних органів України із заявою про визнання її біженцем або особою, яка потребує додаткового або тимчасового захисту) та потребує соціального захисту (далі - дитина), проводиться відповідно до Порядку проведення обстеження для встановлення віку дитини, яка залишилась без піклування батьків та потребує соціального захисту.

До складу Комісії входять:

голова Комісії;

представники Міністерства охорони здоров'я Автономної Республіки Крим, Міністерства соціальної політики Автономної Республіки Крим, Міністерства освіти і науки, молоді та спорту Автономної Республіки Крим, структурних підрозділів з питань охорони здоров'я, освіти і науки, соціального захисту населення, служб у справах дітей обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, регіональних центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, соціальні педагоги та практичні психологи, визначені відповідними органами управління освітою;

незалежні експерти (за згодою);

секретар Комісії (представник Міністерства охорони здоров'я Автономної Республіки Крим, структурних підрозділів з питань охорони здоров'я обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій).

Комісія здійснює:

облік дітей, яким встановлюється вік;

направлення для проведення фізіологічної/психологічної оцінки віку дитини до закладів охорони здоров'я, психолого-медико-педагогічних консультацій за формою згідно з додатком 3 до цього Положення;

контроль за обстеженням, що проводиться для встановлення віку дитини;

направлення у разі потреби на додаткове обстеження в умовах стаціонару до закладів охорони здоров'я для визначення стану здоров'я дитини з метою уточнення даних, необхідних для встановлення віку;

ведення документації Комісії;

розгляд та аналіз звернень і скарг з питань встановлення віку.

У разі потреби до роботи Комісії можуть бути залучені фахівці науково-дослідних установ Національної академії педагогічних наук України, Національної академії медичних наук України, представники неурядових організацій, інші фахівці (за згодою).

Комісією за результатами її роботи складається висновок за формою згідно з додатком 4 до цього Положення, який надсилається ініціатору проведення такого обстеження.

Процедура встановлення віку дитини складається з трьох етапів:

вивчення та аналізу наявної інформації про дитину, інформації про країну її походження, у разі якщо дитина, розлучена із сім'єю, не є громадянином України і яка або законний представник

якої звернулась (звернувся) до компетентних органів України із заявою про визнання її біженцем або особою, яка потребує додаткового або тимчасового захисту;

психологічної оцінки віку;

фізіологічної оцінки віку.

Процедура встановлення віку дитини базується на принципах: дотримання прав дитини та забезпечення її законних інтересів посадовими особами компетентних органів, які причетні до проведення процедури обстеження для встановлення віку дитини; недопущення дискримінації; конфіденційності; дотримання прав дитини щодо участі у вирішенні питання стосовно встановлення її віку, оскарження висновку Комісії, безпечності процедур стосовно проведення обстеження для встановлення віку дитини.

Разом з тим, відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 16.11.2016 № 832 «Про особливості соціального захисту розлучених із сім'єю дітей, які не є громадянами України» Територіальний орган Державної міграційної служби направляє дитину, розлучену із сім'єю, у разі виникнення обґрунтованого сумніву щодо її віку із залученням перекладача за згодою дитини та її законного представника на обстеження для встановлення її віку в порядку, встановленому МОЗ, МОН та Мінсоцполітики.

Дитині, розлученій із сім'єю, яка направляється на обстеження з метою встановлення віку, через перекладача в присутності законного представника роз'яснюються причини такого обстеження.

Крім того, встановлення віку дитини регламентується Постановою Кабінету Міністрів України від 24.09.2008 № 866.

До отримання достовірних даних про її вік особа буде вважатись дитиною.

10. Які заходи у вашій державі спрямовані на забезпечення належного врахування прав та найкращих інтересів дитини, зокрема коли це стосується:

а. ідентифікації дітей, які постраждали від торгівлі дітьми:

Закон України «Про протидію торгівлі людьми» визначає окрім загальних, спеціальні принципи протидії торгівлі дітьми:

1) дотримання прав дитини;

2) повага до думки дитини, яка постраждала від торгівлі дітьми, стосовно заходів, які до неї застосовуються, з урахуванням її віку, стану здоров'я, інтелектуального і фізичного розвитку та інтересів;

3) роз'яснення дитині, яка постраждала від торгівлі дітьми, у зрозумілій для неї формі її прав та обов'язків;

4) забезпечення конфіденційності інформації про особу дитини та відомостей, які дозволили б установити дитині статус як такий, яка постраждала від торгівлі дітьми.

Попередження торгівлі дітьми

1. Суб'єкти, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми, в межах своїх повноважень вживають необхідних соціальних, правових, психолого-педагогічних та інших заходів, спрямованих на виявлення та усунення причин і передумов, що сприяють торгівлі дітьми.

2. Суб'єкти, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми, в межах своїх повноважень вживають заходів щодо виявлення дітей, які постраждали від торгівлі дітьми, та проводять профілактичну роботу з ними та їхніми батьками або особами, які їх замінюють.

3. Суб'єкти, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми, в межах своїх повноважень розробляють та впроваджують у навчальних закладах навчальні та виховні програми з протидії торгівлі дітьми.

4. Суб'єкти, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми, в межах своїх повноважень вживають заходів для підвищення рівня обізнаності щодо протидії торгівлі дітьми серед батьків та осіб, що їх замінюють, та осіб, які постійно контактують з дітьми у сферах освіти, охорони здоров'я, культури, фізичної культури та спорту, оздоровлення та відпочинку, судовій та правоохоронній сферах.

Стаття 10 Закону України «Про охорону дитинства» визначає право на захист від усіх форм насильства. Кожній дитині гарантується право на свободу, особисту недоторканність та захист гідності.

Так, держава здійснює захист дитини від:

усіх форм фізичного і психічного насильства, образи, недбалого і жорстокого поводження з нею, експлуатації, включаючи сексуальні зловживання, у тому числі з боку батьків або осіб, які їх замінюють;

втягнення у злочинну діяльність, залучення до вживання алкоголю, наркотичних засобів і психотропних речовин;

залучення до екстремістських релігійних психокультурих угруповань та течій, використання її для створення та розповсюдження порнографічних матеріалів, примушування до проституції, жебрацтва, бродяжництва, втягнення до азартних ігор тощо.

Держава через органи опіки і піклування, служби у справах дітей, центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді у [порядку](#), встановленому законодавством, надає дитині та особам, які піклуються про неї, необхідну допомогу у запобіганні та виявленні випадків жорстокого поводження з дитиною, передачі інформації про ці випадки для розгляду до відповідних уповноважених законом органів для проведення розслідування і вжиття заходів щодо припинення насильства.

У свою чергу, ч.2 ст.10 КПК України визначає, що у випадках і порядку, передбачених цим Кодексом, певні категорії осіб (неповнолітні, іноземці, особи з розумовими і фізичними вадами тощо) під час кримінального провадження користуються додатковими гарантіями.

З метою удосконалення механізму взаємодії суб'єктів, своєчасного виявлення дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, Мінсоцполітики визначено першочергові заходи нормативно-правового регулювання, а саме:

вдосконалення Порядку розгляду звернень та повідомлень з приводу жорстокого поводження з дітьми або загрози його вчинення, затвердженого наказом Мінсоцполітики, Міністерства внутрішніх справ, Міністерства освіти і науки, Міністерства охорони здоров'я від 19.08.2014 № 564/836/945/577 „Про затвердження Порядку розгляду звернень та повідомлень з приводу жорстокого поводження з дітьми або загрози його вчинення”, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 10.09.2014 р. за № 1105/25882, шляхом розроблення чіткого алгоритму дій у різних випадках та його затвердження постановою Уряду;

розширення повноважень служб у справах дітей щодо здійснення контролю за забезпеченням прав дітей;

розвиток соціальних послуг сім'ям з дітьми, в першу чергу таким, які перебувають або мають ризик потрапити у складні життєві обставини, на рівні базової територіальної громади;

підвищення поінформованості суспільства (у тому числі шляхом інформаційних кампаній) про алгоритм дій і суб'єктів, до яких потрібно звертатися у разі, якщо стало відомо про загрозу життю і здоров'ю дітей, а також відповідальність за відсутність реагування та сигналів.

Крім того, Кабінетом Міністрів України схвалено Концепцію Державної соціальної програми „Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини” на період до 2021 року, якою (розділ „Захист дітей від насильства”) передбачено:

формування політики громадської нетерпимості до всіх форм насильства над дітьми в суспільстві (у громадах, дитячих колективах, закладах тощо);

створення системи ефективної профілактики та протидії домашньому насильству над дітьми;

вдосконалення заходів протидії найгіршим формам дитячої праці. Захист дітей від експлуатації та торгівлі людьми;

активізація інформаційно-просвітницької роботи щодо неприпустимості усіх форм насильства над дітьми.

б. призначення законного опікуна, організації чи служби, які повинні діяти в найкращих інтересах дітей, які знаходяться без супроводу, та були ідентифіковані як постраждалі від торгівлі дітьми:

Відповідно до Порядку взаємодії державних органів та органів місцевого самоврядування під час виявлення розлучених із сім'єю дітей, які не є громадянами України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16.11.2016 № 832, керівник органу опіки та піклування видає довіреність на представництво інтересів дітей, розлучених із сім'єю, від імені органу опіки та піклування працівнику служби у справах дітей.

в. визначення місцезнаходження сім'ї дитини;

Відповідно до Закону України „Про протидію торгівлі людьми” після отримання інформації про дитину, яка постраждала від торгівлі дітьми, місцева державна адміністрація, на території якої виявлено дитину, невідкладно встановлює особу дитини, здійснює оцінку обставин та приймає план першочергових заходів допомоги дитині на період до вирішення питання щодо встановлення дитині статусу особи, яка постраждала від торгівлі дітьми. У разі якщо дитина, яка постраждала від торгівлі дітьми, має статус дитини-сироти або дитини, позбавленої батьківського піклування, місцева державна адміністрація невідкладно вирішує питання влаштування дитини. Центри соціально-психологічної реабілітації дітей, притулки для дітей із залученням закладів освіти, охорони здоров'я здійснюють розробку та впровадження індивідуальної програми допомоги дитині, яка постраждала від торгівлі дітьми.

г. забезпечення нерозголошення у ЗМІ, або через інші канали, особистих даних дитини, або даних, за допомогою яких вона може бути ідентифікована;

Мінсоцполітики не надає інформацію та контактні дані постраждалих осіб, в тому числі дітей, для зйомки інтерв'ю, лише за згодою самої особи на умовах повної конфіденційності (закрите обличчя, зміна голосу та імені). На всіх заходах, які проводяться Міністерством питання конфіденційності інформації обговорюється окремо.

Разом з тим, Порядком встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми передбачено оформлення посадовою особою, яка проводить співбесіду з особою, яка постраждала від торгівлі людьми, розписки про нерозголошення відомостей, які їй стали відомі під час проведення співбесіди. Наказом Мінсоцполітики від 25.03.2016 № 287 внесено зміни до форми розписки про нерозголошення відомостей, якими конкретизовано які саме відомості не підлягають розголошенню – прізвище, ім'я, по батькові, місце проживання/перебування, телефон, дані документа, що посвідчує особу (дата видачі, номер), сімейний стан.

д. доступу до належного та безпечного житла, освіти та медичної допомоги;

Служба у справах дітей здійснює заходи щодо захисту прав дитини та направляє її у разі потреби до притулку для дітей служби у справах дітей або центру соціально-психологічної реабілітації дітей.

Відповідно до Закону України „Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей”, Типових положень, затверджених постановами Кабінету Міністрів України від 09.06.1997 № 565 та від 28.01.2004 № 87, притулки для дітей та центри соціально-психологічної реабілітації дітей є закладами соціального захисту, у яких надається комплексна соціальна, психологічна, педагогічна, медична, правова та інші види допомоги дітям з сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах, у тому числі дітям, які зазнали насильства і потребують соціально-психологічної допомоги, постраждали від торгівлі дітьми.

Всім дітям, яким встановлено статус особи, яка постраждала від торгівлі людьми надано повний спектр соціальної допомоги, передбаченої Законом України «Про протидію торгівлі людьми».

е. видача дозволу на проживання для дітей, які постраждали від торгівлі дітьми;

Станом на 22.06.2017 р. Мінсоцполітики встановлено статус особи, яка постраждала від торгівлі людьми, 367 громадянам, серед яких 361 - громадян України, 6 іноземців (громадяни Пакистану, Молдови та Російської Федерації). Серед дітей такий статус отримали 39 осіб - 13 хлопчиків та 26 дівчаток, серед яких 38 осіб – громадяни України, 1 особа – громадянка Російської Федерації, яка на момент звернення за статусом була у віці 22 роки. Тобто, серед осіб, яким встановлено статус особи, яка постраждала від торгівлі людьми не було дітей, які потребували видачі дозволу на проживання.

Разом з тим, згідно статті 14 Закону України «Про протидію торгівлі людьми» іноземець або особа без громадянства, яка звернулася для отримання статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми, отримує відповідну довідку про звернення, яка є підставою для реєстрації в органах міграційної служби. Згідно статті 16 Закону Іноземець або особа без громадянства, якій встановлено такий статус, має право на тимчасове перебування в Україні строком до трьох місців, який може бути продовжений у разі необхідності.

Всім 6 іноземцям, яким встановлено статус, було надано досвід на проживання на території України на строк дії статусу:

1	Чоловік	Пакистан	Встановлено статус 20.09.2012 на 2 роки Продовжено статус 19.11.2014 на 1 рік	Отримано дозвіл на імміграцію в Україні, на підставі якого 24.02.2017 оформлено посвідку на постійне проживання в Україні
2	Жінка	Молдова	Встановлено статус 07.09.2012 на 2 роки	08.09.2015 до департаменту соціального захисту населення облдержадміністрації звернувся районний сектор Головного управління Державної міграційної служби України в Одеській області щодо підтвердження факту видачі довідки про встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми. Під час розгляду звернення встановлено, що особа самостійно зробила відмітку в довідці про продовження строку дії статусу до 2018 року. Врховуючи зазначене, відносно громадянки 09.11.2016 прийнято рішення щодо примусового повернення в країну походження у зв'язку з закінченням строку дії статусу та підробкою зазначеною громадянкою документів. Згідно з повідомленням Державної прикордонної служби України вказана громадянка виїхала з України до Молдови 24.11.2016.
3	Чоловік	Пакистан	Встановлено статус 05.10.2012 на 2 роки Продовжено статус 07.10.2014 на 1 рік	08.07.2015 був документований посвідкою на тимчасове проживання, терміном дії до 15.02.2017. 14.02.2017 на підставі п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України „Про імміграцію” (шлюб з громадянкою України понад двох років) отримав дозвіл на імміграцію та документований посвідкою на постійне

				проживання.
4	Чоловік	Пакистан	Встановлено статус 05.10.2012 на 2 роки Продовжено статус 07.10.2014 на 1 рік	На підставі п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України „Про імміграцію” (шлюб з громадянкою України понад двох років) отримав дозвіл на імміграцію та 19.01.2017 був документований посвідкою на постійне проживання.
5	Жінка	Російська Федерація	Встановлено статус 15.02.2013 на 2 роки	Була документована управлінням Державної міграційної служби у Чернівецькій області посвідкою на постійне проживання відповідно про надання дозволу на імміграцію в Україну від 14.10.2014 року
6	Чоловік	Пакистан	Встановлено статус 07.03.2013 на 2 роки	За інформацією наданою Державною міграційною службою у 1998 р. отримав право на постійне проживання в Україні на підставі частини другої статті 3 Закону України „Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства”, оскільки перебував у шлюбі з громадянкою України. Отримав посвідку на постійне проживання в Україні з терміном дії безстроково.

є. надання дитині консультацій та інформації зрозумілою їй мовою, юридичної та безкоштовної правової допомоги до, під час та після процесуальних дій, в тому числі для отримання компенсації;

Протягом 2012-21.06.2017 рр. Мінсоцполітики встановлено статус особи, яка постраждала від торгівлі людьми 39 дітей (13 хлопчиків та 26 дівчаток). Всі заяви про встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми, були подані законними представниками дитини, тому дитину та законного представника було поінформовано про всі види допомоги, які може отримати дитина при встановленні їх статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми.

Також працівниками служби у справах дітей даються роз'яснення зрозумілою для дітей мовою про їх права.

ж. визначення найкращих інтересів дитини, в тому числі проведення оцінки ризиків перед прийняттям будь-якого рішення щодо повернення дитини, яка постраждала від торгівлі дітьми, до країни його/її походження, та гарантування безпечного повернення дитини відповідно до її найкращих інтересів;

Наразі триває розроблення Державної соціальної програми, метою якої є забезпечення продовження послідовної імплементації положень [Конвенції ООН про права дитини](#), розбудови ефективної системи захисту прав та інтересів дитини на рівні територіальної громади в умовах децентралізації, створення дружнього до дітей середовища відповідно до міжнародних стандартів та пріоритетів Стратегії Ради Європи з прав дитини (2016 – 2021).

До п 14 Наказом Мінсоцполітики від 20.01.2014 № 27 затверджено Порядок ведення службами у справах дітей обліку дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, який

спрямовано на організацію соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, у тому числі тих, які постраждали від жорстокого поводження, соціальну роботу з ними, а також їхніми сім'ями (у разі наявності).

Відповідно до Закону України „Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей”, Типових положень, затверджених постановами Кабінету Міністрів України від 09.06.1997 № 565 та від 28.01.2004 № 87, притулки для дітей та центри соціально-психологічної реабілітації дітей є закладами соціального захисту, у яких надається комплексна соціальна, психологічна, педагогічна, медична, правова та інші види допомоги дітям з сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах, у тому числі дітям, які зазнали насильства і потребують соціально-психологічної допомоги, постраждали від торгівлі дітьми.

3. спеціальні заходи безпеки для дітей.

На виконання Державної цільової соціальної програми протидії торгівлі людьми на період до 2015 року протягом 2012-2015 рр. в обласних та Київській міській державних адміністраціях із учнями навчальних закладах, дітьми, які перебувають у літніх таборих, дітьми працівників-мігрантів, дітьми-сиротами та іншими категоріями дітей та осіб, які потребують соціального захисту, а також серед сімей внутрішньо переміщених осіб, спеціалістами районних та міських ЦСССДМ проведено інформаційно - профілактичні заходи щодо протидії торгівлі людьми (відеолекторії, тренінги, бесіди, диспути, консультації, конкурси творчих робіт, перегляд фільмів з даної тематики, корекційна робота тощо), *якими охоплено понад 450 тисяч осіб.*

В рамках виконання Державної соціальної програми протидії торгівлі людьми на період до 2020 року протягом 2016 року було проведено ряд заходів, зокрема:

1) У Вінницькій області з метою підвищення рівня обізнаності серед батьків та осіб, які їх замінюють, щодо протидії торгівлі дітьми протягом 2016 року службами у справах дітей райдержадміністрацій, виконкомів міських рад міст обласного значення організовано та проведено 1180 заходів, зокрема, лекції, бесіди, тощо; взято участь у 889 заходах з питань протидії торгівлі людьми, організованих іншими органами та структурами; у 1443 сім'ях проведена профілактична робота щодо протидії торгівлі дітьми, зокрема у 405 сім'ях, діти яких перебували на обліку служб у справах дітей області з підстав складних життєвих обставин, у 172 прийомних сім'ях та дитячих будинках сімейного типу, 866 сім'ях опікунів/піклувальників; 327 сім'ям з дітьми надана допомога з метою упередження торгівлі дітьми (психологічна, юридична, матеріальна, тощо); здійснено 86 публікацій в засобах масової інформації з питань профілактики жорстокого поводження з дітьми, зокрема протидії торгівлі дітьми.

Протягом 2016 року службами у справах дітей райдержадміністрацій, виконкомів міських рад міст обласного значення ініціювались та проводились засідання з питання протидії торгівлі дітьми в порядку взаємодії з дотичними структурами (35 засідань).

На колегіях служби у справах дітей облдержадміністрації, що відбулись у квітні та вересні 2016 року, серед інших, порушувалось питання стосовно запобігання жорстокого поводження з дітьми, зокрема протидії торгівлі дітьми.

2) Службою у справах дітей Закарпатської ОДА з питань надання допомоги та захисту дітей, які постраждали від торгівлі людьми, виготовлені методичні матеріали по роботі з дітьми, які опинились у складних життєвих обставинах.

3) В закладах освіти районів та міст Київської області проводилися заходи для покращення обізнаності старшокласників та студентів з нормативно-правовими актами у сфері протидії торгівлі людьми, а саме організувалися круглі столи, лекції, зустрічі де слухачам надавались інформаційні матеріали, проводилась роз'яснювальна робота з питань попередження та запобігання торгівлі людьми.

4) Служба у справах дітей Одеської облдержадміністрації тісно співпрацює з ГО „Верітас” в питання допомоги та захисті дітей-іноземців, які перетнули кордон без супроводу дорослих, сімей-мігрантів з дітьми, дітей та громадян України та Молдови, потерпілим від торгівлі людьми, нелегальним мігрантам, які опинились у кризовій ситуації, їх ідентифікації, репатріації в країну походження, а також у питаннях щодо попередження торгівлі людьми.

5) Працівники районних та міських служб у справах дітей Рівненської області систематично проходять навчання та підвищення кваліфікації.

В Рівненській області 19-21 жовтня 2016 року відбувся сертифікований семінар-тренінг для тренерів "Протидія торгівлі людьми, ідентифікація постраждалих та робота з ними". Захід відбувся в ДСОК "Електронік-Рівне", с. Олександрія Рівненської області. У заході взяли участь два фахівці з питань практики та реабілітації дітей.

6) В навчальних закладах Тернопільської області проведено профілактично-просвітницькі бесіди на тему: «Модель безпечної поведінки в разі виїзду за кордон».

7) У Херсонській області для спеціалістів служб у справах дітей організовано та проведено триденний семінар-тренінг та 6 дводенних семінарів-тренінгів. Під час їх проведення учасникам надано методичні матеріали для використання в роботі та розповсюдження.

8) Працівники служб у справах дітей Чернігівської облдержадміністрації, райдержадміністрацій, виконавчих комітетів міст обласного значення пройшли навчання та були забезпечені необхідною методичною літературою з питань надання допомоги та захисту дітей, які постраждали від торгівлі людьми в рамках проекту «Впровадження механізму взаємодії, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми в Чернігівській області».

9) В м. Києві з дітьми-сиротами, позбавленими батьківського піклування та дітьми, які перебувають на обліку районних Служб у справах дітей, як діти, які опинилися в складних життєвих обставинах представники Служби проводять профілактичну та роз'яснювальну роботу спрямовану на запобігання торгівлі людьми.

10) На Черкащині проведено семінар-нараду 24-25.02.2016 з начальниками та спеціалістами служб у справах дітей райдержадміністрацій, міськвиконкомів області на тему: «Нормативно-правове регулювання захисту прав дітей» з метою активізації роботи щодо запобігання випадкам торгівлі людьми обговорені питання удосконалення роз'яснювальної роботи серед дітей щодо уникнення потрапляння в ситуації, пов'язані з цим явищем, наявних можливостей допомоги та захисту.

З метою запобігання випадкам торгівлі людьми працівниками служб у справах дітей райдержадміністрацій, міськвиконкомів під час відвідування сімей опікунів, піклувальників, прийомних сімей, дитячих будинків сімейного типу, родин з дітьми, які перебувають у складних життєвих обставинах, проводиться роз'яснювальна робота. Діти отримують інформацію про сучасні тенденції та ризики торгівлі людьми (заманювання, пов'язані з обіцянками роботи та навчання за кордоном, експлуатація в промисловості, хатньому робітництві, секс-експлуатації, жебрацтві та іншій нелегальній діяльності), шляхи уникнення потрапляння в такі ситуації, наявні можливості допомоги та захисту.

11. Які практичні заходи вживаються вашою державою для ідентифікації постраждалих від торгівлі людьми серед дітей-іноземців, які опинились без супроводу, в тому числі тих, які просять притулку? Які заходи вживаються для попередження їх зникнення? Чи були випадки недобровільного повернення дітей, які постраждали від торгівлі людьми?

Ідентифікація постраждалих від торгівлі людьми серед дітей-іноземців Національною поліцією може здійснюватися шляхом здійснення оперативно-розшукових заходів та в рамках досудового розслідування по кримінальним провадженням.

Упродовж звітного періоду Національною поліцією постраждали від торгівлі людьми серед дітей-іноземців не ідентифікувалися.

Служби у справах дітей спільно з працівниками поліції та соціальним працівниками проводять профілактичні рейди по виявленню дітей, які знаходяться в складних життєвих обставинах.

12. Які існують програми та служби у вашій країні для реінтеграції дітей, які постраждали від торгівлі людьми? Які заходи вживаються, якщо повернення дитини до її сім'ї суперечить найкращим інтересам дитини?

Відповідно до Закону України „Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей”, Типових положень, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 09.06.1997 № 565 та від 28.01.2004 № 87, притулки для дітей та центри соціально-

психологічної реабілітації дітей є закладами соціального захисту, у яких надається комплексна соціальна, психологічна, педагогічна, медична, правова та інші види допомоги дітям з сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах, у тому числі дітям, які зазнали насильства і потребують соціально-психологічної допомоги, постраждали від торгівлі дітьми.

Відповідно до покладених на них завдань, зазначені заклади здійснюють соціальний захист дітей, надають їм комплекс соціальних послуг; проводять соціально-педагогічну корекцію з урахуванням індивідуальних потреб кожної дитини; сприяють поверненню дітей до біологічних сімей; забезпечують відвідування дітьми загальноосвітніх або інших навчальних закладів чи індивідуальному навчанню з урахуванням потреб та можливостей вихованців; сприяють формуванню у дітей власної життєвої позиції для подолання звичок асоціальної поведінки; надають психологічну та інші види допомоги батькам дітей (або особам, які їх замінюють), спрямованої на повернення дитини до сім'ї; розробляють рекомендації з питань соціально-психологічної адаптації дитини для педагогічних та соціальних працівників і батьків та ін.

На сьогодні в Україні функціонують 82 таких заклади, в яких щорічно отримують допомогу близько 9 тисяч дітей.

У разі коли постраждалою особою є дитина, складається відповідно до законодавства індивідуальний план соціального захисту дитини, яка опинилася в складних життєвих обставинах, дитини-сироти та дитини, позбавленої батьківського піклування (далі - індивідуальний план).

Індивідуальний план розглядається та затверджується на засіданні комісії з питань захисту прав дитини відповідно до законодавства.

С. Запитання, що стосуються окремих статей

Визначення (Стаття 4)

13. Чи виникали певні труднощі у вашій країні із ідентифікацією та розглядом справ, порушених на підставі злочину торгівлі людьми з метою примусової праці чи послуг, рабства та звичаїв, подібних до рабства? Надайте детальну інформацію, якщо так.

Національною поліцією на постійній основі здійснюється моніторинг суб'єктів господарювання та окремих фізичних осіб підприємців, що надають посередницькі послуги з працевлаштування за кордоном, з метою виявлення тих що можуть бути причетними до вербування та переміщення через державний кордон України громадян які вирішили до них звернутись, з метою подальшої експлуатації останніх.

З цією метою, здійснюється постійний моніторинг мережі Інтернет, друкованих рекламних буклетів та місць значного скупчення населення, на предмет виявлення оголошень, пов'язаних із працевлаштуванням за кордоном. Проводиться постійна профілактична робота з найбільш уразливими верствами населення шляхом ознайомлення з першочерговими правилами поведінки у разі виникнення підозри щодо працевлаштування, переліком осіб чи товариств які здійснюють діяльність на даному напрямку та отримали ліцензію що надає право на проведення такого роду діяльності, а також проведення розширених візитів до навчальних закладів де випускникам вузів проводяться лекції з роз'ясненням обставин та ситуацій яких необхідно остерігатись під час працевлаштування.

У разі виявлення фактів торгівлі людьми або шахрайських схем, вчинених особами, діяльність яких, пов'язана з працевлаштуванням громадян за кордоном, стосовно останніх будуть відкриті кримінальні провадження за статтею 149 (Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини) КК України або за статтею 190 (Шахрайство) КК України.

Разом з тим, відповідно до вимог законів України «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України» №76-VIII та «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» № 71-VIII встановлено мораторій на проведення перевірок суб'єктів господарювання контролюючими органами (крім Державної фіскальної служби України та Державної фінансової інспекції України).

Згідно п. 3 Прикінцевих положень Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» від 28 грудня 2014 року № 71-VIII у 2015 та 2016 роках перевірки підприємств, установ та організацій, фізичних

осіб-підприємців з обсягом доходу до 20 мільйонів гривень за попередній календарний рік контролюючими органами здійснюються виключно з дозволу Кабінету Міністрів України, за заявкою суб'єкта господарювання щодо його перевірки, згідно з рішенням суду або згідно з вимогами Кримінального процесуального кодексу України.

03.11.2016 Верховна Рада України прийняла Закон України про внесення змін до Закону України "Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності" щодо лібералізації системи державного нагляду, № 2418а від 21.07.2015, відповідно до якого мораторій на проведення перевірок суб'єктів господарювання контролюючими органами продовжено до 31.12.2017.

Зазначений мораторій унеможливує попередження на ранніх стадіях вчинення неправомірних дій щодо громадян, які мають намір працевлаштуватися за кордоном. Перевірку суб'єктів господарювання, діяльність яких, пов'язана з працевлаштуванням громадян України за кордоном можливо здійснити лише в рамках кримінального провадження, тобто коли правопорушення вже було скоєне і особа постраждала.

При опрацюванні інформації, яка може надійти до працівника поліції в рамках розгляду звернень громадян, організацій, народних депутатів, повідомлень, які надійшли з інших зацікавлених органів або публікацій через засоби масової інформації, можливо отримати інформацію про вчинення кримінального правопорушення, пов'язаного з порушенням прав громадянина, допущених при працевлаштуванні за кордоном, що і є підставою для вивчення питання дотримання законності в діяльності суб'єкта господарювання в рамках досудового розслідування за кримінальним провадженням.

Отже в такому випадку, в рамках роботи по супроводу кримінальних проваджень, працівникам поліції не потрібно дозволу на перевірку суб'єкту господарювання, і на це не впливає мораторій на перевірки таких суб'єктів.

Щодо проблемних питань при кваліфікації злочинів за фактами торгівлі людьми з метою примусової праці можливо навести ст. 172 КК України, яка передбачає відповідальність за грубе порушення законодавства про працю та має ряд схожих ознак зі ст. 149 КК України.

14. Як у законодавстві вашої країни визначено поняття “використання вразливого стану”, за якими критеріями оцінюється вразливість особи, яка постраждала від торгівлі людьми? Будь ласка, наведіть приклади злочинів торгівлі людьми, коли був використаний вразливий стан потерпілих.

Відповідно до Закону України «Про протидію торгівлі людьми» від 20.09.2011 № 3739-VI торгівля людьми – здійснення незаконної угоди, об'єктом якої є людина, а так само вербування, переміщення, переховування, передача або одержання людини, вчинені з метою експлуатації, у тому числі сексуальної, з використанням обману, шахрайства, шантажу, **уразливого стану людини** або із застосуванням чи погрозою застосування насильства, з використанням службового становища або матеріальної чи іншої залежності від іншої особи, що відповідно до Кримінального кодексу України визнаються злочином.

Відповідно до статті 149 (Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини) Кримінального кодексу України - торгівля людьми або здійснення іншої незаконної угоди, об'єктом якої є людина, а так само вербування, переміщення, переховування, передача або одержання людини, вчинені з метою експлуатації, з використанням обману, шантажу чи **уразливого стану особи**.

У Примітці 2 статті 149 ККУ зазначено, що під уразливим станом особи слід розуміти зумовлений фізичними чи психічними властивостями або зовнішніми обставинами стан особи, який позбавляє або обмежує її здатність усвідомлювати свої дії (бездіяльність) або керувати ними, приймати за своєю волею самостійні рішення, чинити опір насильницьким чи іншим незаконним діям, збіг тяжких особистих, сімейних або інших обставин.

Відповідно до наведеної в п. 2 примітки до ст. 149 КК України визначення, уразливий стан особи може бути двох видів:

1) стан особи, який позбавляє або обмежує її здатність усвідомлювати свої дії (бездіяльність) або керувати ними, приймати за своєю волею самостійні рішення, чинити опір

насильницьким чи іншим незаконним діям. Такий стан особи може бути викликаний: а) психічними властивостями (наявність певних захворювань, розладів або відхилень у психічній діяльності тощо); б) фізичними властивостями (неможливість чинити опір незаконним діям через фізичну хворобу, певні фізичні вади тощо); в) певними зовнішніми факторами (наприклад, приведенням особи до несвідомого стану шляхом застосування снодійних чи наркотичних засобів).

2) збіг тяжких особистих сімейних або інших обставин (зазвичай характеризується наявністю надзвичайно скрутною або безвихідною ситуацією: термінової необхідності великої грошової суми на лікування близької людини, відсутністю у особи постійного місця роботи, неможливістю утримувати наймане та придбати власне житло; перебування особи на утриманні інших осіб; перебування на утриманні в особи неповнолітніх та непрацевдатних осіб; наявність великого боргу тощо). Сукупність таких обставин змушує людину погодитись бути експлуатованою.

Поняття уразливого стану є оціночною юридичною категорією. Водночас висновок про наявність або відсутність такого стану потерпілого та його використання обвинуваченим під час вчинення злочину може ґрунтуватись як на результатах медичної, психологічної, психіатричної або комплексної експертизи потерпілого, що підтверджуватиме наявність у особи фізичного захворювання чи фізичної вади, особливого психологічного стану (наприклад, стресу, фрустрації тощо) або психічного розладу, так і на сукупності доказів існування низки важких особистих сімейних або інших обставин.

Необхідно мати на увазі, що згода людини на її подальшу експлуатацію, отримана внаслідок використання уразливого стану особи, не виключає кримінальної відповідальності.

Поняття «уразливий стан» застосовується для оцінки стану потерпілого при кваліфікації дій за ст. 149 КК України «Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини».

Крім того, стаття 67 КК України однією з обставин, які обтяжують покарання, визначає «вчинення злочину щодо малолітнього, особи похилого віку або особи, *що перебуває в безпорадному стані*».

При цьому в диспозиції ст. 135 КК України також застосовується ознака потерпілої особи як «позбавлена можливості вжити заходів до самозбереження через малолітство, старість, хворобу чи *внаслідок іншого безпорадного стану*».

«Дії, вчинені щодо особи, яка *перебувала в безпорадному стані* або в матеріальній чи іншій залежності від винного» є також кваліфікуючою ознакою злочинів, передбачених ст. 143 КК України «Порушення встановленого законом порядку трансплантації органів або тканин людини» та ст. 144 «Насильницьке донорство».

06.06.2016 працівниками УБЗПТЛ ГУНП в Харківській області, в рамках розслідування кримінального провадження відкритого за фактом організації забезпечення заняття проституцією, у місті Києві був затриманий уродженець Харківської області, який організував переміщення трьох молодих жінок з м. Харків до м. Москва Російської Федерації з метою їх подальшої сексуальної експлуатації.

У ході проведених заходів встановлено, що вказаний громадянин, залучивши невстановлених осіб, організував вербування, з використанням їх уразливого стану, на території України молодих дівчат, які через тяжкі особисті обставини можуть дати згоду на заняття проституцією, привезти їх у столицю Російської Федерації, орендувати для них житло та забезпечити їх заняттях проституцією на центральній вулиці м. Москва у нічний час.

На початку квітня 2016 року затриманий, через невстановлену особу підшукав на території Харкова двох жінок для заняття проституцією на вулицях м. Москва, після чого, 03.06.2016 зустрівся з ними у приміщенні одного з кафе в м. Харків та, використовуючи її уразливий стан, який був зумовлений тяжкими особистими обставинами (у одній із жінок виховує самотійно 3 малолітніх дітей, а друга має велику грошову заборгованість у вигляді непогашених кредитів та позик), які обмежували їх здатність усвідомлювати свої дії, досяг з ними домовленості про переміщення їх до м. Москва для надання сексуальних послуг на вулицях міста. При цьому останній обіцяв великі заробітки у розмірі від 100 до 300 доларів США за ніч з «необмеженими чайовими від клієнтів», правда після того як, вони відпрацюють гроші,

витрачені на їх переїзд та влаштування у столиці. Крім того, затриманий попередив про накладання «штрафів» за невихід на роботу у розмірі 100 доларів США.

Реалізуючи свій злочинний умисел, 06.06.2016 близько 11 години вказаний чоловік зустрів жінок, переконався про їх намір їхати до м. Москва Російської Федерації, після чого усадив їх до власного автомобіля ГАЗ 3110, передав 2500 гривень нествановленій особі, яка підшукала жінок, та об 11 год. 00 хв. під час спроби вивозу жінок до Російської Федерації був затриманий працівниками УБЗПТЛ ГУНП в області.

За результатами вжитих заходів, останнього затримано в порядку ст. 208 КПК України. Жінки знаходяться в задовільному стані, повернуті додому.

На теперішній час задокументовано 2 факти злочинної діяльності за ознаками злочину, передбаченого ч. 2 ст. 149 КК України.

15. У яких випадках законодавство вашої країни визнає примусовий шлюб та незаконне усиновлення злочином, пов'язаним із торгівлею людьми? Будь ласка, наведіть приклади з судової практики, коли примусовий шлюб та незаконне усиновлення було пов'язане з торгівлею людьми.

Упродовж звітнього періоду Національної поліції інформації про примусових шлюбів та незаконного усиновлення, пов'язаного із торгівлею людьми не надходило, такі злочини не викривалися.

Разом з тим, звертаємо увагу, що кримінальна відповідальність за незаконне усиновлення передбачена статтею 169 Кримінального кодексу України.

Стаття 169. Незаконні дії щодо усиновлення (удочеріння)

1. Незаконна посередницька діяльність або інші незаконні дії щодо усиновлення (удочеріння) дитини, передачі її під опіку (піклування) чи на виховання в сім'ю громадян - караються обмеженням волі на строк до трьох років або позбавленням волі на той самий строк;

2. Ті самі дії, вчинені щодо кількох дітей, повторно, за попередньою змовою групою осіб, з використанням службового становища або якщо вони спричинили тяжкі наслідки, - караються позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років.

На відміну від цього, ст. 149 КК України охоплюються лише випадки незаконного усиновлення (удочеріння) з метою наживи. Мета наживи може поєднуватись із іншими, передбаченими ст. 149 КК України цілями: втягнення в злочинну діяльність; примусова праця тощо. Використання незаконно усиновленої внаслідок вчинення торгівлі людьми дитини в занятті жебрацтвом або втягнення її у злочинну діяльність охоплюється ст. 149 КК України і додаткової кваліфікації за ст. 304 або ст. 150-1 цього Кодексу не потребує.

Приміткою до ст. 149 КК України «Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини» визначено, що під експлуатацією людини в цій статті слід розуміти всі форми сексуальної експлуатації, використання в порнобізнесі, примусову працю або примусове надання послуг, рабство або звичаї, подібні до рабства, підневільний стан, залучення в боргову кабалу, вилучення органів, проведення дослідів над людиною без її згоди, усиновлення (удочеріння) з метою наживи, примусову вагітність, втягнення у злочинну діяльність, використання у збройних конфліктах тощо.

Крім того, кримінальна відповідальність за дії щодо незаконної посередницької діяльності або інші незаконні дії щодо усиновлення (удочеріння) дитини, передачі її під опіку (піклування) чи на виховання в сім'ю громадян передбачена окремо ст. 169 КК України.

На даний час в законодавстві України примусовий шлюб не криміналізовано.

Разом з тим, розроблено проект Закону про внесення змін до статті 149 Кримінального кодексу України (щодо приведення у відповідність до міжнародних стандартів), яким пропонується розширити види експлуатації, за які передбачається відповідальність, на примусове переривання вагітності, **примусове одруження**, примусове втягнення у заняття жебрацтвом тощо (зарєєстрований у Верховній раді України за № 6243 від 27.03.2017 р.)

16. Чи визначено примусове жебракування метою для торгівлі людьми у законодавстві вашої країни? Чи були випадки торгівлі дітьми з метою примушування до жебракування, коли до злочину був причетний опікун або член сім'ї дитини?

Стаття 149 КК України «Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини» не передбачає такої мети експлуатації людини, як «примусове жебракування».

Разом з тим стаття 150¹ КК України встановлює кримінальну відповідальність за використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом.

Крім того, статтею 304 КК України криміналізовано дії з втягнення неповнолітніх у заняття жебрацтвом.

Національною поліцією упродовж звітного періоду випадки торгівлі дітьми з метою примушування до жебракування, коли до злочину був причетний опікун або член сім'ї дитини не виявлялися.

Разом з тим, мають місце випадки торгівлі людьми з метою використання у жебрацтві, зокрема:

Співробітники відділу по боротьбі із злочинами, пов'язаними із торгівлею людьми, ГУНП в Миколаївській області провели комплекс заходів і зібрали докази протиправних дій подружньої пари 27-ми та 26-річних мешканців міста Миколаєва, які отримували прибуток за рахунок жебракування інваліда – мешканця Херсонської області.

До працівників відділу по боротьбі із злочинами, пов'язаними із торгівлею людьми, надійшла інформація про те, що двоє мешканців міста Миколаєва неслов'янської національності, чоловік та жінка, для отримання прибутку використовують уразливий стан чоловіка – інваліда, надаючи йому притулок в автомобілі й примушуючи жебракувати.

Під час проведення перевірки було встановлено, що близько одного року тому до 40-річного потерпілого, мешканця Херсонської області, підійшли чоловік та жінка і, з'ясувавши, що він має соціальний статус інваліда та не має постійного місця проживання, запропонували йому жебракувати на їхню користь в обмін на їжу й надання притулку.

Громадянин погодився і після цього його, доставивши до м. Миколаїв, сімейна пара відвозила до місць масового знаходження людей, де він просив милостиню. Взамін чоловіка годували, але поселили не у будинку, а в автомобілі. Усі гроші зловмисники забирали собі. До речі, мати зловмисниці наразі умовно відбуває покарання за скоєння аналогічного злочину, за який вона була притягнута до кримінальної відповідальності у минулому році.

Отримавши дозвіл суду, поліцейські провели санкціонований обшук у помешканні «гостинного» подружжя, під час якого виявили та вилучили особисті документи потерпілого, "чорнову бухгалтерію" та гроші в сумі 1809 гривень.

Слідчим управлінням ГУНП в Миколаївській області розпочато кримінальне провадження за ознаками ч.1 ст.149 КК України «Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини», санкція якої передбачає покарання у вигляді позбавлення волі від трьох до восьми років.

Мінсоцполітики розроблено проект Закону України „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення протидії торгівлі людьми та захисту постраждалих осіб” (zareestrovaniy u Verkhovniy radi Ukraini za № 6125 23.02.2017), яким пропонується внести зміни до визначення торгівлі людьми:

«торгівля людьми - вербування, переміщення, передача, приховування або одержання особи, у тому числі особи з інвалідністю, з метою експлуатації проституції інших осіб, інших форм сексуальної експлуатації, примусової праці або надання примусових послуг, рабства, перебування у підневільному стані, проведення дослідів над особою без її згоди або вилучення органів шляхом загрози силою або застосування сили чи інших форм примусу, викрадення, шахрайства, обману, зловживання владою або уразливістю положення, підкупу у вигляді платежів або вигод для одержання згоди особи, яка контролює іншу особу, при цьому згода особи не береться до уваги».

Також, розроблено проект Закону про внесення змін до статті 149 Кримінального кодексу України (щодо приведення у відповідність до міжнародних стандартів), яким пропонується розширити види експлуатації, за які передбачається відповідальність, на примусове переривання

вагітності, примусове одруження, **примусове втягнення у заняття жебрацтвом** тощо (зареєстрований у Верховній раді України за № 6243 від 27.03.2017 р.)

17. Чи визначена експлуатація у злочинній діяльності метою для торгівлі людьми у законодавстві вашої країни? Будь ласка, наведіть приклади з судової практики.

Відповідно до Примітки 1 статті 149 ККУ (Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини) - під експлуатацією людини в цій статті слід розуміти всі форми сексуальної експлуатації, використання в порнобізнесі, примусову працю або примусове надання послуг, рабство або звичаї, подібні до рабства, підневільний стан, залучення в боргову кабалу, вилучення органів, проведення дослідів над людиною без її згоди, усиновлення (удочеріння) з метою наживи, примусову вагітність, втягнення у злочинну діяльність, використання у збройних конфліктах тощо.

На даний час набувають все більшого поширення форми торгівлі людьми, не пов'язані з сексуальною експлуатацією, такі як трудова експлуатація (сільськогосподарські роботи, будівництво, примусове жебракування), жертвами від якої найчастіше стають чоловіки працездатного віку або особи з явними ознаками інвалідності, без постійного місця проживання та інші малозабезпечені категорії громадян.

Крім цього, протягом 2016 та на початку 2017 років виявлені випадки вербування громадян України з метою втягнення у злочинну діяльність.

Так, в кінці жовтня 2016 працівниками управлінь по боротьбі зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми, головних управлінь Національної поліції Дніпропетровської області і Києва встановлена група осіб, яка в період з 2014 до 2016 років на території Дніпропетровської, Київської та інших областей України здійснювали вербування потерпілих з метою експлуатації, а саме залучення до злочинної діяльності на території Російської Федерації. Свою злочинну діяльність здійснювали через всесвітню мережу Інтернет, а також за допомогою рекламних листівок, які розміщувалися в громадських місцях, запрошувалися особи у віці від 20 років, для роботи кур'єрами експедиторів фасованого товару, з відрядженням за кордон. Надалі, після прибуття завербованих осіб в Російській Федерації, залучали до незаконного збуту наркотиків, в тому числі із застосуванням погроз. Незалежно від того, погоджувалися дані особи брати участь у злочинній діяльності, в подальшому їх затримували правоохоронні органи Російської Федерації і під приводом залучення до кримінальної відповідальності утримували під вартою.

За даним фактом порушено 5 кримінальних проваджень по 11 епізодам, за ознаками кримінальних злочинів, передбачених ч. 2 ст. 149 КК України. Чотири основних організаторів зазначеного угруповання затримані і зараз вони перебувають під вартою. Зараз приблизна кількість осіб, які ймовірно є постраждалими від такої діяльності (торгівлі людьми) досягає 50-ти чоловік, але і це не остаточні дані, так як звернення ще надходять з різних регіонів нашої держави від родичів і близьких цих осіб.

*29.04.2017 обвинувальний акт відносно чотирьох обвинувачених за ч. 3 ст. 149 КК України за фактом вербування та переміщення людей до РФ з метою подальшої експлуатації **вчиненого організованою групою** направлено до суду.*

За аналогічною схемою діяло інша злочинне угруповання, яке в січні 2017 викрито оперативниками управління по боротьбі зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми, Головного управління Національної поліції в Київській області. До складу його входили чотири жителя м.Києва та Київської області, які займалися вербуванням молодих людей, переважно студентів, які перебувають у скрутному матеріальному становищі і мали бажання заробити «легкі» гроші за кордоном. Протягом 2014-2016 років організатори угруповання відправили з України в далеку Бразилію вісім чоловік, а за результатами через шахрайську схему наших громадян змусили стати міжнародними наркокур'єрами і перевозити в валізах кокаїн з Бразилії в Таїланд. В результаті наші співвітчизники були затримані правоохоронними органами цих країн і тепер знаходяться в бразильських і тайських в'язницях в очікуванні вироків суду за суворими законами цих країн.

23.01.2017 в рамках кримінального провадження, передбаченого частиною 2 статті 149 КК України, спільно з прокуратурою Київської області проведено 9 обшуків в м. Києві та Київській області, під час яких вилучено речові докази, які підтверджують злочинну діяльність учасників злочинної групи (банківські карти, ноутбуки, комп'ютерна техніка, мобільні телефони, чорнові записи). Зараз судом обрано запобіжний захід у вигляді утримання під вартою відносно 4-х встановлених організаторів зазначеної злочинної діяльності.

Для прикладу СУ ГУНП України в Кіровоградській області проводилось досудове розслідування у кримінальному провадженні від 19.12.2012 за підозрою Я. у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 149 КК України.

Досудовим розслідуванням встановлено, що влітку 2006 року в одному із сіл Кіровоградської області Я., маючи умисел на нетрудове збагачення за рахунок вербування, переміщення та передачі людини з метою її експлуатації, підшукала П. та, достовірно знаючи, що вона є неповнолітньою особою, запропонувала їй виїхати до Російської Федерації на роботу, увівши останню в оману щодо дійсного характеру роботи, а саме пов'язаної із зайняттям проституцією. Отримавши згоду П. на виїзд на роботу, Я., за свої кошти придбала квитки на потяг та перемістила неповнолітню до м. Москва Російської Федерації, де з метою використання її праці в галузі проституції продала не встановленим слідством особам.

У подальшому, Я. та не встановлені слідством особи, погрожуючи застосуванням фізичного насильства, примусили потерпілу займатися проституцією.

Вироком суду від 05.12.2016 Я. визнано винною у вчиненні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 149 КК України, та засуджено до 5 років позбавлення волі зі звільненням від відбування покарання з випробуванням строком на 3 роки, яке оскаржено процесуальним керівником.

Протидія торгівлі людьми (Стаття 5)

18. Чи проводиться оцінка впливу інформаційних кампаній та інших заходів щодо протидії торгівлі людьми, та яким чином враховуються результати? Надайте, будь ласка, копії звітів про оцінку такого впливу.

Мінсоцполітики у співпраці з міжнародним та громадськими організаціями проводить протягом року інформаційні кампанії з протидії торгівлі людьми, спрямовані на різні групи населення.

За підсумками проведення інформаційних кампаній організації проводять різні дослідження, в тому числі соціологічні, спрямовані на виявлення рівня обізнаності населення про проблему торгівлі людьми. Результати таких досліджень враховуються Мінсоцполітики та іншими органами влади в плануванні подальших інформаційних кампаній, а також формування державної політики, в тому числі розробку змін до законодавства.

Так, протягом 2015 – 2017 років були проведені такі дослідження:

1. Центром «Ла Страда – Україна» з 29.12.2015 по 12.01.2016 року в 16 областях України (Донецькій, Дніпропетровській, Закарпатській, Запорізькій, Київській, Кіровоградській, Львівській, Одеській, Полтавській, Рівненській, Сумській, Харківській, Херсонській, Черкаській, Чернігівській областях та місті Києві) проведено дослідження **щодо ризиків потрапляння у ситуацію торгівлі людьми внутрішньо переміщених осіб в Україні.**

Результат: 34,2 % опитаних заявили, що знаходяться в несприятливому становищі через свій статус переселенця, 72,1 % опитаного населення знають про торгівлю людьми, 31,6% не знають, куди необхідно звернутися, якщо людина потрапляє в ситуацію торгівлі людьми.

2. За підтримки МОМ в Україні компанією GfK Ukraine проведено **соціологічне дослідження щодо загроз неврегульованої міграції та торгівлі людьми в Україні.** Результат: Частка населення, потенційно уразливого до торгівлі людьми, зросла з 14% до 21%. Частка тих, хто працює за кордоном неофіційно, зросла з 28% 2011 року до майже 41% від усіх українців, які працювали за кордоном на момент опитування

3. У січні 2016 року за підтримки Представництва МОМ в Україні компанією GfK Ukraine проведено **соціологічне дослідження щодо обізнаності про ризики торгівлі людьми серед вразливих дітей та молоді в Україні**. Результат: Найчастіше про ситуації торгівлі людьми, що сталися з громадянами України, знають діти -сироти (91%), найрідше – діти ВПО (69%). Більшість опитаних всіх категорій знають про випадки, коли людей примушують жебракувати або продають для цієї мети. Також відносно високим є рівень знання про ситуації сексуальної експлуатації, продажу для вилучення органів та трудової експлуатації. Найрідше ж респонденти чули про ситуацію примушення до участі у воєнних конфліктах.

4. У грудні 2016 року Всеукраїнською асоціацією компаній з міжнародного працевлаштування було проведено **соціологічне дослідження щодо міграційних настроїв серед українців – заробітчан**. Результат: 71% опитаних респондентів хотіли б в майбутньому працювати за кордоном.

5. У грудні 2016 року Школою соціальної роботи Національного університету «Києво-могилянська академія» за підтримки Представництва МОМ в Україні було проведено **соціологічне дослідження «Торгівля чоловіками з метою трудової експлуатації, Україна, Молдова, Білорусь»**. Результат: кожен п'ятий був готовий поїхати на заробітки знову, але вже в іншу країну або за умови офіційного працевлаштування та враховуючи можливі ризики. Результатами цього дослідження були враховані Мінсоцполітики під час проведення інформаційної кампанії в рамках Державної програми – зокрема за рахунок коштів Державного бюджету України у 2016 році було виготовлено відеоролік з протидії трудовій експлуатації чоловіків всередині України, який розповсюджено по всім регіонам України.

Також значна увага приділяється проведенню анкетувань та опитувань з метою вивчення рівня обізнаності громадян про проблему:

- за сприяння Запорізької обласної громадської організації ОПП „Взаємодія” в області проведено соціологічне дослідження з питання торгівлі людьми в м. Запоріжжя. Метою дослідження стало вивчення суспільної думки щодо проблеми торгівлі людьми серед мешканців м. Запоріжжя. В ході дослідження було опитано 400 осіб старше 18 років.

- В Київській області проведено анкетування з метою вивчення рівня обізнаності учнів із питання запобігання торгівлі людьми; проводяться моніторингові дослідження серед учнів на тему «Торгівля людьми – одна з найголовніших проблем сьогодення»; проводяться опитування старшокласників. Проводились інформаційно-роз'яснювальні години спілкування для учнів та молоді, опитування. Проведено опитування батьків із сімей, серед яких і громадяни, що опинилися в складних життєвих обставинах, щодо їх обізнаності з питань протидії торгівлі людьми.

- при проведенні навчальних семінарів, тренінгів із спеціалістами соціальної сфери Миколаївської області на початку та вкінці навчального процесу проводиться опитування слухачів для визначення обізнаності з питань протидії торгівлі людьми.

- представники ГО „Професійна ліга соціальних працівників Сумщини” провели у 18 районах області та Сумах анкетування в рамках проекту „Посилення громадського контролю за формуванням, координацією та виконанням політики з протидії торгівлі людьми у Сумській області”.

- В Тернопільській області проведено соціологічне опитування серед безробітної молоді з метою визначення рівня обізнаності з питань торгівлі людьми на тему: „Моя безпека у працевлаштуванні за кордоном”.

- у навчальних закладах Херсонської області психологами та соціальними педагогами проведено опитування серед студентів, учнів та їх батьків щодо обізнаності з питань торгівлі людьми. У міських та районних центрах зайнятості опитування проведено для безробітних.

- під час проведення тренінгів з питань протидії торгівлі людьми, в Хмельницькій області проводилось паралельне анкетування з метою визначення рівня обізнаності різних груп населення з питань торгівлі людьми.

- Дніпровською районною в місті Києві державною адміністрацією проведено 44 опитування в закладах освіти.

- Чернігівським обласним СССДМ проведено анкетування серед учнівської, студентської та безробітної молоді вікової категорії 15-25 років „Проблема торгівлі людьми. Шляхи вирішення”. Зазначеним опитуванням охоплено понад 500 респондентів.

19. Яким чином ваша держава сприяє проведенню та фінансуванню досліджень ситуації торгівлі людьми, та яким чином враховуються результати цих досліджень під час розробки стратегій боротьби з торгівлею людьми? Наведіть, будь ласка, приклади останніх досліджень.

Мінсоцполітики сприяє проведенню соціологічних досліджень громадськими та міжнародними організаціями, результати яких враховує у формуванні державної політики у сфері протидії торгівлі людьми.

1. Центром «Ла Страда – Україна» з 29.12.2015 по 12.01.2015 року в 16 областях України (Донецькій, Дніпропетровській, Закарпатській, Запорізькій, Київській, Кіровоградській, Львівській, Одеській, Полтавській, Рівненській, Сумській, Харківській, Херсонській, Черкаській, Чернігівській областях та місті Києві) проведено **дослідження щодо ризиків потрапляння у ситуацію торгівлі людьми внутрішньо переміщених осіб в Україні.**

Результат: 34,2 % опитаних заявили, що знаходяться в несприятливому становищі через свій статус переселенця, 72,1 % опитаного населення знають про торгівлю людьми, 31,6% не знають, куди необхідно звернутися, якщо людина потрапляє в ситуацію торгівлі людьми.

2. За підтримки МОМ в Україні компанією GfK Ukraine проведено **соціологічне дослідження щодо загроз неврегульованої міграції та торгівлі людьми в Україні.** Результат: Частка населення, потенційно уразливого до торгівлі людьми, зросла з 14% до 21%. Частка тих, хто працює за кордоном неофіційно, зросла з 28% 2011 року до майже 41% від усіх українців, які працювали за кордоном на момент опитування

3. У січні 2016 року за підтримки Представництва МОМ в Україні компанією GfK Ukraine проведено **соціологічне дослідження щодо обізнаності про ризики торгівлі людьми серед вразливих дітей та молоді в Україні.** Результат: Найчастіше про ситуації торгівлі людьми, що сталися з громадянами України, знають діти -сироти (91%), найрідше – діти ВПО (69%). Більшість опитаних всіх категорій знають про випадки, коли людей примушують жебракувати або продають для цієї мети. Також відносно високим є рівень знання про ситуації сексуальної експлуатації, продажу для вилучення органів та трудової експлуатації. Найрідше ж респонденти чули про ситуацію примушення до участі у воєнних конфліктах.

4. У грудні 2016 року Всеукраїнською асоціацією компаній з міжнародного працевлаштування було проведено **соціологічне дослідження щодо міграційних настроїв серед українців – заробітчан.** Результат: 71% опитаних респондентів хотіли б в майбутньому працювати за кордоном.

5. У грудні 2016 року Школою соціальної роботи Національного університету «Києво-могилнська академія» за підтримки Представництва МОМ в Україні було проведено **соціологічне дослідження «Торгівля чоловіками з метою трудової експлуатації, Україна, Молдова, Білорусь».** Результат: кожен п'ятий був готовий поїхати на заробітки знову, але вже в іншу країну або за умови офіційного працевлаштування та враховуючи можливі ризики. Результатами цього дослідження були враховані Мінсоцполітики під час проведення інформаційної кампанії в рамках Державної програми – зокрема за рахунок коштів Державного бюджету України у 2016 році було виготовлено відеорлик з протидії трудовій експлуатації чоловіків всередині України, який розповсюджено по всім регіонам України.

Крім того, за рахунок коштів Державного бюджету Мінсоцполітики щороку спільно з науково – дослідними інститутами готує щорічні доповіді з питань протидії торгівлі людьми:

- у 2013 році спільно з Державною установою Націково – дослідний інститут соціально – трудових відносин Мінсоцполітики України підготовлено Доповідь про стан реалізації державної політики у сфері протидії торгівлі людьми у 2013 році та стан дотримання Україною міжнародних домовленостей у цій сфері;

- у 2015 році спільно з Державним інститутом сімейної та молодіжної політики підготовлено Доповідь про стан реалізації державної політики у сфері протидії торгівлі людьми та стан дотримання Україною міжнародних домовленостей у цій сфері (за підсумками 2014 року);

- у 2016 році спільно Інститутом демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи Національної академії наук України підготовлено Державну доповідь про стан реалізації державної політики у сфері протидії торгівлі людьми за підсумками 2015 – I півріччя 2016 рр.

20. Яким чином міграційне законодавство та міграційна політика вашої держави спрямовані на протидію торгівлі людьми шляхом сприяння легальній міграції?

З метою соціального захисту українських громадян, які працюють за кордоном та на виконання Плану дій стосовно лібералізації ЄС візового режиму прийнято Закон України „Про зовнішню трудову міграцію” (від 5 листопада 2015 року № 761).

Дія закону поширюється на трудових мігрантів, які працюють на підставі трудового договору (контракту); самостійно забезпечують себе роботою; надають оплачувані послуги (виконують роботи).

Законопроектом закріплюються, зокрема, такі права трудових мігрантів і членів їхніх сімей:

- на належні умови праці, соціальне страхування та возз’єднання сім’ї;
- на освіту та підтвердження результатів неформального навчання;
- на задоволення національно-культурних, духовних і мовних потреб та на отримання інформації;
- на відшкодування шкоди, заподіяної під час трудової діяльності за кордоном;
- на отримання соціальних послуг та допомоги.

Закон встановлює межі відповідальності держави перед трудовими мігрантами і регламентує організаційні засади працевлаштування за кордоном.

Також, на виконання Закону України „Про зовнішню трудову міграцію” розроблено План заходів щодо забезпечення реінтеграції в суспільство трудових мігрантів і членів їхніх сімей”, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12.04.2017 № 257-р.

План заходів передбачає, зокрема, заходи щодо:

сприяння працевлаштуванню трудових мігрантів та членів їхніх сімей з урахуванням рівня освіти, професійного досвіду;

залучення дітей трудових мігрантів до освітнього процесу шляхом проведення додаткових занять (насамперед, з української мови);

забезпечення надання трудовим мігрантам, які повернулися в Україну, необхідної медичної допомоги;

надання дипломатичними установами України правової, інформаційної допомоги трудовим мігрантам за кордоном та активізації міжнародного співробітництва з питань захисту прав трудових мігрантів та інші.

Виконання плану заходів створить додаткові можливості для повернення на Батьківщину громадян України, які працюють за кордоном, з подальшою їх інтеграцією до національного ринку праці та активного суспільного життя в Україні.

Водночас інформуємо, що питання працевлаштування іноземців в Україні регламентовані статтею 26 Конституції України, Кодексом законів про працю України, Законом України “Про зайнятість населення” від 05.07.2012 № 5067-VI, та постановою Кабінету Міністрів України від

27.05.2013 № 437 “Питання видачі, продовження дії та анулювання дозволу на застосування праці іноземців та осіб без громадянства”.

Відповідно до статті 26 Конституції України іноземці та особи без громадянства, що перебувають в Україні на законних підставах, користуються тими самими правами і свободами, а також несуть такі самі обов'язки, як і громадяни України, - за винятками, встановленими Конституцією, законами чи міжнародними договорами України.

Відповідно до статті 42 Закону України „Про зайнятість населення” підприємства, установи та організації мають право на застосування праці іноземців та осіб без громадянства на території України на підставі дозволу, що видається територіальними органами центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері зайнятості населення та трудової міграції, *на строк до одного року з правом продовження його дії на той же строк, без обмежень щодо кількості разів продовження*, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Статтею 42 Закону України „Про зайнятість населення” від 05.07.2012 № 5067-VI та Порядком видачі, продовження дії та анулювання дозволу на застосування праці іноземців та осіб без громадянства, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 27.05.2013 № 437, зі змінами, передбачено, що дозвіл на застосування праці іноземців та осіб без громадянства видається *строком до одного року з правом продовження його дії на той же строк, без обмежень щодо кількості разів продовження*.

З метою забезпечення прав іноземних трудових мігрантів щодо здійснення трудової діяльності на території України внесено зміни до Порядку видачі, продовження дії та анулювання дозволу на застосування праці іноземців та осіб без громадянства (постанова Кабінету Міністрів України від 18.01.2017 № 28).

Зазначені зміни спрямовані на удосконалення механізму видачі, продовження дії та анулювання дозволів на застосування праці іноземців та осіб без громадянства. Зокрема, роботодавцям надається право на застосування праці іноземного фахівця на кількох керівних або управлінських посадах. Чітко і однозначно визначаються порядок і строки оскарження рішень регіональних центрів зайнятості про відмову у видачі дозволу, продовженні його дії та анулювання дозволу. Роботодавцю, який допустив несуттєві порушення, надається можливість виправити їх без анулювання дозволу.

21. Опишіть, будь ласка, заходи, що вживаються вашою державою для протидії торгівлі людьми з метою вилучення органів, зокрема:

а. законодавчі та нормативні акти щодо трансплантації та видалення органів, у тому числі вимоги до пересадки органів від живого донора (інформація/згода, оцінка/вибір, моніторинг та реєстрація) і критерії надання дозволів центрам на здійснення операцій з пересадки органів від живого донора;

Питання трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів людини в Україні регламентуються Конституцією України, Основами законодавства України про охорону здоров'я; Законом України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людині» та Законом України «Про поховання та похоронну справу».

Крім цього, на сьогодні нормативно-правову базу трансплантології в Україні складають постанови Кабінету Міністрів України від 24.04.2000 № 695 «Деякі питання реалізації Закону України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людини» та від 05.09.2007 № 1100 «Про заходи щодо організації діяльності закладів охорони здоров'я та наукових установ, пов'язаної з трансплантацією органів, тканин і клітин», а також наступні накази Міністерства охорони здоров'я України:

від 04.05.2000 № 96 «Про затвердження нормативно-правових актів з питань трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів людині», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 05 жовтня 2000 року за № 682/4903;

від 25.09.2000 № 226 «Про затвердження нормативно-правових документів з питань трансплантації», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 11 жовтня 2000 року за № 697/4918;

від 03.07.2001 № 257 «Про внесення змін та доповнень до інструкцій, затверджених наказом МОЗ України від 25.09.2000 р. № 226», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 20 липня 2001 року за № 620/5811;

від 19.07.2005 № 357 «Про внесення змін до наказу Міністерства охорони здоров'я України від 25.09.2000 № 226», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 28 липня 2005 року за № 815/11095;

від 24.05.2004 № 261 «Про регламентацію трансплантаційної служби України»;

від 10.10.2007 № 630 «Про затвердження Порядку проведення клінічних випробувань тканинних і клітинних трансплантатів та експертизи матеріалів клінічних випробувань й унесення змін до Порядку проведення клінічних випробувань лікарських засобів та експертизи матеріалів клінічних випробувань, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 13 лютого 2006 року № 66, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 10 березня 2006 року за № 252/12126», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 25 жовтня 2007 року за № 1206/14473;

від 24.04.2008 № 226 «Про внесення змін до Порядку проведення клінічних випробувань тканинних і клітинних трансплантатів та експертизи матеріалів клінічних випробувань, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 26 травня 2008 року за № 460/15151.

від 15.03.2012 № 161 «Про затвердження показників безпеки і якості гомотрансплантата нирки донора-трупа», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 16 травня 2012 року за № 779/21092;

від 10.04.2012 № 250 «Про надання живим родинним донором гомотрансплантата для трансплантації», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 14 червня 2012 року за № 963/21275;

від 20.04.2012 № 276 «Про затвердження Переліку тканин і клітин людини, з якими дозволена діяльність банків пуповинної крові, інших тканин і клітин людини», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 05 липня 2012 року за № 1124/21436;

від 20.11.2012 № 926 «Про затвердження Змін до деяких наказів Міністерства охорони здоров'я України з питань трансплантації» зареєстрований в Міністерстві юстиції України 07 грудня 2012 року за № 2037/22349;

від 20.11.2012 № 927 «Про внесення змін до Переліку тканин і клітин людини, з якими дозволена діяльність банків пуповинної крові, інших тканин і клітин людини», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 07 грудня 2012 року за № 2048/22360;

від 30.11.2012 № 981 «Про внесення змін до наказу МОЗ України від 02 лютого 2011 року № 49» зареєстрований в Міністерстві юстиції України 22 грудня 2012 року за № 2131/22443;

від 12.03.2013 № 194 «Про затвердження Порядку застосування ксенотрансплантатів», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 22 березня 2013 року за № 478/23010;

від 18.05.2013 № 401 «Про внесення змін до наказу Міністерства охорони здоров'я України від 25 вересня 2000 року № 226» зареєстрований в Міністерстві юстиції України 14 жовтня 2013 року за № 1757/24289

від 23.09.2013 № 821 «Про встановлення діагностичних критеріїв смерті мозку та процедури констатації моменту смерті людини», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 14 жовтня 2013 року за № 1757/24289;

від 22.12.2014 № 988 «Про затвердження показників безпеки і якості гомотранспланта – серця донора-трупа», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 12 січня 2015 року за № 11/26456;

від 12.01.2016 № 9 «Про затвердження методик планування та розрахунку кількості лікарських засобів, медичних виробів, що закуповуються за рахунок та у межах відповідного обсягу видатків, затвердженого в державному та місцевих бюджетах на відповідний рік, для забезпечення хворих, що перенесли або готуються до трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів та забезпечення ендопротезування», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 02 лютого 2016 року за № 173/28303;

від 22.01.2016 № 38 «Про затвердження показників безпеки і якості гомотранспланта – кишківника донора-трупа» зареєстрований в Міністерстві юстиції України 09 лютого 2018 року за № 205/2835.

Згідно з приміткою 1 до ст. 149 КК України однією з форм експлуатації людини є вилучення органів, при цьому перелік видів експлуатації відповідно до цієї норми не є вичерпним та може виражатись у формі вилучення тканин людини, незаконного проведення дослідів над людиною, а також насильницького донорства.

Виявлення кримінальних правопорушень, пов'язаних з торгівлею людьми з метою вилучення органів досить кропіткий процес. Зазначене зумовлене тим, що насамперед донори, які погодилися продати свій орган зважилися на такий крок, перебуваючи зазвичай в уразливому стані, пов'язаному з побутовими та соціально-економічними проблемами.

Тому потерпілі від цього виду кримінального правопорушення неохоче звертаються до правоохоронних органів у зв'язку з тим, що не вважають себе постраждалими від торгівлі людьми.

Поряд з цим, передумовою виявлення таких кримінальних правопорушень потребує певних знань у галузі трансплантації органів або тканин людини.

Кримінальні правопорушення, пов'язані з вилученням органів, характеризуються високою латентністю. Тому при виявленні таких фактів, необхідно докласти максимум зусиль на документування злочинної діяльності, не залежно від того, чи бажає потерпілий співпрацювати з правоохоронними органами, чи ні, необхідно продовжувати збір матеріалів, оскільки існує висока ймовірність встановлення інших потерпілих, які нададуть таку згоду.

Крім зазначеного у кримінальному кодексі передбачено відповідальність за незаконну трансплантацію, а саме стаття 143. Порушення встановленого законом порядку трансплантації органів або тканин людини.

На сьогодні до Верховної ради України внесені на розгляд два законопроекти про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо охорони здоров'я та трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів людини (№ 2386а та 2386а-1).

У Дніпропетровській області було виявлено особу, в якій злочинним способом було вилучено нирку. Статус особи, яка постраждала від торгівлі людьми, їй було встановлено у м. Києві (за місцем кримінального провадження), але матеріальну, медичну та реабілітаційну допомогу вона отримала за місцем свого проживання у м. Новомосковську. Постраждалій особі

відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 25.07.2012 №660 було виплачено одноразову матеріальну допомогу та надано необхідну медичну допомогу. Крім того, місцевим центром соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді відносно постраждалої особи було складено план реабілітації постраждалої особи та її було взято під соціальний супровід.

б. установи, що відповідають за контроль та моніторинг надання медичної допомоги і відновлення здоров'я донорів та реципієнтів, а також за ведення та контроль списків претендентів на трансплантацію органів;

Контроль та моніторинг надання медичної допомоги і відновлення здоров'я донорів та реципієнтів здійснюється МОЗ України і структурними підрозділами з охорони здоров'я обласних, Київської міської державних адміністрацій та ведення списків зазначених осіб – Координаційним центром трансплантації органів, тканин та клітин Міністерства охорони здоров'я України.

в. підтримка та підготовка відповідних фахівців з метою попередження такого виду торгівлі людьми, повідомлення про випадки торгівлі людьми, а також ідентифікації та надання допомоги постраждалим особам;

Всі навчання, які проводяться на центральному або місцевому рівнях містять розділи, присвячені такому виду торгівлі людьми, як вилучення органів.

Крім того, програма дистанційного навчання «Протидія торгівлі людьми: Інтерактивний навчальний курс для працівників правоохоронних органів України», (для слідчих, оперативників, прикордонників, прокурорів, працівників суду) який розроблено та проведено за підтримки Міністерства міжнародних справ Канади та МОМ в Україні у період з квітня по червень 2017 року містить тему щодо виявлення фактів торгівлі людьми з метою вилучення органів.

З метою попередження такого виду торгівлі людьми, ідентифікації та надання допомоги постраждалим особам, Департаментом соціального захисту Дніпропетровської облдержадміністрації було проведено 17 семінарів-тренінгів для підготовки відповідних фахівців органів державної влади та місцевого самоврядування. В семінарах-тренінгах взяла участь 301 особа.

Заходи знеохочення попиту (Стаття 6)

22. Яких запобіжних заходів для зменшення попиту, який призводить до різних форм експлуатації, вживає ваша держава, зокрема у таких сферах:

а. освітні програми;

З метою протидії торгівлі людьми, зменшення попиту та формування «нульової толерантності» до цього злочину у дітей на дорослих, Мінсоцполітики у співпраці з Міністерством освіти та науки та за підтримки міжнародних партнерів розроблено ряд навчальних програм, які активно використовують у щоденному навчальному процесі та при роботі з батьками вчителів та педагогів:

1. Комплексна програма виховної роботи з учнями з питань протидії торгівлі людьми, розрахована на учнів 7-11 класів загальноосвітніх шкіл **«Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція».**

2. Програма **«Творимо разом світ, безпечний для дитини»** - в допомогу педагогам для здійснення просвітницької роботи з батьками в рамках впровадження програми виховної роботи з підлітками з питань протидії торгівлі людьми.

3. **Творимо майбутнє відповідально й ощадливо:** програма соціально-фінансової освіти й виховання для учнів загальноосвітніх навчальних закладів.

4. **Професія. Кар'єра. Успіх** - тренінгові заняття, розроблені для того аби молодь мала можливість здійснити правильний професійний вибір, знати про світ професій, вимоги, які професія висуває людині, а також мати навички для дослідження власних можливостей.

5. Методичні матеріали для роботи з батьками **«БЕЗ ЛЯПАСУ: Як з любов'ю та повагою визначати дитині кордони»**.
6. Посібник № 1 із практики застосування Гаазької конвенції про захист дітей і співробітництво в галузі міждержавного усиновлення.
7. Навчальний посібник **«Розбудова навичок самостійного життя і сприяння зайнятості для випускників ПТНЗ – колишніх вихованців інтернатних установ для дітей сиріт»**.
8. Методичний посібник з надання послуг молоді з уразливих соціальних груп **«Модель соціальної підтримки молоді з уразливих соціальних груп»** (2 частини).
9. Узагальнення досвіду організацій Центральної та Східної Європи **«Соціально-психологічна реабілітація дітей, вилучених із ситуацій торгівлі людьми та інших найгірших форм дитячої праці»**.
10. Публікація «Закінчив навчання – мрієш про роботу?».
11. **Настільна гра «Галопом по Європах»** (9-11 класи).
12. **Настільна гра «Рожеві окуляри»** (7 - 8 класи).

б. інформаційні кампанії та залучення ЗМІ;

Для підвищення обізнаності громадян України про злочин торгівлі людьми, Мінсоцполітики у співпраці з постійними партнерами проводить всеукраїнські інформаційні кампанії:

- з 30 травня по 02 вересня 2016 за підтримки Представництва МОМ в Україні проведено інформаційну кампанію з протидії дитячому жебракуванню в м. Одеса. Інформаційна кампанія мала на меті привернути увагу до дітей, які жебракують на вулицях та налагодити механізм співпраці між правоохоронними органами та службами у справах дітей у наданні допомоги таким дітям; у 2017 році кампанію розширено на м. Київ та Львів;
- з нагоди Всесвітнього дня боротьби з торгівлею людьми (30 липня), у співпраці з Всеукраїнською коаліцією громадських організацій з протидії торгівлі людьми за підтримки Представництва Міжнародної організації з міграції (МОМ) в Україні проведено широкомасштабну інформаційну кампанію „Спільними зусиллями проти торгівлі людьми в Україні” у 15 містах України: Дніпро, Житомир, Луцьк, Суми, Рівне, Полтава, Запоріжжя, Херсон, Чернівці, Кропивницький, Миколаїв, Тернопіль, Харків, Черкаси, Вінниця;
- 28 липня в Києві та 30 липня 2016 року у Львові відбулось відкриття фотовиставки з протидії торгівлі людьми за участі відомих зірок та журналістів та проведено прес-конференцію. Фотовиставка організована спільно з громадською організацією „Кампанія А21” в партнерстві з Координатором проектів ОБСЄ в Україні в рамках інформаційної акції „Живи вільно” та протягом тижня привертала увагу мешканців цих міст;
- з нагоди відзначення Європейського дня боротьби з торгівлею людьми (18 жовтня) 15 жовтня 2016 року в м. Києві на вул. Хрещатик за підтримки Мінсоцполітики відбулася інформаційно-просвітницька акція проти сучасного рабства „Walk For Freedom”, організована міжнародною громадською організацією „Кампанія А21” та Координатором проектів ОБСЄ в Україні. В акції взяли участь близько 150 громадян, які пройшли вулицями Києва з чорними парасольками, як знак протесту проти явища торгівлі людьми;
- з нагоди Європейського дня протидії торгівлі людьми стартувала національна інформаційна кампанія, метою якої було привернення уваги до проблеми торгівлі людьми, так званого сучасного рабства, та об'єднання зусиль з профілактики та подолання цього негативного явища. Інформаційна кампанія відбулася на території всієї країни, під час якої транслювалися соціальні відеоролики на державних і приватних теле- та радіо каналах країни, було розміщено інформаційні матеріали на зовнішніх носіях, в пресі;
- 2 грудня за підтримки Представництва МОМ в Україні стартувала національна інформаційна кампанія „Грані”, що допоможе мешканцям 16 областей дізнатись більше про проблему сучасного рабства. Арт - інсталяцію уже побачили мешканці Києва, Вінниці, Житомира, Рівного. Впродовж 2017 року інсталяція мандруватиме такими містами: Луцьк, Ужгород, Хмельницький, Чернігів, Суми, Северодонецьк, Краматорськ, Запоріжжя, Херсон, Миколаїв, Кіровоград, Черкаси;

- з період з 01 по 15 травня 2017 року Мінсоцполітики у співпраці з Національною поліцією України та Державною прикордонною службою України за сприяння Координатора проектів ОБСЄ в Україні проведено інформаційну кампанію «Євробачення 2017 без торгівлі людьми». Одновна мета акції - убезпечити іноземних гостей від торгівлі людьми та недопущення здійснення ними торгівлі людьми на території України. Усі іноземці, які перетинали державний кордон України отримували буклет з інформацією про проблему та телефонами гарячих ліній, куди можна звернутись у разі потрапляння до ситуації торгівлі людьми чи виявлення такої ситуації.

Мінсоцполітики за рахунок Державного бюджету України виготовлено 2 соціальних відеоролики на тему „Протидія дитячому жебрацтву” та „Запобігання трудовій експлуатації”, які транслюватимуться на українському телебаченні.

Крім того, велика кількість інформаційних кампаній провозиться на місцевому рівні у співпраці з громадськими організаціями.

в. законодавство (в тому числі щодо державних закупівель, вимог до публічності інформації, та антикорупційної діяльності);

Відносини у сфері публічних закупівель регулюються Законом України “Про публічні закупівлі” (далі – Закон), який установлює правові та економічні засади здійснення закупівель товарів, робіт і послуг для забезпечення потреб держави та територіальної громади.

Метою Закону є забезпечення ефективного та прозорого здійснення закупівель, створення конкурентного середовища у сфері публічних закупівель, запобігання проявам корупції у цій сфері, розвиток добросовісної конкуренції.

Під час розроблення Закону та інших нормативно-правових актів у сфері публічних закупівель особлива увага приділялась і приділяється забезпеченню прогнозованості та стабільності нормативно-правової бази на основі гармонізації національного законодавства з правилами ЄС, адаптації ключових концепцій, понять та приведення процедур закупівлі у відповідність із міжнародними стандартами

Так, відповідно до Директив ЄС, які регулюють сферу публічних закупівель, значні зусилля спрямовані, зокрема, на боротьбу та попередження терористичних злочинів, відмиванні грошей, фінансуванні тероризму або торгівлі людьми.

Таким чином, виходячи з домовленостей, які взяла на себе Україна – Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, Угоди СОТ про державні закупівлі, Стратегії реформування системи публічних закупівель (“дорожньої карти”) – всі нормативно-правові акти у сфері публічних закупівель гармонізуються із кращими світовими практиками, готуються та приймаються з урахуванням встановлених принципів.

Так, на сьогодні статтею 17 Закону визначений перелік випадків, настання яких є підставою для відхилення пропозиції учасника під час проведення процедури закупівлі. З поміж інших, зокрема, наведено випадок відхилення пропозиції учасника якщо фізична особа, яка є учасником, була засуджена за злочин, учинений з корисливих мотивів, судимість з якої не знято або не погашено у встановленому законом порядку.

г. залучення приватного сектору.

Мінсоцполітики у співпраці з Координатором проектів ОБСЄ в Україні реалізують проект «Запобігання торгівлі людьми в Україні шляхом посилення економічних можливостей представників груп ризику», метою якого є підвищення економічних можливостей людей, що знаходяться в групі ризику торгівлі людьми, та колишніх жертв через застосування стійкої моделі соціального бізнесу. В рамках проекту у 2016 році створено соціальні підприємства у містах Києві, Львові, Вінниці та Житомирі, які працюють, розвивають асортимент продукції, здобувають нові канали збуту та почали генерувати прибуток. У 2016 році профільні навчальні

курси на соціальних підприємствах проекту пройшли 85 бенефіціарів, з них 72 жінок та 13 чоловіків, а 31 бенефіціар віком до 35 років.

Планується, що до кінця 2017 року, щонайменше 10% представників груп ризику та постраждалих від торгівлі людьми, які звернулися до місцевих ГО, що працюють у напрямку протидії торгівлі людьми, отримують вигоду від економічних можливостей, створених соціальним бізнесом.

До кінця 2018 року, місцеві ГО, що працюють у напрямку протидії торгівлі людьми, будуть в змозі фінансувати, щонайменше 20% власної поточної діяльності з протидії торгівлі людьми за рахунок прибутків від створеного соціального бізнесу.

23. Опишіть, будь ласка, заходи, яких вживає ваша держава для попередження торгівлі людьми з метою примусової праці чи послуг, зокрема шляхом проведення перевірок та забезпечення належних умов праці, моніторингу агентств з працевлаштування та тимчасового працевлаштування, а також моніторингу ланцюгів постачання.

Мінсоцполітики здійснює ліцензування діяльності з посередництва у працевлаштуванні за кордоном згідно з Законом України «Про ліцензування видів господарської діяльності» та відповідно до Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з посередництва у працевлаштуванні за кордоном (*постанова КМУ від 16.12.2015 № 1060*).

Станом на 01.06.2017 господарську діяльність з посередництва у працевлаштуванні за кордоном здійснюють **1248** ліцензіатів.

За даними щорічного звіту у 2016 році за сприяння суб'єктів господарювання, які надають послуги з посередництва у працевлаштуванні за кордоном працевлаштовано 79,2 тис. громадян України до Польщі, Чехії, Греції, Кіпру, Сполученого Королівства, Німеччини, Республіки Панама, Сполучених Штатів Америки, Нідерландів, Бельгії та інших. Основні напрямки роботи працевлаштованих у будівельній сфері, в сільському господарстві та в морській галузі.

З 2014 року діє мораторій на проведення планових перевірок суб'єктів господарювання, які здійснюють діяльність з посередництва у працевлаштуванні за кордоном, що унеможливило перевірки вказаних суб'єктів з приводу дотримання умов ліцензування та здійснення діяльності відповідно до них.

Таким чином, з листопада 2016 року контроль за додержанням ліцензіатами вимог ліцензійних умов здійснюється шляхом позапланових перевірок.

За погодженням Державної регуляторної служби працівниками відділу ліцензування діяльності з посередництва у працевлаштуванні за кордоном та з питань трудової міграції Департаментом ринку праці та зайнятості Мінсоцполітики було проведено чотири позапланові перевірки суб'єктів господарювання, за результатами яких були вжиті заходи адміністративного впливу.

Одночасно звертаємо увагу, що відповідно до законів «Про ліцензування видів господарської діяльності» (зі змінами), «Про внесення змін до Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» щодо лібералізації системи державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» та постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до методик розроблення критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності та визначається періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю), а також уніфікованих форм актів, що складаються за результатами проведення планових (позапланових) заходів державного нагляду (контролю)» Мінсоцполітики розроблено проект постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з посередництва у працевлаштуванні за кордоном», який надіслано на погодження до зацікавлених органів виконавчої влади (листами від 28.04.2017 № 9223/0/2-17/24 та від 03.05.2017 № 9257/0/2-17/24) та готуються зміни до постанови «Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності у сфері посередництва у працевлаштуванні за кордоном і визначається періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю) Міністерством соціальної політики» (постанова КМУ від 26.10.2016 № 750) і наказу

Мінсоцполітики «Про затвердження уніфікованої форми акта, складеного за результатами проведення планової (позапланової) перевірки додержання суб'єктом господарювання вимог законодавства у сфері провадження господарської діяльності з посередництва у працевлаштуванні за кордоном» від 09.08.2016 № 865 зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 12 серпня 2016 за № 1128/29258.

Крім того, розроблено проект Закону України „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо провадження господарської діяльності з посередництва у працевлаштуванні за кордоном”, метою якого є посилення відповідальності фірм, які надають послуги з посередництва у працевлаштуванні за кордоном для недопущення торгівлі людьми (зареєстрований у Верховній раді України за № 6275 від 31.03.2017 р.).

Прикордонні заходи (Стаття 7)

24. Опишіть, будь ласка, спеціальні заходи, яких вживає ваша держава для посилення можливостей працівників прикордонної служби у сфері попередження та протидії торгівлі людьми. Зокрема це стосується:

а. ідентифікації імовірних постраждалих від торгівлі людьми в рамках митного контролю;

На протидію злочинам, пов'язаним із торгівлею людьми, та з метою ідентифікації потенційних жертв та потерпілих осіб під час перетинання ними державного кордону, застосовувався загальнодержавний профіль ризику № 3_2010_01_ТЛ «Торгівля людьми з України/в Україну». За результатами спрацювання даного профілю ризику у 2016 році не допущено вивезення 12 жертв торгівлі людьми.

Для застосування у 2017 році опрацьовано та введено в дію загальнодержавний профіль ризику № 3_2010_01_ТЛ «Торгівля людьми з України/в Україну». При опрацюванні цього профілю ризику основні зусилля були зосереджені на превентивних заходах з протидії торгівлі людьми. Індикатори ризику вищевказаного профілю та можливий алгоритм взаємодії були погоджені з представництвом Міжнародної організації з міграції в Україні та з окремими підрозділами Національної поліції України. За результатами спрацювання даного профілю ризику у I кварталі 2017 року не допущено вивезення 4 жертв торгівлі людьми.

Представники Державної прикордонної служби проходять періодичне навчання в складі міждисциплінарних груп з протидії торгівлі людьми.

б. ідентифікації імовірних злочинців, які займаються торгівлею людьми;

Підтримується співробітництво з прикордонними службами суміжних країн:

- через перших секретарів посольств з прикордонних питань – в посольствах України в Польщі, Словаччині;

- через офіцерів зв'язку з правоохоронних питань при посольствах в Україні Польщі, Словаччини, Німеччини, Франції, Нідерландів, Австрії, Великобританії, а також з представництвами міжнародних безпекових організацій в Україні.

Також в рамках співпраці з Європейською прикордонною та береговою охороною (FRONTEX) експертами з аналізу ризику Держприкордонслужби взято участь в опрацюванні спільних аналітичних матеріалів до щорічного Профілю ризиків з виявлення жертв торгівлі людьми.

Персоналом Державної прикордонної служби України взято участь:

- у регіональній конференції, присвяченій боротьбі з сучасним рабством організований 08-09.03.2017 Посольством Великобританії у Варшаві;

- у конференції «Практичні аспекти боротьби з транснаціональною/транскордонною злочинністю. Тероризм.» в рамках Програми поліцейського співробітництва країн Східного партнерства (Euroeast Police Cooperation), 10-11 травня 2017 року, м. Вільнюс, Литовська Республіка;

- в рамках проекту із нарощення потенціалу інтегрованого управління кордонами Східного Партнерства під егідою Фронтекс 14-16 березня 2017 року у штаб-квартирі Фронтекс (Варшава) прийнято участь у семінарі із обговорення Посібника із протидії торгівлі людьми «Вега».

в. збору первинної інформації від постраждалих осіб та злочинців;

На протидію злочинам, пов'язаним із торгівлею людьми, та з метою ідентифікації потенційних жертв та потерпілих осіб під час перетинання ними державного кордону, застосовувався загальнодержавний профіль ризику № 3_2010_01_ТЛ «Торгівля людьми з України/в Україну». За результатами спрацювання даного профілю ризику у 2016 році не допущено вивезення 12 жертв торгівлі людьми.

Для застосування у 2017 році опрацьовано та введено в дію загальнодержавний профіль ризику № 3_2010_01_ТЛ «Торгівля людьми з України/в Україну». При опрацюванні цього профілю ризику основні зусилля були зосереджені на превентивних заходах з протидії торгівлі людьми. Індикатори ризику вищевказаного профілю та можливий алгоритм взаємодії були погоджені з представництвом Міжнародної організації з міграції в Україні та з окремими підрозділами Національної поліції України. За результатами спрацювання даного профілю ризику у I кварталі 2017 року не допущено вивезення 4 жертв торгівлі людьми.

Представники Державної прикордонної служби проходять періодичне навчання в складі міждисциплінарних груп з протидії торгівлі людьми.

г. ідентифікації серед імовірно постраждалих від торгівлі людьми вразливих осіб, які потребують міжнародного захисту.

На протидію злочинам, пов'язаним із торгівлею людьми, та з метою ідентифікації потенційних жертв та потерпілих осіб під час перетинання ними державного кордону, застосовувався загальнодержавний профіль ризику № 3_2010_01_ТЛ «Торгівля людьми з України/в Україну». За результатами спрацювання даного профілю ризику у 2016 році не допущено вивезення 12 жертв торгівлі людьми.

Для застосування у 2017 році опрацьовано та введено в дію загальнодержавний профіль ризику № 3_2010_01_ТЛ «Торгівля людьми з України/в Україну». При опрацюванні цього профілю ризику основні зусилля були зосереджені на превентивних заходах з протидії торгівлі людьми. Індикатори ризику вищевказаного профілю та можливий алгоритм взаємодії були погоджені з представництвом Міжнародної організації з міграції в Україні та з окремими підрозділами Національної поліції України. За результатами спрацювання даного профілю ризику у I кварталі 2017 року не допущено вивезення 4 жертв торгівлі людьми.

Представники Державної прикордонної служби проходять періодичне навчання в складі міждисциплінарних груп з протидії торгівлі людьми.

У період з 1 по 15 травня 2017 в Україні проходила інформаційна кампанія «Євробачення від торгівлі людьми», під час якої всі особи, які перетинали кордон України, в тому числі перевізники отримували інформаційні листівки про те, як убезпечити себе від потрапляння до рук злочинців та куди звертатись у разі небезпеки.

25. Які заходи вживаються для забезпечення можливостей персоналу комерційних перевізників, в тому числі бортпровідників авіаліній та працівників інших видів наземного та морського транспорту, виявляти осіб, які імовірно постраждали від торгівлі людьми, та належним чином повідомляти у відповідні органи?

25-26 квітня 2017 року за ініціативи Мінсоцполітики та за підтримки Міжнародної громадської організації «Кампанія А21» проведено навчання на тему «Ідентифікація осіб, які постраждали від торгівлі людьми» для 50 працівників служби авіаційної безпеки аеропорта Бориспіль. Це були перші 2 тренінги з серії навчань для працівників цієї служби.

У період з 1 по 15 травня 2017 в Україні проходила інформаційна кампанія «Євробачення від торгівлі людьми», під час якої всі особи, які перетинали кордон України, в тому числі перевізники отримували інформаційні листівки про те, як убезпечити себе від потрапляння до рук злочинців та куди звертатись у разі небезпеки.

Також соціальні ролики «Протидія дитячому жебракуванню» та «Протидія трудовій експлуатації», розроблені Мінсоцполітики на виконання Державної соціальної програми протидії

торгівлі людьми, транслюються на екранах у залах очікувань аеропортів, залізничних вокзалів, автостанцій та в поїздах підвищеного комфорту, тому працівники аеропортів, вокзалів та автобусних станцій володіють інформацією щодо необхідності інформування правоохоронних органів та структурних підрозділів місцевих державних адміністрацій про ідентифіковану особу, яка постраждала від торгівлі людьми.

26. Які заходи вживаються для сприяння співробітництву між прикордонними службами щодо створення та підтримання прямих каналів зв'язку? Яким чином ці канали використовуються для виявлення міжнародної торгівлі людьми? Наведіть, будь ласка, приклади використання цих каналів та труднощів, пов'язаних з їх використанням, з якими зіштовхнулись працівники прикордонної служби.

На протидію злочинам, пов'язаним із торгівлею людьми, та з метою ідентифікації потенційних жертв та потерпілих осіб під час перетинання ними державного кордону, застосовувався загальнодержавний профіль ризику № 3_2010_01_ТЛ «Торгівля людьми з України/в Україну». За результатами спрацювання даного профілю ризику у 2016 році не допущено вивезення 12 жертв торгівлі людьми.

Для застосування у 2017 році опрацьовано та введено в дію загальнодержавний профіль ризику № 3_2010_01_ТЛ «Торгівля людьми з України/в Україну». При опрацюванні цього профілю ризику основні зусилля були зосереджені на превентивних заходах з протидії торгівлі людьми. Індикатори ризику вищевказаного профілю та можливий алгоритм взаємодії були погоджені з представництвом Міжнародної організації з міграції в Україні та з окремими підрозділами Національної поліції України. За результатами спрацювання даного профілю ризику у I кварталі 2017 року не допущено вивезення 4 жертв торгівлі людьми.

Підтримується співробітництво з прикордонними службами суміжних країн:

- через перших секретарів посольств з прикордонних питань – в посольствах України в Польщі, Словаччині;

- через офіцерів зв'язку з правоохоронних питань при посольствах в Україні Польщі, Словаччини, Німеччини, Франції, Нідерландів, Австрії, Великобританії, а також з представництвами міжнародних безпекових організацій в Україні.

Також в рамках співпраці з Європейською прикордонною та береговою охороною (FRONTEX) експертами з аналізу ризику Держприкордонслужби взято участь в опрацюванні спільних аналітичних матеріалів до щорічного Профілю ризиків з виявлення жертв торгівлі людьми.

Персоналом Державної прикордонної служби України взято участь:

- у регіональній конференції, присвяченій боротьбі з сучасним рабством організований 08-09.03.2017 Посольством Великобританії у Варшаві;

- у конференції «Практичні аспекти боротьби з транснаціональною/транскордонною злочинністю. Тероризм.» в рамках Програми поліцейського співробітництва країн Східного партнерства (Euroeast Police Cooperation), 10-11 травня 2017 року, м. Вільнюс, Литовська Республіка;

- в рамках проекту із нарощення потенціалу інтегрованого управління кордонами Східного Партнерства під егідою Фронтекс 14-16 березня 2017 року у штаб-квартирі Фронтекс (Варшава) прийнято участь у семінарі із обговорення Посібника із протидії торгівлі людьми «Вега».

Виявлення постраждалих (Стаття 10)

27. Чи існує механізм національного перенаправлення (НМП) або подібна система виявлення та направлення для отримання допомоги постраждалих від торгівлі людьми, незалежно від громадянства та виду експлуатації, від якого вони постраждали? Якщо так, будь ласка, вкажіть органи, які залучені у цю роботу, та їхні обов'язки. Чи існував НМП на період проведення першого раунду оцінювання? Якщо так, будь ласка, опишіть зміни, які були внесені до цього механізму з того часу.

Відповідно до статті 13 Закону України «Про протидію торгівлі людьми» в Україні діє Національний механізм взаємодії суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми (далі НМВ).

НМВ розроблено з метою ефективної допомоги особам, які постраждали від торгівлі людьми, та їх захисту. Реалізація НМВ включає встановлення потреб особи, яка постраждала від торгівлі людьми, та пошук органів чи закладів, що можуть їх задовольнити.

Суб'єкти, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми, з метою ефективного надання допомоги та захисту особам, які постраждали від торгівлі людьми, враховують вік, стан здоров'я, стать і спеціальні потреби таких осіб. Вони також взаємодіють між собою у процесі протидії торгівлі людьми та співпрацюють з громадськими об'єднаннями, регіональними та міжнародними організаціями.

Суб'єкти НМВ:

Мінсоцполітики – Національний координатор у сфері протидії торгівлі людьми. Відповідає за формування та реалізацію державної політики у сфері протидії торгівлі людьми.

МВС та Національна поліція – центральні органи виконавчої влади, які відповідають за реалізацію заходів щодо виявлення та розслідування злочинів торгівлі людьми.

МЗС та дипломатичні представництва України за кордоном – є головним (провідним) центральним органом у системі центральних органів із забезпечення реалізації державної політики у сфері зовнішніх відносин та координації заходів у цій сфері, в тому числі спрямованих на реалізацію стратегічних цілей зовнішньої політики України щодо забезпечення входження України в Європейський простір та створення передумов для набуття Україною членства в Європейському Союзі (ЄС), Організації Північноатлантичного договору (НАТО).

МОЗ - є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади у формуванні та забезпеченні реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я.

МОН - є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах освіти і науки, наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності, трансферу (передачі) технологій.

Мін'юст - є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної правової політики.

Адміністрація Держприкордонслужби та органи охорони державного кордону - центральний орган виконавчої влади, входить до системи органів виконавчої влади і забезпечує реалізацію державної політики у сфері захисту державного кордону та охорони суверенних прав України в її виключній морській (економічній зоні).

Державна міграційна служба. Входить до системи органів виконавчої влади та утворена для реалізації державної політики у сфері (імміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів.

Служба безпеки України (СБУ) - державний правоохоронний орган спеціального призначення, який забезпечує державну безпеку України.

Обласні державні адміністрації, місцеві державні адміністрації. Відповідають за реалізацію державної політики у сфері протидії торгівлі людьми на місцевому рівні.

Заклади допомоги особам, які постраждали від торгівлі людьми. Відповідають за надання комплексної психологічної, соціально – педагогічної, соціально-медичної, юридичної, інформаційної та інших видів допомог.

У здійсненні заходів, спрямованих на попередження торгівлі людьми, беруть участь органи місцевого самоврядування, а також, за згодою, підприємства, установи, організації незалежно від форм власності, громадські організації та окремі громадяни.

Основні етапи Національного механізму взаємодії:

1. Виявлення будь-яким із суб'єктів постраждалої особи та надання їй інформації про можливість та види отримання допомоги
2. Скерування особи до відповідального підрозділу (а у випадку виявлення дитини – також скерування повідомлення до органу внутрішніх справ та до служби у справах дітей)
3. Співбесіда з особою відповідальним підрозділом та скерування її до центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді для здійснення оцінки потреб

4. Мінсоцполітики приймає рішення про встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми за поданням місцевої держадміністрації

5. Центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді (служба у справах дітей) складає план реабілітації постраждалої особи та ініціює проведення спільного засідання суб'єктів взаємодії для затвердження цього плану.

Основні засади Національного механізму взаємодії суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми:

1) взаємне інформування з дотриманням принципу конфіденційності про злочини торгівлі людьми, передумови та причини торгівлі людьми, методи, що використовують торгівці людьми, необхідну допомогу особам, які постраждали від торгівлі людьми;

2) спільна розробка програм, планів протидії торгівлі людьми;

3) спільна організація заходів з протидії торгівлі людьми;

4) обмін передовим досвідом діяльності у сфері протидії торгівлі людьми.

Зазначений Національний механізм взаємодії діяв і на момент першого раунду оцінювання.

28. Чи існують певні формальні показники для ідентифікації постраждалих від торгівлі людьми з метою різних видів експлуатації, і яким чином забезпечується використання цих показників різними фахівцями у вашій країні?

Мінсоцполітики розроблено список індикаторів для виявлення осіб, в тому числі дітей, іноземців, осіб без громадянства, внутрішньо переміщених осіб, які постраждали від торгівлі людьми. Наразі проект документа надіслано на опрацювання та надання пропозицій обласним державним адміністраціям.

Працівники Державної прикордонної служби використовують у своїй роботі профілі ризику та індикатори (ознаки) торгівлі людьми.

Працівники органів Національної поліції ідентифікують постраждалих від торгівлі людьми в рамках виявлення та розслідування злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми.

29. Що вважається “достатньою підставою” для того, щоб вважати особу постраждалою від торгівлі людьми, та які органи мають повноваження визначати, чи є «достатніми підстави» та ідентифікувати особу як постраждалу від торгівлі людьми? Будь ласка, наведіть приклади з практики.

В рамках кримінального провадження відомості щодо якого внесені до Єдиного реєстру досудових розслідувань за статтею 149 (Торгівля людьми або інша незаконна угода людини) Кримінального кодексу України особа, яка постраждала від торгівлі людьми може бути визнана потерпілою у кримінальному провадженні відповідно до статті 55 Кримінального процесуального кодексу України.

Міністерство соціальної політики уповноважене встановлювати статус особи, яка постраждала від торгівлі людьми відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 23.05.2012 № 417 Про затвердження Порядку встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми». Статус встановлюється особі, на підставі розгляду пакету документів, який надсилається місцевою державною адміністрацією до Мінсоцполітики відповідно до постанови КМУ та підтверджуючих документів щодо факту вербування, переміщення, передачі та експлуатації вказаної особи.

Відповідно до пункту 14 вищезазначеної постанови КМУ підставами для встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми є:

1) укладення незаконної угоди щодо особи, яка вважає себе постраждалою від торгівлі людьми;

2) вербування, переміщення, переховування, передача або одержання особи, яка вважає себе постраждалою від торгівлі людьми, з метою експлуатації, у тому числі сексуальної, шляхом обману, шахрайства, шантажу, її уразливого стану або застосування чи погрозою застосування насильства з використанням службового становища або матеріальної чи іншої залежності від іншої особи;

3) документи та матеріали, що зібрані під час проведення перевірки інформації щодо обставин справи і підтверджують можливість встановлення статусу.

Деякі приклади з практики були зазначені в попередніх пунктах.

30. Які заходи вживаються у вашій країні для сприяння самоідентифікації постраждалих від торгівлі людьми?

Уряд України у співпраці з міжнародними та громадськими організаціями проводить численну кількість заходів, в тому числі широкомасштабних інформаційних кампаній, що підвищує рівень обізнаності українців про проблему торгівлі людьми, види експлуатації, критерії, за якими можна себе самоідентифікувати, як особу, яка постраждала від торгівлі людьми.

Щодо конкретних інформаційних кампаній дивіться пункт 22б.

31. Які заходи вживаються у вашій країні для ідентифікації постраждалих від торгівлі людьми під час розгляду заяв на отримання статусу біженця та під час повернення осіб, чії заяви були відхилені? Як забезпечується взаємодія між органами, які відповідають за ідентифікацію постраждалих від торгівлі людьми, та органами з питань імміграції і надання притулку у випадках, коли є достатньо підстав вважати постраждалою від торгівлі людьми особу, яка нелегально перебуває в країні?

Відповідно до Закону України «Про протидію торгівлі людьми», постанов Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2012 року № 783 «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми» та від 23 травня 2012 року № 417 «Про затвердження Порядку встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми» на Державну міграційну службу України та її територіальні органи покладено наступні функції:

– відновлення та видача документів, втрачених особою, що постраждала від торгівлі людьми, у тому числі встановлення особи та підтвердження громадянства чи країни походження іноземців та осіб без громадянства;

– реєстрація іноземців та осіб без громадянства, які отримали довідку про звернення за встановленням статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми, та довідку про статус особи, яка постраждала від торгівлі людьми;

– надання дозволу на імміграцію та видача посвідок на постійне проживання іноземцям, які протягом трьох років прожили в Україні в статусі постраждалих від торгівлі людьми.

Територіальними органами ДМС забезпечено продовження строку перебування на території України усім іноземцям та особам без громадянства, які отримали довідку про звернення за встановленням статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми, та довідку про статус особи, яка постраждала від торгівлі людьми, та в установленому порядку звернулися до ДМС.

Пунктом 8 частини другої статті 4 Закону України «Про імміграцію» визначено, що в межах квоти імміграції дозвіл на імміграцію надається особам, які безперервно проживали на території України протягом трьох років з дня встановлення їм статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми.

За період 2014 – 1 квартал 2017 року дозвіл на імміграцію та посвідку на постійне проживання по вказаній категорії отримала одна особа.

У структурних підрозділах територіальних органів ДМС, що здійснюють прийом та розгляд заяв від іноземців та осіб без громадянства про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, визначені працівники, відповідальні за роботу з дітьми, розлученими із сім'єю. Вони пройшли навчання за модулем «Техніка проведення співбесіди» Навчальної програми Європейського бюро з надання притулку та здобули спеціальні навички інтерв'ювання і якісного проведення інтерв'ю з дітьми, розлученими із сім'єю, які звертаються за захистом в Україні, що дає можливість виявляти жертв торгівлі людьми серед вказаної категорії осіб. Після виявлення дітей, розлучених із сім'єю, вони влаштовуються до центрів соціально-психологічної реабілітації дітей служб у справах дітей та сім'ї, де їм надається відповідна допомога. Випадків недобровільного повернення дітей, які постраждали від торгівлі людьми, зафіксовано не було.

У разі виявлення під час прийому та розгляду заяв від іноземців та осіб без громадянства про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, осіб, які постраждали від

торгівлі людьми працівник територіального органу ДМС проводить всі необхідні заходи передбачені Порядком взаємодії суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2012 року № 783.

Серед осіб, які були визнані біженцями або особами, які потребують додаткового захисту, особи, які постраждали від торгівлі людьми, не виявлялись.

Захист особистого життя (Стаття 11)

32. Які заходи вживаються відповідними фахівцями для збереження конфіденційності інформації, захисту приватного життя та особистих даних постраждалих від торгівлі людьми, в тому числі під час зберігання їх персональних даних? Чи існує конфлікт інтересів на рівні професійної етики, з одного боку, та на рівні зобов'язання повідомляти про правопорушення, з іншого? Якщо так, то як ці конфлікти вирішуються на практиці?

Порядок взаємодії суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2012 року № 783. Відповідно до вказаної постанови, Міністерство соціальної політики забезпечує координацію діяльності центральних та місцевих органів виконавчої влади.

п. 4. Суб'єкт, якому в результаті його діяльності стало відомо про постраждалу особу, за згодою такої особи або її законного представника направляє постраждалу особу до відповідного структурного підрозділу місцевої державної адміністрації за місцем перебування особи.

п. 5. У разі коли постраждалою особою є дитина, суб'єкт невідкладно повідомляє про неї відповідну службу у справах дітей та орган внутрішніх справ.

п. 9. Для отримання допомоги постраждала особа за місцем перебування подає до місцевої держадміністрації заяву про встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми, в установленому законодавством порядку. Наказом Мінсоцполітики від 25.03.2016 № 287 внесено зміни до форми заяви про встановлення статусу, якими додано відмітку про те, чи бажає особа співпрацювати з правоохоронними органами та чи брала участь у кримінальному процесі раніше (Так/Ні).

У разі, коли постраждала особа не зверталася та не бажає співпрацювати з органами внутрішніх справ, та з метою уникнення конфлікту інтересів, відповідальний підрозділ місцевої державної адміністрації подає до органу внутрішніх справ інформацію **про факт та обставини вчинення злочину** з поміткою про відмову особи співпрацювати з відповідними органами та підписує розписку про нерозголошення даних. Наказом Мінсоцполітики від 25.03.2016 № 287 внесено зміни до форми розписки про нерозголошення відомостей, якими конкретизовано які саме відомості не підлягають розголошенню – прізвище, ім'я, по батькові, місце проживання/перебування, телефон, дані документа, що посвідчує особу (дата видачі, номер), сімейний стан.

Орган внутрішніх справ розглядає зазначену інформацію та здійснює в установленому законодавством порядку відповідні заходи.

З метою посилення належного рівня взаємодії Міністерство соціальної політики постійно оновлює контактні дані відповідальних посадових осіб місцевих державних адміністрацій, які проводять процедуру встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми та надає ці списки Національній поліції для подальшого їх надіслання до підпорядкованих регіональних підрозділів, задіяних у протидії торгівлі людьми.

Надання допомоги постраждалим (Стаття 12)

33. Якщо допомога постраждалим надається недержавними організаціями, яким чином державні органи вашої країни забезпечують виконання обов'язків, зазначених у Статті 12 Конвенції, зокрема, у питаннях:

а. фінансування;

На даний час система фінансування діяльності недержавних організацій у сфері протидії торгівлі людьми відповідно до законодавства можливо на місцевому рівні, шляхом укладання відповідних договорів на надання послуг (як, наприклад, фінансування діяльності гарячої лінії для осіб, які постраждали від торгівлі людьми в Вінницькій області). В рамках реформи децентралізації влади в Україні ця система буде розвиватися і надалі.

б. безпеки та захисту постраждалих;

Потерпілі від торгівлі людьми у ході досудового розслідування або судового розгляду, відповідно до Закону України „Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві”, мають право на захист життя, житла, здоров'я та майна від протиправних посягань.

В рамках зазначеного закону, стосовно потерпілих від міжнародного трафіку з урахуванням ступеня небезпеки можуть бути застосовані наступні заходи безпеки:

- особиста охорона, охорона житла і майна;
- видача спеціальних засобів індивідуального захисту і сповіщення про небезпеку;
- використання технічних засобів контролю і прослуховування телефонних та інших переговорів, візуальне спостереження;
- заміна документів та зміна зовнішності;
- заміна місця роботи або навчання;
- переселення в інше місце проживання;
- поміщення до дошкільної виховної установи або установи органів спеціального захисту населення;
- забезпечення конфіденційності відомостей про особу;
- закритий судовий розгляд.

З урахуванням характеру і ступеня небезпеки для життя, здоров'я, житла та майна осіб, взятих під захист, можуть здійснюватися й інші заходи безпеки.

Протягом 2016 року слідчими у кримінальних провадженнях про торгівлю людьми заходи безпеки застосовувалися лише до 2 осіб у вигляді зміни анкетних даних.

Співпраця прокурорів з іншими державними органами здійснюється в порядку та на засадах, визначених законом. Так, статтею 3 Закону України «Про прокуратуру» визначено, що діяльність прокуратури ґрунтується, у тому числі на засадах недопустимості незаконного втручання прокуратури в діяльність органів законодавчої, виконавчої і судової влади.

Діяльність прокурора в рамках кримінального процесу регулюється КПК України. Частиною першою ст. 36 КПК України визначено, що прокурор, здійснюючи свої повноваження відповідно до вимог цього Кодексу, є самостійним у своїй процесуальній діяльності, втручання в яку осіб, що не мають на те законних повноважень, забороняється. Органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації, службові та інші фізичні особи зобов'язані виконувати законні вимоги та процесуальні рішення прокурора.

Стаття 3 Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» відносить прокурора до переліку суб'єктів, уповноважених на прийняття рішення про застосування заходів безпеки щодо осіб, які потребують захисту.

У зв'язку з прийняттям змін до Конституції України, які набрали чинності 30.09.2016, прокурор позбавлений права пред'являти цивільний позов в інтересах громадян, які через фізичний стан чи матеріальне становище, недосягнення повноліття, похилий вік, недієздатність або обмежену дієздатність неспроможні самостійно захистити свої права, у порядку, передбаченому КПК України та іншими законодавчими актами.

в. стандартів надання допомоги та їх застосування на практиці;

Наказом Мінсоцполітики від 30.07.2013 № 458 затверджено три стандарти у сфері надання допомоги постраждалим від торгівлі людьми:

- Стандарт надання послуг із соціальної профілактики торгівлі людьми;
- Стандарт надання послуг із соціальної інтеграції та реінтеграції осіб, які постраждали від торгівлі людьми;
- Стандарт надання соціальних послуг із соціальної інтеграції та реінтеграції дітей, які постраждали від торгівлі людьми.

Всі недержавні організації, які надають допомогу постраждалим від торгівлі людьми, повинні дотримуватися державних стандартів у цій сфері.

г. доступу до медичної, психологічної допомоги, консультацій та інформації;

В Україні допомога постраждалим надається державними органами влади на місцевому рівні за місцем проживання або перебування особи. У доповнення до державної допомоги, реінтеграцією постраждалих від торгівлі людьми займаються громадські організації, які фінансуються міжнародними донорами. Така допомога не дублюється, а лише доповнює одну. Питання фінансування (надання матеріальної допомоги); стандартів надання допомоги та їх застосування на практиці; доступу до медичної, психологічної допомоги, консультацій та інформації; перекладу, коли це необхідно, відносяться до компетенції державних органів влади. У випадку залучення громадських організацій до надання медичної, психологічної допомоги, консультацій та інформації, перекладу, державні органи співпрацюють із ними та координують спільну роботу щодо надання допомоги, зокрема забезпечують застосування Стандарту надання послуг із соціальної інтеграції та реінтеграції осіб, які постраждали від торгівлі людьми та Стандарту надання послуг із соціальної інтеграції та реінтеграції дітей, які постраждали від торгівлі людьми.

д. перекладу, коли це необхідно?

Дивіться пункт 33г.

Крім того, у разі необхідності залучення перекладача до робіт із постражданою особою використовується співпраця з посольствами різних країн в Україні, а також з викладачами та спеціалістами вузів.

34. Які спеціальні заходи вживаються, щоб надання допомоги постраждалим, які отримали дозвіл на перебування у країні з метою їх участі у розслідуванні та розгляді кримінальної справи, не залежало від їх бажання, чи небажання давати свідчення.

Стаття 16 Закону України «Про протидію торгівлі людьми» визначає права особи, в тому числі іноземця та особи без громадянства, яка постраждала від торгівлі людьми, на отримання різних видів допомоги.

Відповідно до частини шостої цієї ж статті надання допомоги особі, яка постраждала від торгівлі людьми, не залежить від:

- 1) звернення такої особи до правоохоронних органів та її участі у кримінальному процесі;
- 2) наявності у такої особи документа, що посвідчує особу.

Тому, всі особи, які постраждали від торгівлі людьми, в тому числі іноземці та особи без громадянства, отримують допомогу незалежно від їх бажання чи небажання давати свідчення.

Стаття 55 КПК України визначає, що потерпілим у кримінальному провадженні може бути фізична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано моральної, фізичної або майнової шкоди, а також юридична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано майнової шкоди.

Права і обов'язки потерпілого виникають в особи з моменту подання заяви про вчинення щодо неї кримінального правопорушення або заяви про залучення її до провадження як потерпілого.

Водночас ч.7 цієї статті передбачає, що якщо особа не подала заяву про вчинення щодо неї кримінального правопорушення або заяву про залучення її до провадження як потерпілого, то слідчий, прокурор, суд має право визнати особу потерпілою лише за її письмовою згодою. За відсутності такої згоди особа в разі необхідності може бути залучена до кримінального провадження як свідок. Разом з тим положення цієї частини не поширюються на провадження, яке може бути розпочате лише на підставі заяви потерпілого (кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення).

35. Які існують установи для перебування постраждалих від торгівлі людьми (жінок, чоловіків та дітей), і наскільки вони відповідають потребам постраждалих?

Відповідно до Закону України «Про протидію торгівлі людьми» особи, які постраждали від цього злочину, можуть отримати тимчасовий притулок в таких закладах:

- центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг) - 667;
- центр соціально-психологічної реабілітації дітей - 82;
- притулок для дітей.

Крім того, в Україні діють центри соціально – психологічної допомоги (18 діючих), які надають допомогу, в тому числі тимчасовий притулок особам, які постраждали від торгівлі людьми.

Крім того, у Україні діють спеціалізовані заклади:

- а) 111 закладів для бездомних осіб, центрів соціальної адаптації осіб, які відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк;
- б) 287 інтернатних установ системи соціального захисту населення, з них:
  - 49 дитячих будинків-інтернатів для дітей та молоді з інвалідністю внаслідок фізичних, психічних та інтелектуальних порушень;
  - 145 психоневрологічних інтернатів для осіб з інвалідністю з психічними захворюваннями;
  - 90 будинків-інтернатів для громадян похилого віку та осіб з інвалідністю, геріатричних пансіонатів, пансіонатів для ветеранів війни і праці (далі – будинки-інтернати для громадян похилого віку);
  - 3 спеціальних будинки-інтернати для звільнених осіб – громадян похилого віку, осіб з інвалідністю I та II груп.

В зазначених установах соціальні послуги особам надаються відповідно до затверджених стандартів: на сьогодні наказами Мінсоцполітики, які зареєстровані у Мінюсті, затверджено 19 державних стандартів соціальних послуг:

- денного догляду (від 30.07.2013 № 452);
- догляду вдома (від 13.11.2013 № 760);
- соціальної реінтеграції бездомних осіб (від 19.09.2013 № 596);
- надання притулку бездомним особам (від 13.08.2013 № 495);
- надання послуг із соціальної профілактики торгівлі людьми (від 30.07.2013 № 458);
- надання соціальних послуг із соціальної інтеграції та реінтеграції дітей, які постраждали від торгівлі людьми, (від 30.07.2013 № 458);
- надання соціальних послуг із соціальної інтеграції та реінтеграції осіб, які постраждали від торгівлі людьми (від 30.07.2013 № 458);
- підтриманого проживання бездомних осіб (від 03.04.2015 № 372);
- соціальної адаптації (від 18.05.2015 № 514); консультування (від 02.07.2015 № 678);
- соціальної послуги профілактики (від 10.09.2015 № 912);
- соціальної послуги представництва інтересів (від 30.12.2015 № 1261);
- паліативного догляду (від 29.01.2016 № 58);
- стаціонарного догляду за особами, які втратили здатність до самообслуговування чи не набули такої здатності (від 29.02.2016 № 198);
- соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах (від 31.03.2016 № 318);
- кризового та екстреного втручання (від 01.07.2016 № 716);

- соціальної послуги посередництва (медіації) (від 17.08.2016 № 892);
- соціальної послуги супроводу при працевлаштуванні та на робочому місці (від 21.09.2016 № 1044);
- соціальної інтеграції випускників інтернатних закладів (установ) (від 26.09.2016 № 1067).

Робота щодо стандартизації соціальних послуг триває. Державні стандарти соціальних послуг поступово впроваджуються як державними так і недержавними суб'єктами, що надають соціальні послуги.

36. Які заходи вживаються для того, щоб послуги для постраждалих надавались за інформованою згодою?

Відповідно до статті 14 Закону України «Про протидію торгівлі людьми» особа, яка постраждала від торгів і людьми має право на отримання інформації щодо своїх прав та можливостей, викладеною мовою, якою вона володіє.

Томцу всім особа, кі звертається до компетентних органів за допомогою надається інформація про їх права, види та можливості отримання допомоги. У випадку іноземців або осіб без громадянства залучається перекладач, у випадку дитини – інформація доноситься мовою, доступною для дітей.

Крім того, особа, яка бажає отримати статус особи, яка постраждала від торгівлі людьми подає до місцевої державної адміністрації відповідну заяву, таким чином надаючи свою згоду на отримання допомоги та послуг, також в заяві особи зазначає про своє бажання або небажання співпрацювати з правоохоронними органами

Також, відповідно до Наказу Мінсоцполітики та МВС від 11.01.2016 № 4/5 «Про затвердження Інструкції зі збору та моніторингу статистичної інформації щодо осіб, які постраждали від торгівлі людьми» відповідальний за проведення процедури встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми, а також орган національної поліції, у випадку звернення постраждалої особи інформує її під підпис про ознайомлення її або законного представника про можливість отримання допомоги, види, умови та порядок надання та вручає особі відповідну Пам'ятку:

Пам'ятка для особи, яка постраждала від торгівлі людьми*

- Невідповідність умов праці або надання послуг обіцянним
- Обмеження у вільному пересуванні
- Заборона вільно спілкуватись з рідними
- Примушування до виконання роботи або надання послуг
- Застосування насильства або погроз
- Утримування заробітку або невиплата його взагалі
- Вилучення паспорта, інших документів
- Змушування виплачувати неіснуючі борги
- Змушування жебракувати або займатись протиправною діяльністю

* Якщо Вас стосується хоча б декілька пунктів – Ви є особою, що постраждала від торгівлі людьми.

ДЕРЖАВА ЗАХИЩАЄ ВАШЕ ПРАВО НА ДОПОМОГУ ТА ЗАХИСТ

ДЕРЖАВА ГАРАНТУЄ ДОПОМОГУ:

- медичну (обстеження та лікування)
- з надання притулку
- психологічну (консультування, емоційна підтримка)
- соціально-педагогічну (відновлення соціальних зв'язків)
- правову (відновлення втрачених документів, юридичне консультування, складання позовних заяв про відшкодування моральної та матеріальної шкоди, представництво інтересів у суді тощо)
- одноразову матеріальну
- у перекваліфікації або опануванні нової спеціальності

- у працевлаштуванні або започаткуванні власного бізнесу
- в отриманні освіти та поновленні навчання
- у поверненні до країни походження (для іноземців та осіб без громадянства)
- в отриманні компенсації за заподіяну моральну та матеріальну шкоду (за цивільним позовом у судовому порядку)

*Якщо Вас стосується хоча б декілька пунктів, отримайте інформацію про можливість установа Вам статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми, та надання необхідної допомоги.

_____

(номер телефону відповідальної особи та місцезнаходження структурного підрозділу місцевої державної адміністрації, відповідального за проведення процедури встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми)

_____

(номер телефону відповідальної особи та місцезнаходження підрозділу кримінальної поліції)

----- (лінія відрізу)

_____

(П.І.Б. особи (його законного представника))

_____

(підпис)

37. Чи ведеться робота з постраждалими після завершення програми надання допомоги? Чи можуть постраждалі, за необхідності, продовжувати отримувати допомогу після закінчення всіх процесуальних дій, з огляду на їхні індивідуальні потреби, які виникли в результаті окремих видів експлуатації (у тому числі, вилучення органів)? Якщо так, то які це види допомоги?

Особа, яка постраждала від торгівлі людьми та якій встановлено відповідний статус, отримує повний комплекс соціальних послуг відповідно до плану реабілітації, які складається згідно оцінки потреб особи. Такий статус встановлюється терміном до 2х років з можливістю продовжити його дію терміном на 1 рік за обґрунтованим поданням місцевої державної адміністрації.

Крім того, у разі якщо особа потребує надання соціальної допомоги, вона може звернутися безпосередньо до центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, де буде здійснена оцінка її потреб та складено план допомоги, відповідно до якого ця особа буде взята під соціальний супровід та отримає соціальні послуги незалежно від того, чи закінчились процесуальні дії чи ні.

Перелік послуг, які надають центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді:

- юридичні;
- психологічні;
- соціально-медичні;
- соціально-педагогічні;
- соціально-економічні;
- інформаційні.

Період реабілітації та обмірковування (Стаття 13)

38. Вкажіть, будь ласка, в яких випадках може бути надано період реабілітації та обмірковування, та хто має право на його отримання (громадяни, іноземці). Опишіть, будь ласка, процедуру надання періоду реабілітації та обмірковування, види допомоги та захисту, які надаються протягом цього періоду, та труднощі, які виникають на практиці.

Мінсоцполітики розроблено проект Закону України „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення протидії торгівлі людьми та захисту постраждалих осіб”.

Проектом Закону України передбачено внесення змін до чинних нормативно-правових актів у сфері протидії торгівлі людьми, а саме: Закону України „Про протидію торгівлі людьми”, Закону України „Про місцеві державні адміністрації”, Закону України „Про місцеве самоврядування в Україні”, Закону України „Про зайнятість населення”, Закону України „Про Раду міністрів Автономної Республіки Крим”, Закону України „Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства”, Закону України „Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні”.

Прийняття проекту акта дозволить удосконалити державну політику з протидії торгівлі людьми, зокрема надати повноваження органам місцевого самоврядування здійснювати державну політику у сфері протидії торгівлі людьми.

Зокрема, проектом акту передбачено період реабілітації та обдумування у такій редакції: Іноземець або особа без громадянства, які звернулися для встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми, на території України, має право прийняти рішення щодо співпраці з правоохоронними органами, про що протягом 30 календарних днів письмово повідомляє відповідному органу.

Дозвіл на проживання (Стаття 14)

39. Якщо у законодавстві вашої країни існує норма, яка передбачає можливість отримання дозволу на проживання у зв'язку з особистою ситуацією постраждалої особи, як її тлумачать на практиці? Наведіть, будь ласка, приклади.

Відповідно до Закону України „Про протидію торгівлі людьми” іноземець та особа без громадянства, якій встановлено статус особи, яка постраждала від торгівлі людьми на території України, має також право на постійне проживання на території України в порядку, встановленому законодавством.

Відповідно до п. 8 частини другої статті 4 Закону України „Про імміграцію” дозвіл на імміграцію, в межах квоти імміграції, мають право оформити особи, які безперервно проживали на території України протягом трьох років з дня встановлення їм статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми.

Мінсоцполітики встановлено статус особи, яка постраждала від торгівлі людьми б іноземцям, з яких 5 видано посвідки та дозвіл на постійне місце проживання в Україні.

40. У випадках, коли дозвіл на проживання видається з метою співпраці з уповноваженими органами, як відбувається процес “співпраці”, і з чого він складається на практиці?

Іноземець та особа без громадянства, якій встановлено статус особи, яка постраждала від торгівлі людьми на території України, має також право на тимчасове перебування в Україні строком до трьох місяців, який може бути продовжено у разі необхідності, зокрема у зв'язку з їхньою участю в якості постраждалих або свідків у кримінальному процесі та постійне проживання на території України в порядку, встановленому законодавством.

41. Які заходи вживаються для забезпечення видачі дозволу на проживання постраждалим від торгівлі людьми згідно з зобов'язаннями, визначеними у Статті 12.6, у якій йдеться про те, що постраждала особа має право отримувати допомогу незалежно від її згоди виступати в якості свідка?

Законодавством України передбачено, що іноземець, який став жертвою торгівлі людьми, отримує аналогічний комплекс осіальних послуг, як і громадяни України та додатково має право на безоплатне отримання послуг перекладача.

Іноземцеві або особі без громадянства у разі подання заяви на встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми, до місцевої держадміністрації видається протягом двох робочих днів довідка про звернення для встановлення статусу, яка є підставою для звернення до територіальних органів або підрозділів ДМС для реєстрації.

Після отримання іноземцем або особою без громадянства довідки про встановлення статусу довідка про звернення для встановлення статусу втрачає чинність. Статус дає право іноземному громадянину легально перебувати на території України на період дії статусу та отримати весь комплекс соціальних послуг незалежно від його готовності виступати в якості свідка в кримінальному процесі.

Компенсація та законне відшкодування (Стаття 15)

42. Будь ласка, вкажіть, з часу першого звіту, які заходи були вжиті для надання ефективної компенсації постраждалим від торгівлі людьми, зокрема щодо:

а. доступу до інформації про відповідні судові та адміністративні процедури зрозумілою для постраждалої особи мовою;

Відповідно до ч. 3 ст. 29 Кримінального процесуального кодексу України слідчий суддя, суд, прокурор, слідчий забезпечують учасникам кримінального провадження, які не володіють чи недостатньо володіють державною мовою, право давати показання, заявляти клопотання і подавати скарги, виступати в суді рідною або іншою мовою, якою вони володіють, користуючись у разі необхідності послугами перекладача в порядку, передбаченому цим Кодексом.

В рамках кримінального процесу ст. 56 КПК України для потерпілого протягом кримінального провадження передбачено право давати пояснення, показання рідною або іншою мовою, якою він вільно володіє, безоплатно за рахунок держави користуватися послугами перекладача в разі, якщо він не володіє державною мовою чи мовою, якою ведеться кримінальне провадження.

б. доступу до безкоштовної юридичної та правової допомоги під час розслідування та судового розгляду;

Відповідно до Закону України «Про безоплатну правову допомогу» право на безоплатну вторинну правову допомогу, як вид державної гарантії, що полягає у створенні рівних можливостей для доступу осіб до правосуддя мають громадяни держав, з якими Україна уклала відповідні міжнародні договори про правову допомогу, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також іноземці та особи без громадянства відповідно до міжнародних договорів, учасником яких є Україна, якщо такі договори зобов'язують держав-учасниць надавати певним категоріям осіб безоплатну правову допомогу.

Крім того, право на таку допомогу мають іноземці та особи без громадянства, затримані з метою ідентифікації та забезпечення примусового видворення, з моменту затримання.

До інших прав, встановлених спеціальними законами крім тих, що визначені Законом України «Про протидію торгівлі людьми», слід віднести:

- право на безоплатну правову допомогу;
- право на забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві (право на захист життя, житла, здоров'я та майна цих осіб від протиправних посягань з метою створення необхідних умов для належного відправлення правосуддя).

Додатковий обсяг прав для деяких категорій осіб встановлений Законами України «Про безоплатну правову допомогу», «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві».

Закон України «Про безоплатну правову допомогу» відповідно до Конституції визначає зміст права на безоплатну правову допомогу, порядок реалізації цього права, підстави та порядок надання безоплатної правової допомоги, державні гарантії щодо надання безоплатної правової допомоги.

Відповідно до вказаного Закону, безоплатна правова допомога – правова допомога, що гарантується державою та повністю або частково надається за рахунок коштів Державного бюджету України, місцевих бюджетів та інших джерел.

Право на безоплатну правову допомогу – гарантована Конституцією України можливість громадянина України, іноземця, особи без громадянства, у тому числі біженці чи особи, яка

потребує додаткового захисту, отримати в повному обсязі безоплатну первинну правову допомогу, а також можливість певної категорії осіб отримати безоплатну вторинну правову допомогу.

Безоплатна первинна правова допомога - вид державної гарантії, що полягає в інформуванні особи про її права і свободи, порядок їх реалізації, відновлення у випадку їх порушення та порядок оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб.

Безоплатна первинна правова допомога включає такі види правових послуг:

- 1) надання правової інформації;
- 2) надання консультацій і роз'яснень з правових питань;
- 3) складення заяв, скарг та інших документів правового характеру (крім документів процесуального характеру);
- 4) надання допомоги в забезпеченні доступу особи до вторинної правової допомоги та медіації.

Безоплатна вторинна правова допомога - вид державної гарантії, що полягає у створенні рівних можливостей для доступу осіб до правосуддя.

Безоплатна вторинна правова допомога включає такі види правових послуг:

- 1) захист;
- 2) здійснення представництва інтересів осіб, що мають право на безоплатну вторинну правову допомогу, в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами;
- 3) складення документів процесуального характеру.

в. отримання компенсації від злочинця;

Відповідно до ч. 1 ст. 128 Кримінального процесуального кодексу України особа, якій кримінальним правопорушенням або іншим суспільно небезпечним діянням завдано майнової та/або моральної шкоди, має право під час кримінального провадження до початку судового розгляду пред'явити цивільний позов до підозрюваного, обвинуваченого або до фізичної чи юридичної особи, яка за законом несе цивільну відповідальність за шкоду, завдану діяннями підозрюваного, обвинуваченого або неосудної особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння.

г. отримання компенсації від держави;

Закон України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду» поширює свою дію на усі категорії осіб та передбачає їхнє право вимагати відшкодування шкоди від незаконних дій правоохоронців.

Згідно зі статтею 96¹ Кримінального кодексу України спеціальна конфіскація полягає у примусовому безоплатному вилученні за рішенням суду у власність держави грошей, цінностей та іншого майна у випадках, визначених КК, за умови вчинення умисного злочину або суспільно небезпечного діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого Особливою частиною КК, за які передбачено основне покарання у виді позбавлення волі або штрафу понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а так само передбаченого окремими статтями КК.

При цьому під час вирішення питання щодо спеціальної конфіскації насамперед має бути вирішене питання про повернення грошей, цінностей та іншого майна власнику (законному володільцю) та/або **про відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням** (частина десята статті 100 КПК).

Разом з тим частиною другою статті 127 КПК передбачено, що шкода, завдана кримінальним правопорушенням або іншим суспільно небезпечним діянням, може бути стягнута судовим рішенням за результатами розгляду цивільного позову в кримінальному провадженні.

Особа, якій кримінальним правопорушенням або іншим суспільно небезпечним діянням завдано майнової та/або моральної шкоди, має право під час кримінального провадження до початку судового розгляду пред'явити цивільний позов до підозрюваного, обвинуваченого або до фізичної чи юридичної особи, яка за законом несе цивільну відповідальність за шкоду, завдану

діяннями підозрюваного, обвинуваченого або неосудної особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння (частина перша статті 128 КПК).

д. отримання компенсації за несплачену заробітну плату постраждалим від торгівлі людьми. Наведіть, будь ласка, приклади призначення та успішного отримання компенсації постраждалими від торгівлі людьми.

Відповідно до Закону України «Про протидію торгівлі людьми» особа, яка постраждала від цього злочину має право на отримання одноразової матеріальної допомоги, яка виплачується з Державного бюджету України.

У 2016 році внесено зміни до постанови Кабінету Міністрів України від 25.07.2012 № 660 «Про затвердження Порядку виплати одноразової матеріальної допомоги особам, які постраждали від торгівлі людьми» та збільшено розмір одноразової матеріальної допомоги. З 1 січня 2017 року розмір такої допомоги становить три прожиткових мінімуми для відповідної категорії громадян:

- дітям віком до 6 років: 4278 грн.;
- дітям віком від 6 до 18 років: 5331 грн.;
- працездатним особам: 5052 грн.;
- особам, які втратили працездатність: 3936 грн.

43. Які спеціальні заходи вживаються для того, щоб активи торговців стали доступними для надання компенсації (наприклад, ефективні фінансові розслідування, які призводять до накладення арешту на активи злочинців з метою їх конфіскації)?

Оскільки торгівля людьми посідає третє місце за рівнем прибутковості після торгівлі наркотиками та зброєю, питання якісних фінансових розслідувань у кримінальних провадженнях цієї категорії є складовою успішного розслідування в цілому, з метою притягнення винних до кримінальної відповідальності, і насамперед повної ліквідації діючих каналів торгівлі людьми.

За останні два роки Національною поліцією не виявлено жодного кримінального правопорушення за статтею 209 (Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом) Кримінального кодексу України у кримінальних провадженнях пов'язаних з торгівлею людьми.

Останній раз два таких провадження відкривалося у 2014 році, що ще раз підтверджує про необхідність проведення навчань щодо фінансових розслідувань серед працівників Національної поліції.

Статтею 131 КПК України арешт майна визначено одним із заходів забезпечення кримінального провадження.

Так, відповідно до ч. 1 ст. 170 КПК України арештом майна є тимчасове, до скасування у встановленому цим Кодексом порядку, позбавлення за ухвалою слідчого судді або суду права на відчуження, розпорядження та/або користування майном, щодо якого існує сукупність підстав чи розумних підозр вважати, що воно є доказом злочину, підлягає спеціальній конфіскації у підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, третіх осіб, конфіскації у юридичної особи, для забезпечення цивільного позову, стягнення з юридичної особи отриманої неправомірної вигоди, можливої конфіскації майна. Арешт майна скасовується у встановленому цим Кодексом порядку.

Згідно із вимогами ч. 2 цієї статті арешт майна допускається з метою забезпечення:

- 1) збереження речових доказів;
- 2) спеціальної конфіскації;
- 3) конфіскації майна як виду покарання або заходу кримінально-правового характеру щодо юридичної особи;
- 4) відшкодування шкоди, завданої внаслідок кримінального правопорушення (цивільний позов), чи стягнення з юридичної особи отриманої неправомірної вигоди.

У квітні 2017 року Мінсоцполітики у співпраці з представником Секретаріату Ради Європи з протидії торгівлі людьми проведено тренінги для 60 представників правоохоронного блоку, в тому числі прокурорів, представників Державної служби фінансового моніторингу, представників міжнародних організацій щодо питання здійснення фінансових розслідувань у кримінальних провадженнях за фактами торгівлі людьми. Планується продовжити таку практику.

44. Чи існує можливість для постраждалих від торгівлі людьми вимагати відшкодування збитків після їхнього повернення до країни походження? Наведіть, будь ласка, подібні приклади.

Статтею 56 КПК України визначено, що протягом кримінального провадження потерпілий має право на відшкодування завданої кримінальним правопорушенням шкоди в порядку, передбаченому законом.

При цьому ст. 55 КПК України чітко обумовлює, що права і обов'язки потерпілого виникають в особи з моменту подання заяви про вчинення щодо неї кримінального правопорушення або заяви про залучення її до провадження як потерпілого.

Крім того, ч. 6 цієї ж статті вказує, що якщо внаслідок кримінального правопорушення настала смерть особи або особа перебуває у стані, який унеможливує подання нею відповідної заяви, положення з цієї статті поширюються на близьких родичів чи членів сім'ї такої особи. Потерпілим визнається одна особа з числа близьких родичів чи членів сім'ї, яка подала заяву про залучення її до провадження як потерпілого, а за відповідним клопотанням - потерпілими може бути визнано кілька осіб.

Після того, як особа, яка перебувала у стані, що унеможливував подання нею відповідної заяви, набуде здатності користуватися процесуальними правами, вона може подати заяву про залучення її до провадження як потерпілого.

Репатріація та повернення постраждалих (Стаття 16)

45. Які заходи вживаються, щоб забезпечити виконання процедури повернення постраждалих від торгівлі людьми з вашої країни до іншої на умовах добровільності та з повним дотриманням прав постраждалої особи, її безпеки та гідності, дотримуючись у тому числі зобов'язань не повертати особу до країни, де існує ризик порушення її прав (принцип “невидворення”)? Яким чином здійснюється оцінка ризику під час прийняття рішення щодо повернення та репатріації постраждалих від торгівлі людьми? У чому полягає процедура, та які умови співпраці з органами приймаючої країни?

Закордонні дипломатичні установи України підтримують постійні робочі контакти з профільними міжнародними і громадськими організаціями, такими як Міжнародна організація з міграції (МОМ), Національна рада жінок України, Міжнародний жіночий правозахисний центр «Ла Страда – Україна», «Карітас-Україна», в рамках яких реалізуються програми допомоги жертвам торгівлі людьми. За результатами такої співпраці за сприяння закордонних дипломатичних установ України на Батьківщину повернуто 16 громадян України, що постраждали у 2015 році від торгівлі людьми на території іноземних держав, із них: з Туреччини – 5 осіб, Лівану – 5 осіб, Кіпру – 3 особи, Італії – 2 особи, Китаю – 1 особа. В 2016 році до України було повернуто 32 громадян України, що постраждали від торгівлі людьми на території іноземних держав. Більшість випадків пов'язано з примусовою працею та наданням платних інтимних послуг.

У кожному подібному випадку МЗС України у взаємодії з українськими та іноземними компетентними органами вживається комплекс заходів щодо забезпечення належного реагування на факти вчинення злочинів у сфері торгівлі людьми проти наших співвітчизників за кордоном з метою захисту їхніх прав та інтересів, надання наявної інформації для кримінального переслідування винних осіб, забезпечення безпеки постраждалих під час перебування за кордоном та їх безперешкодного повернення в Україну.

МЗС України на постійній основі здійснюється інформування правоохоронних органів України про громадян України, затриманих за кордоном за звинуваченням у торгівлі людьми.

46. Чи були випадки повернення постраждалих від торгівлі людьми, які є громадянами або постійно проживають у вашій країні, проти їхньої волі? Якщо так, то яких заходів, якщо такі були, було вжито для надання їм допомоги після повернення?

Випадків повернення українців, які постраждали від торгівлі людьми проти їхньої волі не виявлено.

Відповідальність юридичної особи (Стаття 22)

47. Чи вносилися зміни до законодавства вашої країни стосовно відповідальності юридичних осіб за злочини, пов'язані з торгівлею людьми? Чи поширюється відповідальність на юридичних осіб, задіяних у торгівлі людьми з метою примусової праці та послуг, в тому числі їхніх субпідрядників в ланцюгу торгівлі людьми? Наведіть, будь ласка, приклади подібних випадків та введених санкцій.

Підстави для застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру передбачені ст. 96² КК України.

Однією з підстав є вчинення уповноваженою особою юридичною особою від імені та в її інтересах злочинів, передбачених окремими статтями КК України, серед яких стаття 149 КК України «Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини» відсутня.

Водночас злочини, передбачені статтею 146 «Незаконне позбавлення волі або викрадення людини», статтею 147 «Захоплення заручників» КК України, визнаються вчиненими в інтересах юридичної особи, якщо вони призвели до отримання нею неправомірної вигоди або створили умови для отримання такої вигоди, або були спрямовані на ухилення від передбаченої законом відповідальності.

Обтяжуючі обставини (Стаття 24)

48. Чи проводився розгляд та були винесені вироки за обвинувачення у злочині торгівлі людьми з обтяжуючими обставинами, де причетними були державні особи під час виконання своїх обов'язків? Наведіть, будь ласка, подібні приклади.

В провадженні органів Національної поліції перебуває кримінальне провадження за ч. 2 ст. 149 КК України за фактом незаконних дій нестворених службових осіб одного з товариств, які з березня 2014 року, використовуючи уразливий стан та скрутне матеріальне становище потерпілих, шляхом обману завербували останніх для виїзду до Російської Федерації з метою втягнення у злочинну діяльність, а саме вчинення дій, пов'язаних із незаконним обігом наркотичних засобів.

Звільнення від покарання (Стаття 26)

49. Чи існує у законодавстві та/чи процесуальних документах положення про звільнення від покарання? Якщо так, надайте, будь ласка, ці тексти. Будь ласка, надайте детальну інформацію, в тому числі посилання на випадки із судової практики, де це доречно, коли був застосований принцип звільнення від покарання, та які результати таких справ.

Інститут звільнення від покарання визначений у Кримінальному кодексі України.

За правилом статті 74 КК України органом, уповноваженим звільнити особу від покарання, є суд.

За змістом норм розділу XII цього Кодексу звільнення від покарання визначається як:

- звільнення від покарання при ухваленні вироку (ч. 4-5 ст. 74, ч. 2 ст. 84, ч. 1 ст. 105 КК України);

- звільнення від відбування покарання, призначеного судом (ч. 5 ст. 72, ст. 75, 79, 104, 85 КК України).

Прикладом врахування виняткових обставин, що характеризують особу обвинуваченого, є вирок Приморського районного суду м. Одеси від 08.12.2016. Звільняючи засуджену Особу за ч. 2 ст. 149 КК України, суд врахував щире каяття засудженого у вчиненні злочину, активне сприяння розкриттю злочину, відсутність претензій матеріального та морального характеру з боку потерпілих, а також те, що особа виховує двох неповнолітніх дітей, позитивно характеризується та має численні подяки у зв'язку із активною волонтерською діяльністю.

Заяви ex parte та ex officio (Стаття 27 у поєднанні із статтею 1.1.б)

50. Чи передбачено законодавством вашої країни можливість розслідування справи, пов'язаної з торгівлею людьми, якщо злочин був скоєний на території вашої країни, проте обвинувачення висунуті в країні проживання постраждалої від торгівлі людьми особи з іншої країни? Наведіть, будь ласка, подібні приклади.

Питання про притягнення до кримінальної відповідальності вирішується, виходячи з даних про місце вчинення злочину (на території України або за її межами), тяжкість злочину, громадянство осіб.

Так, відповідно до статті 6 КК України за загальним правилом особи, які вчинили злочини на території України, підлягають кримінальній відповідальності за цим Кодексом.

Згідно із приписом ч. 1 ст. 7 КК України громадяни України та особи без громадянства, що постійно проживають в Україні, які вчинили злочини за її межами, підлягають кримінальній відповідальності за цим Кодексом, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Водночас згідно із ч.1 ст. 8 КК України іноземці або особи без громадянства, що не проживають постійно в Україні, які вчинили злочини за її межами, підлягають в Україні відповідальності за цим Кодексом у випадках, передбачених міжнародними договорами або якщо вони вчинили передбачені цим Кодексом тяжкі або особливо тяжкі злочини проти прав і свобод громадян України або інтересів України.

Крім того, КПК України передбачає такі форми міжнародного співробітництва під час кримінального провадження як міжнародна правова допомога при проведенні процесуальних дій, видача правопорушників, кримінальне провадження в порядку перейняття, які полягають у вжитті необхідних заходів для здійснення ефективного досудового розслідування і судового розгляду та притягнення винних осіб до кримінальної відповідальності.

51. Опишіть, будь ласка, заходи, що вживаються у вашій країні для забезпечення дотримання зобов'язань щодо ефективного розслідування справ, пов'язаних із торгівлею людьми, зокрема:

а. створення спеціалізованих підрозділів розслідування та кількість їх працівників

У структурі Національної поліції України функціонує спеціалізований підрозділ, а саме Департамент боротьби зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми на який покладено функцію реалізації державної політики у сфері протидії торгівлі людьми, попередження, виявлення, припинення та розкриття кримінальних правопорушень, пов'язаних з нелегальною міграцією, а також правопорушень у сфері суспільної моралі.

Аналогічні підрозділи функціонують в усіх обласних центрах України.

Загальна чисельність працівників підрозділів боротьби з торгівлею людьми в Україні становить 376 осіб.

З них, 22 співробітники центрального апарату (1 не атестований), 354 працівники регіональних підрозділів (9 не атестованих).

Листом заступника Генерального прокурора України від 10.03.2015 № 04/2/4-484вих-22 окв-15 керівників регіональних прокуратур зобов'язано в розподілі службових обов'язків закріпити спеціалізацію при здійсненні процесуального керівництва у кримінальних провадженнях за фактами торгівлі людьми. В кожній області за працівником закріплено

здійснення процесуального керівництва у таких провадженнях. У великих регіонах, наприклад у м. Києві, кількість таких працівників може ставити до 4 працівників.

б. обмін інформації з суб'єктами та збору доказів від них;

Здійснення розслідування, обмін інформацією та збір доказів здійснюється відповідно до вимог кримінального процесуального законодавства України.

У ході розслідування кримінальних проваджень, відкритих щодо злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми, обмін інформації з суб'єктами та збору доказів від них відбувається в межах чинного законодавства.

в. використання спеціальних методів розслідування (наприклад, залучення інформаторів, агентів під прикриттям, перехоплення телефонних розмов, контрольована поставка) з зазначенням того, як регулюються такі методи і як можна їх застосувати у справах, які не пов'язані з організованою злочинністю;

Одним із основних завдань Департаменту боротьби зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми, Національної поліції України, є попередження, виявлення, припинення, та розкриття кримінальних правопорушень, передбачених ст. 149 Кримінального кодексу України (Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини).

Відповідно до статті 84 Кримінального процесуального кодексу доказами в кримінальному провадженні є фактичні дані, отримані у передбаченому цим Кодексом порядку, на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя і суд встановлюють наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню.

Процесуальними джерелами доказів є показання, речові докази, документи, висновки експертів.

Відповідно статті 93 КПК збирання доказів здійснюється сторонами кримінального провадження, потерпілим у порядку, передбаченому цим Кодексом.

Сторона обвинувачення здійснює збирання доказів шляхом проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій, витребування та отримання від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, службових та фізичних осіб речей, документів, відомостей, висновків експертів, висновків ревізій та актів перевірок, проведення інших процесуальних дій, передбачених цим Кодексом.

Докази можуть бути одержані на території іноземної держави в результаті здійснення міжнародного співробітництва під час кримінального провадження.

У ході досудового розслідування використовується комплекс спеціальних методів розслідування, передбачених чинним законодавством.

Інформація щодо залучення інформаторів, агентів під прикриттям містить данні з обмеженим доступом.

Разом з тим, у ході досудового розслідування проводиться комплекс негласних слідчих (розшукових) дій передбачених Главою 21 Кримінального процесуального кодексу.

Негласні слідчі (розшукові) дії, які проводяться виключно у кримінальному провадженні щодо тяжких або особливо тяжких злочинів.

Аудіо-, відеоконтроль особи (ст. 260 КПК України) полягає в негласній (без відома особи) фіксації та обробці із використанням технічних засобів розмови цієї особи або інших звуків, рухів, дій, пов'язаних з її діяльністю або місцем перебування тощо.

Накладення арешту на кореспонденцію (ст. 261 КПК України) полягає в забороні установам зв'язку та фінансовим установам вручення кореспонденції адресату без відповідної вказівки слідчого, прокурора.

Огляд і виїмка кореспонденції (ст. 262 КПК України) полягає в негласному відкритті й огляді затриманої кореспонденції, на яку накладено арешт, її виїмки або зняті копії чи отриманні зразків, нанесенні на виявлені речі і документи спеціальних позначок, обладнанні їх технічними засобами контролю, заміні речей і речовин, що становлять загрозу для оточуючих чи заборонені у вільному обігу, на їх безпечні аналоги.

Зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж полягає в негласному проведенні із застосуванням відповідних технічних засобів спостереження, відбору та фіксації змісту інформації, яка передається особою, а також одержанні, перетворенні і фіксації різних видів сигналів, що передаються каналами зв'язку (знаки, сигнали, письмовий текст, зображення, звуки, повідомлення будь-якого виду).

Зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж поділяється на:

– контроль за телефонними розмовами, що полягає в негласному проведенні із застосуванням відповідних технічних засобів, у тому числі встановлених на транспортних телекомунікаційних мережах, спостереження, відбору та фіксації змісту телефонних розмов, іншої інформації та сигналів (SMS, MMS, факсимільний зв'язок, модемний зв'язок тощо), які передаються телефонним каналом зв'язку, що контролюється;

– зняття інформації з каналів зв'язку, що полягає в негласному одержанні, перетворенні і фіксації із застосуванням технічних засобів, у тому числі встановлених на транспортних телекомунікаційних мережах, у відповідній формі різних видів сигналів, які передаються каналами зв'язку мережі Інтернет, інших мереж передачі даних, що контролюються.

Зняття інформації з електронних інформаційних систем без відома її власника, володільця або утримувача (ст. 264 КПК України) полягає в одержанні інформації, у тому числі із застосуванням технічного обладнання, яка міститься в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютер), автоматичних системах, комп'ютерній мережі.

Обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи (ст. 267 КПК України) полягає в таємному проникненні слідчого чи уповноваженої особи без відома власника чи володільця, приховано, під псевдонімом або із застосуванням технічних засобів у приміщення та інше володіння для встановлення технічних засобів аудіо-, відеоконтролю особи або безпосередньо з метою виявлення і фіксації слідів злочину, проведення огляду, виявлення документів, речей, що мають значення для досудового розслідування, виготовлення копій чи їх зразків, виявлення осіб, які розшукуються, або з іншою метою для досягнення цілей кримінального провадження.

Спостереження за особою в публічно доступних місцях (ст. 269 КПК України) полягає у візуальному спостереженні за особою слідчим чи уповноваженою особою для фіксації її пересування, контактів, поведінки, перебування в певному, публічно доступному місці тощо або застосуванні з цією метою спеціальних технічних засобів для спостереження.

Аудіо-, відеоконтроль місця (ст. 270 КПК України) полягає у застосуванні технічного обладнання у публічно доступному місці з метою фіксації відомостей (розмов, поведінки осіб, інших подій), які мають значення для кримінального провадження, без відома присутніх у ньому осіб.

Негласне отримання зразків, необхідних для порівняльного дослідження (ст. 274 КПК України), полягає в діях слідчого чи уповноваженої особи, які дозволяють без відома власника чи володільця отримати зразки матеріалів, сировини, виробів тощо, у тому числі в публічно недоступних місцях.

Спостереження за річчю або місцем у публічно доступних місцях (ст. 269 КПК України) полягає у візуальному спостереженні за певною річчю або певним місцем слідчим чи уповноваженою особою для фіксації її переміщення, контактів з нею певних осіб, подій у певному місці для перевірки відомостей під час досудового розслідування тяжкого або особливо тяжкого злочину або застосуванні з цією метою спеціальних технічних засобів для спостереження.

Контроль за вчиненням злочину (ст. 271 КПК України):

– **Контрольована поставка** полягає в організації і здійсненні слідчим та оперативним підрозділом контролю за переміщенням (перевезенням, пересиланням, передачею, ввезенням, вивезенням з України чи транзитним переміщенням її територією) товарів, предметів і речовин, у тому числі заборонених до обігу, з метою виявлення ознак злочину та фіксації фактичних даних про протиправні діяння осіб, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України.

– **Контрольована закупка** полягає в імітації придбання або отримання, у тому числі безоплатного, у фізичних та юридичних осіб незалежно від форм власності товару, який перебуває

у вільному обігу, з метою викриття і документування факту вчинення злочину та особи, яка його вчинила.

– **Оперативна закупка** полягає в імітації придбання або отримання, у тому числі безоплатного, у фізичних та юридичних осіб незалежно від форм власності товару, обіг якого обмежений чи заборонений чинним законодавством, з метою викриття і документування факту вчинення злочину та особи, яка його вчинила.

– **Спеціальний слідчий експеримент** полягає у створенні слідчим та оперативним підрозділом відповідних умов в обстановці, максимально наближеній до реальної, з метою перевірки дійсних намірів певної особи, у діях якої вбачаються ознаки тяжкого чи особливо тяжкого злочину, спостереження за її поведінкою та прийняттям нею рішень щодо вчинення злочину.

– **Імітування обстановки злочину** полягає в діях слідчого, уповноваженої особи, з використанням імітаційних засобів, які створюють у оточуючих уяву про вчинення реального злочину, з метою його запобігання та викриття відомої чи невідомої особи (осіб), яка планувала чи замовляла його вчинення.

Виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації (ст. 272 КПК України) полягає в організації слідчим і оперативним підрозділом введення уповноваженої ними особи, яка відповідно до закону виконує спеціальне завдання, в організовану групу чи злочинну організацію під легендою прикриття для отримання речей і документів, відомостей про її структуру, способи і методи злочинної діяльності, які мають значення для розслідування злочину або злочинів, які вчиняються цими групами.

Виконання такого завдання здійснюється на підставі постанови слідчого, погодженої з керівником органу досудового розслідування, або постанови прокурора зі збереженням у таємниці достовірних відомостей про особу і не потребує дозволу слідчого судді.

Негласні слідчі (розшукові) дії, які проводяться незалежно від тяжкості злочину.

Зняття інформації з електронних інформаційних систем або її частини, доступ до яких не обмежується її власником, володільцем або утримувачем чи не пов'язаний з подоланням системи логічного захисту (ч. 2 ст. 264 КПК України), полягає в одержанні інформації із електронних інформаційних систем, що містять відповідну інформацію, у тому числі із застосуванням технічного обладнання.

Установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу (ст. 268 КПК України) полягає в застосуванні технічного обладнання для локалізації місцезнаходження радіоелектронного засобу, у тому числі мобільного терміналу, систем зв'язку та інших радіовипромінювальних пристроїв, активованих у мережах операторів рухомого (мобільного) зв'язку, без розкриття змісту повідомлень, що передаються, якщо в результаті його проведення можна встановити обставини, які мають значення для кримінального провадження.

Негласні слідчі (розшукові) дії, лише передбачені статтями 268 (установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу), 269 (спостереження за особою, річчю або місцем) у виняткових невідкладних випадках, визначених статтею 250 КПК України дозволяється проводити до постановлення ухвали слідчого судді.

Порядок, тактика та методика проведення окремих негласних слідчих (розшукових) дій, взаємодія уповноважених оперативних підрозділів, які виконують доручення слідчого, прокурора на їх проведення, з особами (підрозділами), що залучаються до проведення таких дій, регулюються окремим нормативно-правовим актом органів, у складі яких перебувають уповноважені оперативні підрозділи.

Проведеним аналізом кримінальних проваджень щодо торгівлі людьми встановлено, у переважній більшості випадків, злочинці з метою вербування потенційних постраждалих використовували мережу загального доступу Інтернет.

Зокрема, трафікери створювали різноманітні групи у соціальних мережах у яких розміщували завуальовані пропозиції щодо працевлаштування громадян за кордоном, обіцяючи великі заробітки.

На сьогоднішній день у Національній поліції розроблено механізм розслідування злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми, які вчиняються з використанням високих комп'ютерних технологій.

У 2015 році за підтримки канадського уряду та Координатора проектів в Україні Організації з безпеки та співробітництва в Європі розроблено та впроваджено навчальний курс «Виявлення, попередження та розслідування злочинів торгівлі людьми, вчинених із застосуванням інформаційних технологій».

Поліцейські підрозділів боротьби зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми, слідчі та поліцейські кіберполіції успішно проходять вказаний навчальний курс по сьогоднішній день.

Оскільки торгівля людьми посідає третє місце за рівнем прибутковості після торгівлі наркотиками та зброєю, питання якісних фінансових розслідувань у кримінальних провадженнях цієї категорії є складовою успішного розслідування в цілому, з метою притягнення винних до кримінальної відповідальності, і насамперед повної ліквідації діючих каналів торгівлі людьми.

За останні два роки Національною поліцією не виявлено жодного кримінального правопорушення за статтею 209 (Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом) Кримінального кодексу України у кримінальних провадженнях пов'язаних з торгівлею людьми.

Останній раз два таких провадження відкривалося у 2014 році, що ще раз підтверджує про необхідність проведення навчань щодо фінансових розслідувань серед працівників Національної поліції.

На стадії досудового розслідування кримінальних проваджень, пов'язаних з торгівлею людьми у кожному провадженні створюється слідчо-оперативна група до якої залучаються слідчі та оперативники, а у разі необхідності працівники Державної прикордонної служби.

г. розслідування злочинів торгівлі людьми, які було скоєно через мережу Інтернет, в тому числі вивчення можливостей блокування веб-сайтів, які використовуються для вербування жертв торгівлі людьми або з метою розповсюдження дитячої порнографії;

Проведеним аналізом кримінальних проваджень щодо торгівлі людьми встановлено, у переважній більшості випадків, злочинці з метою вербування потенційних постраждалих використовували мережу загального доступу Інтернет.

Зокрема, трафікери створювали різноманітні групи у соціальних мережах у яких розміщували завуальовані пропозиції щодо працевлаштування громадян за кордоном, обіцяючи великі заробітки.

На сьогоднішній день у Національній поліції розроблено механізм розслідування злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми, які вчиняються з використанням високих комп'ютерних технологій.

У 2015 році за підтримки канадського уряду та Координатора проектів в Україні Організації з безпеки та співробітництва в Європі розроблено та впроваджено навчальний курс «Виявлення, попередження та розслідування злочинів торгівлі людьми, вчинених із застосуванням інформаційних технологій».

Поліцейські підрозділів боротьби зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми, слідчі та поліцейські кіберполіції успішно проходять вказаний навчальний курс по сьогоднішній день.

Оскільки торгівля людьми посідає третє місце за рівнем прибутковості після торгівлі наркотиками та зброєю, питання якісних фінансових розслідувань у кримінальних провадженнях цієї категорії є складовою успішного розслідування в цілому, з метою притягнення винних до кримінальної відповідальності, і насамперед повної ліквідації діючих каналів торгівлі людьми.

д. фінансові розслідування для припинення кримінальних грошових потоків та для забезпечення відновлення активів;

За останні два роки Національною поліцією не виявлено жодного кримінального правопорушення за статтею 209 (Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом) Кримінального кодексу України у кримінальних провадженнях пов'язаних з торгівлею людьми.

Останній раз два таких провадження відкривалося у 2014 році, що ще раз підтверджує про необхідність проведення навчань щодо фінансових розслідувань серед працівників Національної поліції.

На стадії досудового розслідування кримінальних проваджень, пов'язаних з торгівлею людьми у кожному провадженні створюється слідчо-оперативна група до якої залучаються слідчі та оперативники, а у разі необхідності працівники Державної прикордонної служби.

е. залучення спільних слідчих груп.

Міжнародні спільні слідчі групи з розслідування злочинів, пов'язаних із торгівлею людьми, не створювалися.

52. Чи були у практиці вашої країни справи, пов'язані з торгівлею людьми з метою вилучення органів? Як проводилися розслідування таких справ, і які спеціальні методи розслідування було застосовано?

Згідно з вироком Тернопільського міськрайонного суду Тернопільської області від 03.02.2014 року М. засуджений за ч. 2 ст. 149 КК України за вербування, переміщення, передачу, які вчинені з метою експлуатації (вилучення органів) з використанням уразливого стану особи. Судом встановлено, що кожен із п'яти потерпілих давав згоду на вилучення у них однієї нирки за визначену суму винагороди, що становила 10 000 доларів США. Троє із потерпілих добровільно без будь-якого примусу здійснювали переліт до іншої держави. Для кваліфікації дій підсудного за ст. 149 КК України бралась до уваги наявність уразливого стану потерпілих під час вчинення щодо них злочинних дій, який був спричинений скрутним матеріальним становищем, відсутністю майна на погашення боргових зобов'язань, неможливістю працевлаштуватися, наявністю на утриманні неповнолітніх. Отже, М. було визнано винним та призначено покарання у виді позбавлення волі.

Захист постраждалих, свідків та осіб, які співпрацюють з судовими органами

(Стаття 28)

53. Які заходи вживаються для захисту постраждалих, свідків та недержавних організацій, які надають допомогу постраждалим під час кримінального процесу, від можливої помсти або залякування під час розслідування та впродовж і після кримінального процесу? У скількох справах було вжито спеціальні заходи безпеки для постраждалих і свідків у справах торгівлі людьми? Будь ласка, опишіть труднощі, які виникали під час надання захисту постраждалим/свідкам та під час створення безпечних умов для участі таких осіб в розслідуванні та судових процесах.

У випадку встановлення слідством даних, що підтверджують незаконний вплив на потерпілого, свідка, іншого підозрюваного, обвинуваченого, експерта, спеціаліста у кримінальному провадженні, може бути вирішено питання про обрання такого запобіжного заходу, як тримання під вартою.

Також можуть застосовуватись заходи безпеки, які передбачені Законом України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві».

54. Які заходи вживаються для заохочення постраждалих та свідків брати участь у кримінальному процесі та давати свідчення, які точно відображають їхній досвід та сприяють встановленню істини у суді? Чи може постраждала від торгівлі людьми особа отримати допомогу від соціального працівника, психолога та/або представника недержавної організації під час проведення розслідування та слухання справи у суді?

У випадку встановлення слідством даних, що підтверджують незаконний вплив на потерпілого, свідка, іншого підозрюваного, обвинуваченого, експерта, спеціаліста у кримінальному провадженні, може бути вирішено питання про обрання такого запобіжного заходу, як тримання під вартою.

Також можуть застосовуватись заходи безпеки, які передбачені Законом України «Про

забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві».

Статус особи, яка постраждала від торгівлі людьми, що встановлює Мінсоцполітики, в тому числі сприяє заохоченню жертв давати свідчення, оскільки особі надається повний соціальний супровід та посолугми, а також одноразова матеріальна допомога.

Юрисдикція (Стаття 31)

55. Опишіть, будь ласка, заходи, які вживаються вашою країною для організації та поширення юрисдикції на злочини, про які йдеться у Конвенції, зокрема, на злочини, скоєні за межами юрисдикції держави (включаючи справи, де громадянин вашої держави є потерпілим від злочину торгівлі людьми, який було скоєно за кордоном).

Питання про притягнення до кримінальної відповідальності вирішується, виходячи з даних про місце вчинення злочину (на території України або за її межами), тяжкість злочину, громадянство осіб.

Так, відповідно до статті 6 КК України за загальним правилом особи, які вчинили злочини на території України, підлягають кримінальній відповідальності за цим Кодексом.

Згідно із приписом ч. 1 ст. 7 КК України громадяни України та особи без громадянства, що постійно проживають в Україні, які вчинили злочини за її межами, підлягають кримінальній відповідальності за цим Кодексом, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Водночас згідно із ч.1 ст. 8 КК України іноземці або особи без громадянства, що не проживають постійно в Україні, які вчинили злочини за її межами, підлягають в Україні відповідальності за цим Кодексом у випадках, передбачених міжнародними договорами або якщо вони вчинили передбачені цим Кодексом тяжкі або особливо тяжкі злочини проти прав і свобод громадян України або інтересів України.

Крім того, КПК України передбачає такі форми міжнародного співробітництва під час кримінального провадження як міжнародна правова допомога при проведенні процесуальних дій, видача правопорушників, кримінальне провадження в порядку перейняття, які полягають у вжитті необхідних заходів для здійснення ефективного досудового розслідування і судового розгляду та притягнення винних осіб до кримінальної відповідальності.

Міжнародне співробітництво (Стаття 32)

56. Наведіть, будь ласка, приклади стратегій міжнародного співробітництва з іншими державами у сфері протидії торгівлі людьми, а також приклади оцінки впливу таких стратегій та труднощів, які виникали. Також надайте, будь ласка, інформацію про двосторонні або багатосторонні угоди, укладені вашою країною, які регулюють питання надання спільної юридичної допомоги, та про те, яким чином така допомога надається за відсутності угоди.

У контексті протидії торгівлі людьми Україна є учасницею наступних багатосторонніх угод, які регулюють питання надання взаємної правової допомоги, зокрема:

- 1) Європейська Конвенція про видачу правопорушників 1957 року;
- 2) Європейська Конвенція про взаємну допомогу у кримінальних справах 1959 року;
- 3) Європейська Конвенція про передачу провадження у кримінальних справах 1972 року;
- 4) Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах 1993 року;
- 5) Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності 2000 року;
- 6) Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми 2005 року;
- 7) Концепція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства 2007 року;
- 8) Конвенція ООН про боротьбу з торгівлею людьми і з експлуатацією проституції третіми особами 1949 року.

Також Україною укладено наступні двосторонні Договори:

1.	Договір між Україною і Китайською Народною Республікою про правову допомогу у цивільних та кримінальних справах (ратифікований 05.02.93, набув чинності 19.01.94)	31.10.1992
2.	Договір між Україною і Республікою Польща про правову допомогу та правові відносини у цивільних і кримінальних справах (ратифікований 04.02.94, набув чинності 04.04.94)	24.05.1993
3.	Договір між Україною і Литовською Республікою про правову допомогу та правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах (ратифікований 17.12.93, набув чинності 19.12.94)	07.07.1993
4.	Договір між Україною і Республікою Молдова про правову допомогу та правові відносини у цивільних і кримінальних справах (ратифікований 10.11.94, набув чинності 24.02.95)	13.12.1993
5.	Договір між Україною та Республікою Грузія про правову допомогу та правові відносини у цивільних та кримінальних справах (ратифікований 22.11.95, набув чинності 05.12.96)	09.01.1995
6.	Договір між Україною та Естонською Республікою про правову допомогу та правові відносини у цивільних та кримінальних справах (ратифікований 22.11.95, набув чинності 17.05.96)	15.02.1995
7.	Договір між Україною та Латвійською Республікою про правову допомогу та правові відносини у цивільних, сімейних, трудових та кримінальних справах (ратифікований 22.11.95, набув чинності 12.07.96)	23.05.1995
8.	Договір між Україною та Монголією про правову допомогу у цивільних та кримінальних справах (ратифікований 01.11.96, набув чинності 01.08.02)	27.06.1995
9.	Договір між Україною та Канадою про взаємодопомогу у кримінальних справах (ратифікований 17.12.97, набув чинності 01.03.99)	23.09.1996
10.	Договір між Україною та Сполученими Штатами Америки про взаємну правову допомогу у кримінальних справах (ратифікований 10.02.00, набув чинності 27.02.01)	22.07.1998
11.	Договір між Україною та Китайською Народною Республікою про екстрадицію (ратифікований 21.10.99, набув чинності 13.07.00)	10.12.1998
12.	Договір між Україною і Соціалістичною Республікою В'єтнам про правову допомогу і правові відносини в цивільних та кримінальних справах (ратифікований 02.11.00, набув чинності 18.08.02)	06.04.2000
13.	Договір між Україною та Федеративною Республікою Бразилія про взаємну правову допомогу у кримінальних справах (ратифікований 06.03.03, набув чинності 24.10.06)	16.01.2002
14.	Договір між Україною та Республікою Індія про взаємну правову допомогу в кримінальних справах (ратифікований 06.03.03, набув чинності 12.09.03)	03.10.2002
15.	Договір між Україною та Республікою Індія про видачу правопорушників (ратифікований 06.03.03, набрав чинності 18.01.2007)	03.10.2002
16.	Договір між Україною та Республікою Куба про правові відносини та правову допомогу в цивільних та кримінальних справах (ратифікований 10.12.2003, набув чинності 06.01.2004)	27.03.2003
17.	УГОДА між Україною та Гонконгом, Спеціальним Адміністративним районом Китайської Народної Республіки, про взаємну правову допомогу у кримінальних справах (ратифікована 20.11.03, чинна)	02.04.2003
18.	Договір між Україною та Корейською Народно-Демократичною Республікою про правову допомогу в цивільних та кримінальних справах (ратифікований 04.06.04, набув чинності 17.12.04)	13.10.2003

19.	Договір між Україною та Федеративною Республікою Бразилія про видачу правопорушників (ратифікований 01.07.04, набув чинності 07.08.04)	21.10.2003
20.	Договір між Україною та Республікою Панама про взаємну правову допомогу у кримінальних справах (ратифікований 12.05.04, набув чинності 28.08.2004)	04.11.2003
21.	Договір між Україною та Республікою Панама про видачу правопорушників (ратифікований 12.05.04, набув чинності 28.08.04)	04.11.2003
22.	Договір між Україною та Ісламською Республікою Іран про видачу правопорушників (ратифікований 06.07.05, набрав чинності 17.07.2008)	11.05.2004
23.	Договір між Україною та Ісламською Республікою Іран про правові відносини та правову допомогу в цивільних і кримінальних справах (ратифікований 07.09.05, набув чинності 31.08.07)	11.05.2004
24.	Договір між Україною та Арабською Республікою Єгипет про видачу правопорушників (ратифікований 22.06.05, набув чинності 19.01.06)	10.10.2004
25.	Договір між Україною та Арабською Республікою Єгипет про взаємну правову допомогу у кримінальних справах (ратифікований 22.06.05, набув чинності 19.01.06)	10.10.2004
26.	Угода між Україною та Великою Соціалістичною Народною Лівійською Арабською Джамагірією про правову допомогу в цивільних і кримінальних справах (ратифікована 10.06.2009, набрала чинності 12.07.09)	08.04.2008
27.	Договір між Україною та Сирійською Арабською Республікою про правові відносини і взаємну правову допомогу в цивільних і кримінальних справах (ратифікований 18.11.2009, набрав чинності 30.01.11)	09.10.2008
28.	Договір між Україною та Об'єднаними Арабськими Еміратами про видачу правопорушників (ратифікований 05.06.2013, набуває чинності 20.02.2014)	26.11.2012
29.	Договір між Україною та Об'єднаними Арабськими Еміратами про взаємну правову допомогу у кримінальних справах (ратифікований 19.06.2013, набуває чинності 20.02.2014)	26.11.2013

Відповідно до положень ст. 544 КПК України за відсутності міжнародного договору України міжнародна правова допомога чи інше співробітництво може бути надано на підставі запиту іншої держави чи запитано на засадах взаємності.

Уповноважений (центральний) орган України, направляючи до такої держави запит, письмово гарантує запитуваній стороні розглянути в майбутньому її запит про надання такого самого виду міжнародної правової допомоги.

За відсутності міжнародного договору з відповідною державою уповноважений (центральний) орган України надсилає запит про надання міжнародної правової допомоги до Міністерства закордонних справ України для подальшого передання його компетентному органу запитуваної сторони дипломатичним шляхом.

Заходи стосовно осіб, яким загрожує небезпека, або зниклих осіб (Стаття 33)

57. Які заходи у вашій країні передбачені для передачі іншій стороні інформації про постраждалу особу, свідка або особу, яка співпрацює з судовими органами у справі, пов'язаній з торгівлею людьми, якій, на думку відповідних органів вашої держави, загрожує безпосередня небезпека на території іншої сторони? Які заходи безпеки передбачені для таких осіб, і чи повинна сторона Конвенції проінформувати вас щодо свого перебування на вашій території? Наведіть, будь ласка, приклади з практики.

Національна поліція України здійснює міжнародне співробітництво відповідно до статті 4 Закону України «Про Національну поліцію», зокрема:

Взаємовідносини у сферах діяльності поліції з відповідними органами інших держав та міжнародними організаціями базуються на міжнародних договорах, а також на установчих актах та правилах міжнародних організацій, членом яких є Україна.

Поліцейські можуть направлятися до міжнародних організацій, іноземних держав як представники поліції з метою забезпечення координації співробітництва з питань, що належать до повноважень поліції.

Поліцейські можуть залучатися до участі в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки.

Зважаючи на транснаціональний характер «сучасного рабства», успіх кримінального переслідування торгівців людьми українськими правоохоронцями у значній мірі залежить від якості її взаємодії із правоохоронцями тих держав, територією яких проходять міжнародні канали.

Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження здійснюється у відповідності до Розділу IX КПК України.

Різновидом такого типу взаємодії є також виконання клопотань про надання міжнародної правової допомоги у кримінальних справах. Незважаючи на те, що у даному випадку між правоохоронцями є «посередники» – органи прокуратури (на стадії судового розгляду – Міністерства юстиції), проте останні все ж таки є органами державної влади. Такий вид діяльності не є для них основним і, звичайно, вони не мають відношення до міжнародних організацій правоохоронного характеру.

Співпраця у цій сфері здійснюється сторонами у межах їх компетенції із наступних питань:

- вручення документів;
- виконання окремих процесуальних дій;
- порушення кримінального переслідування;
- виклику свідків та тимчасовій видачі осіб, що утримуються під вартою, для проведення допиту у якості свідка;
- видачі (екстрадиції) осіб, що підлягають притягненню до кримінальної відповідальності, або для відбуття покарання відповідно до вироку суду;
- затримання, арешту осіб, що підлягають видачі;
- отримання інформації про рух коштів по банківських рахунках та накладення на них арешту;
- видачі предметів, що мають значення у кримінальній справі як речові докази;
- повернення викраденого майна та незаконно придбаних предметів чи цінностей;
- отримання іншої інформації, що стосується розслідування кримінальних правопорушень.

Співпраця із залученням можливостей міжнародних урядових та неурядових організацій має місце перш за все у тих сферах, які виходять за рамки повноважень органів влади. Це, зокрема, робота з постраждалими від торгівлі людьми. Від державних установ останні отримують допомогу переважно правоохоронного та цивільно-правового змісту, у той же час потребуючи підтримки значно більшого обсягу. За таких обставин міжнародні урядові та неурядові організації беруть на себе частину функцій захисту прав та законних інтересів осіб, що постраждали від торгівлі людьми, забезпечуючи останнім реінтеграційну, реабілітаційну, фінансову, психологічну та медичну допомогу.

Інтерпол є провідною міжнародною організацією, яка завдяки своїй унікальній структурі, правовій базі та технічному оснащенню здійснює ефективну та раціональну координацію міжнародного поліцейського співробітництва.

Відповідно до законодавства України, діяльність Інтерполу полягає в організації інформаційного супроводження кримінальних проваджень та оперативно-розшукових справ, що знаходяться у провадженні правоохоронців та іноземних держав.

З цією метою Інтерпол здійснює:

- обмін інформацією між правоохоронними органами України та іноземних держав під час провадження у відповідних кримінальних та оперативно-розшукових справах для організації проведення необхідних перевірок та оперативно-розшукових заходів;

- організовує міжнародний розшук обвинувачених та підсудних, що переховуються від правоохоронних органів з метою ухилення від кримінальної відповідальності та перебувають у державному або міждержавному розшуку; організовує екстрадицію таких осіб до України;
- здійснює розшук безвісно зниклих осіб, розшук дітей, усиновлених на території нашої держави громадянами іноземних держав, щодо яких в Україну не надходять відомості про їх місцеперебування та умови проживання, потерпілих від торгівлі людьми, розшук викраденого автотранспорту, культурних цінностей та антикваріату, ідентифікацію осіб і невпізнаних трупів тощо;

Аналітичні проекти з питань торгівлі людьми реалізуються Генеральним Секретаріатом за участю держав-учасниць Інтерполу, яких стосується зазначена проблема. Так, наприклад, в рамках проекту «Червоні шляхи» («Red routes») здійснювався аналіз інформації з усіх держав Європи, Центральної та Південно-Східної Азії та Близького Сходу. Метою вказаного проекту є моніторинг ситуації щодо торгівлі жінками з країн Східної Європи та пострадянських держав Азії. Зокрема, указаний проект містить статистичну інформацію про країни-походження та країни-призначення жертв торгівлі людьми, маршрути, характеристики організованих злочинних груп, залучених до цього виду злочинного бізнесу, розподіл за віковими та іншими характеристиками постраждалих та підозрюваних. Крім того, в рамках проекту створено відповідний банк даних постраждалих та підозрюваних у злочинах, пов'язаних з торгівлею людьми.

Відповідно статті 16 Закону України «про протидію торгівлі людьми» якщо у суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми, існують обґрунтовані підстави вважати, що життю, фізичному чи психічному здоров'ю або свободі та недоторканності особи, яка постраждала від торгівлі людьми та є іноземцем або особою без громадянства, загрожуватиме небезпека у разі повернення її в країну походження після завершення строку її перебування в Україні, в установленому порядку цій особі може бути продовжено статус особи, яка постраждала від торгівлі людьми, що є підставою для одержання дозволу на перебування на території України до припинення таких обставин.

58. Чи створена у вашій країні система повідомлення про зниклих дітей, та чи працює у вашій країні Європейський телефон довіри для повідомлення про зниклих дітей? Які інші заходи вживаються для раннього повідомлення про зниклих дітей іншим країнам? Чи підписала ваша країна договори або вживала заходи щодо покращення співпраці з іншими країнами для пошуку зниклих людей, зокрема, дітей, у випадках, коли державні органи вашої країни мають підстави вважати, що зниклі діти можуть бути постраждалими від торгівлі людьми або існує ризик постраждати від цього злочину?

В Національній поліції України функціонує Інтегрована інформаційно-пошукова система «Розшук» до якої упродовж доби вносяться відомості що безвісті зниклих громадян, у тому числі дітей інформація щодо зникнення яких надійшла до поліції.

Міжнародна співпраця щодо розшуку людей здійснюється в межах чинного законодавства. Також в Україні створена «Служба розшуку дітей» – це департамент громадської організації «МАГНОЛІЯ», створений для допомоги зниклим дітям та їх сім'ям. Згідно з міжнародними конвенціями ми визначаємо «зникла дитина» будь-яку дитину до 18 років, чиє місцезнаходження невідоме її батькам або опікунам. Для масштабного інформування громадськості «Служба розшуку дітей» створює інформаційні матеріали (про зниклу дитину та закликом зателефонувати 116 000 або 102 у випадку, якщо ви її бачили), які потім, розміщують небайдужі до долі зниклих дітей ЗМІ України. На сьогодні це 32 ТВ канала, 20 періодичних печатних видань, 8 агенцій outdoor реклами та indoor TV. Результати розшуку зниклих дітей оперативно публікуються на сайті missingchildren.org.ua та на наших сторінках у соціальних мережах.

На 01.01.2016 р. завдяки співпраці громадськості, ЗМІ, поліції та «Служби розшуку дітей» вдалося розшукати 1 134 зниклих дитини.

Співробітництво з громадянським суспільством (Стаття 35)

59. Яких заходів вживає ваша держава, щоб заохотити державні органи та посадові особи до розвитку співробітництва з недержавними та іншими організаціями громадянського суспільства, в тому числі профспілками, з метою залучення їх до розробки та впровадження політики, програм та інших стратегій з протидії торгівлі людьми? Надайте, будь ласка, інформацію щодо меморандумів порозуміння та інших угод, укладених між державними та недержавними установами, які працюють у цій сфері.

Мінсоцполітики укладено угоду про співпрацю з Всеукраїнською коаліцією громадських організацій, які працюють усередині протидії торгівлі людьми. Організації, які входять до складу Коаліції (32 організації) працюють у всіх областях України та співпрацюють з державними структурами на місцях.

Співпраця у сфері протидії торгівлі людьми між державними органами та організаціями громадянського суспільства на місцевому рівні відбувається шляхом залучення останніх до участі в координаційних, міжвідомчих та тристоронніх соціально-економічних радах, які діють при обласних державних адміністраціях. Зокрема, приклади такої співпраці можна побачити в Івано-Франківській, Сумській, Харківській, Чернівецькій, Миколаївській, Київській, Закарпатській та Донецькій областях. На засіданнях цих рад розглядаються питання щодо формування, контролю за виконанням політики в сфері протидії торгівлі людьми. Також, ряд областей заключили меморандуми або угоди про співпрацю, які передбачають здійснення спільних заходів з протидії торгівлі людьми. Такі угоди були заключені в усіх вищеперерахованих областях.

Зв'язок з іншими міжнародними документами (Стаття 40)

60. Назвіть, будь ласка, угоди, укладені вашою країною відповідно до положень Статті 40.2 Конвенції.

У контексті протидії торгівлі людьми Україна є учасницею наступних багатосторонніх угод, які регулюють питання надання взаємної правової допомоги, зокрема:

- 1) Європейська Конвенція про видачу правопорушників 1957 року;
- 2) Європейська Конвенція про взаємну допомогу у кримінальних справах 1959 року;
- 3) Європейська Конвенція про передачу провадження у кримінальних справах 1972 року;
- 4) Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах 1993 року;
- 5) Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності 2000 року;
- 6) Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми 2005 року;
- 7) Концепція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства 2007 року;
- 8) Конвенція ООН про боротьбу з торгівлею людьми і з експлуатацією проституції третіми особами 1949 року.

Також Україною укладено наступні двосторонні Договори:

1.	Договір між Україною і Китайською Народною Республікою про правову допомогу у цивільних та кримінальних справах (ратифікований 05.02.93, набув чинності 19.01.94)	31.10.1992
2.	Договір між Україною і Республікою Польща про правову допомогу та правові відносини у цивільних і кримінальних справах (ратифікований 04.02.94, набув чинності 04.04.94)	24.05.1993
3.	Договір між Україною і Литовською Республікою про правову допомогу та правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах (ратифікований 17.12.93, набув чинності 19.12.94)	07.07.1993
4.	Договір між Україною і Республікою Молдова про правову допомогу та правові відносини у цивільних і кримінальних справах (ратифікований 10.11.94, набув чинності 24.02.95)	13.12.1993

5.	Договір між Україною та Республікою Грузія про правову допомогу та правові відносини у цивільних та кримінальних справах (ратифікований 22.11.95, набув чинності 05.12.96)	09.01.1995
6.	Договір між Україною та Естонською Республікою про правову допомогу та правові відносини у цивільних та кримінальних справах (ратифікований 22.11.95, набув чинності 17.05.96)	15.02.1995
7.	Договір між Україною та Латвійською Республікою про правову допомогу та правові відносини у цивільних, сімейних, трудових та кримінальних справах (ратифікований 22.11.95, набув чинності 12.07.96)	23.05.1995
8.	Договір між Україною та Монголією про правову допомогу у цивільних та кримінальних справах (ратифікований 01.11.96, набув чинності 01.08.02)	27.06.1995
9.	Договір між Україною та Канадою про взаємодопомогу у кримінальних справах (ратифікований 17.12.97, набув чинності 01.03.99)	23.09.1996
10.	Договір між Україною та Сполученими Штатами Америки про взаємну правову допомогу у кримінальних справах (ратифікований 10.02.00, набув чинності 27.02.01)	22.07.1998
11.	Договір між Україною та Китайською Народною Республікою про екстрадицію (ратифікований 21.10.99, набув чинності 13.07.00)	10.12.1998
12.	Договір між Україною і Соціалістичною Республікою В'єтнам про правову допомогу і правові відносини в цивільних та кримінальних справах (ратифікований 02.11.00, набув чинності 18.08.02)	06.04.2000
13.	Договір між Україною та Федеративною Республікою Бразилія про взаємну правову допомогу у кримінальних справах (ратифікований 06.03.03, набув чинності 24.10.06)	16.01.2002
14.	Договір між Україною та Республікою Індія про взаємну правову допомогу в кримінальних справах (ратифікований 06.03.03, набув чинності 12.09.03)	03.10.2002
15.	Договір між Україною та Республікою Індія про видачу правопорушників (ратифікований 06.03.03, набрав чинності 18.01.2007)	03.10.2002
16.	Договір між Україною та Республікою Куба про правові відносини та правову допомогу в цивільних та кримінальних справах (ратифікований 10.12.2003, набув чинності 06.01.2004)	27.03.2003
17.	УГОДА між Україною та Гонконгом, Спеціальним Адміністративним районом Китайської Народної Республіки, про взаємну правову допомогу у кримінальних справах (ратифікована 20.11.03, чинна)	02.04.2003
18.	Договір між Україною та Корейською Народно-Демократичною Республікою про правову допомогу в цивільних та кримінальних справах (ратифікований 04.06.04, набув чинності 17.12.04)	13.10.2003
19.	Договір між Україною та Федеративною Республікою Бразилія про видачу правопорушників (ратифікований 01.07.04, набув чинності 07.08.04)	21.10.2003
20.	Договір між Україною та Республікою Панама про взаємну правову допомогу у кримінальних справах (ратифікований 12.05.04, набув чинності 28.08.2004)	04.11.2003
21.	Договір між Україною та Республікою Панама про видачу правопорушників (ратифікований 12.05.04, набув чинності 28.08.04)	04.11.2003
22.	Договір між Україною та Ісламською Республікою Іран про видачу правопорушників (ратифікований 06.07.05, набрав чинності 17.07.2008)	11.05.2004
23.	Договір між Україною та Ісламською Республікою Іран про правові відносини та правову допомогу в цивільних і кримінальних справах (ратифікований 07.09.05, набув чинності 31.08.07)	11.05.2004

24.	Договір між Україною та Арабською Республікою Єгипет про видачу правопорушників (ратифікований 22.06.05, набув чинності 19.01.06)	10.10.2004
25.	Договір між Україною та Арабською Республікою Єгипет про взаємну правову допомогу у кримінальних справах (ратифікований 22.06.05, набув чинності 19.01.06)	10.10.2004
26.	Угода між Україною та Великою Соціалістичною Народною Лівійською Арабською Джамагірією про правову допомогу в цивільних і кримінальних справах (ратифікована 10.06.2009, набрала чинності 12.07.09)	08.04.2008
27.	Договір між Україною та Сирійською Арабською Республікою про правові відносини і взаємну правову допомогу в цивільних і кримінальних справах (ратифікований 18.11.2009, набрав чинності 30.01.11)	09.10.2008
28.	Договір між Україною та Об'єднаними Арабськими Еміратами про видачу правопорушників (ратифікований 05.06.2013, набуває чинності 20.02.2014)	26.11.2012
29.	Договір між Україною та Об'єднаними Арабськими Еміратами про взаємну правову допомогу у кримінальних справах (ратифікований 19.06.2013, набуває чинності 20.02.2014)	26.11.2013

61. Надайте, будь ласка, інформацію про випадки, в яких постраждали або імовірно постраждали від торгівлі людьми особи отримали статус біженця або заходи додаткового захисту.

Серед осіб, які були визнані біженцями або особами, які потребують додаткового захисту, особи, які постраждали від торгівлі людьми не виявлялись.

Також, всі особи, які отримали статус особи, яка постраждала від торгівлі людьми, отримали допомогу та захист як жертви торгівлі людьми.

D. Заключні запитання

62. Які органи та організації надавали інформацію для заповнення анкети?

Міністерство соціальної політики, Міністерство внутрішніх справ, Національна поліція України, Міністерство юстиції України, Міністерство закордонних справ, Генеральна прокуратура України, Міністерство охорони здоров'я, Міністерство освіти і науки України, Міністерство інформаційної політики, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Міністерство інфраструктури України, Адміністрація Державної прикордонної служби, Державна міграційна служба, Державна судова адміністрація України, Державна служба зайнятості, Державний комітет телебачення і радіомовлення України, обласні місцеві державні адміністрації, Представництво МОМ в Україні, Координатор проектів ОБСЄ в Україні, Всеукраїнська коаліція громадських організацій, які працюють у сфері протидії торгівлі людьми.

63. Хто був відповідальний за координацію та збір інформації для заповнення анкети?

Міністерство соціальної політики, як Національний координатор, збирало дані від усіх суб'єктів національного механізму взаємодії у сфері протидії торгівлі людьми, узагальнювало інформацію та формувало звіт.

E. Статистичні дані про ситуацію з торгівлею людьми (за рік, починаючи з 2010 р.)

Кількість виявлених постраждалих, які на думку державних або уповноважених недержавних установ, заслуговують на отримання усіх прав та пільг на послуги, передбачені Конвенцією, (з розподілом за статтю, віком, національністю, видом експлуатації, внутрішньою та міжнародною торгівлею людьми та органами, які виявили постраждалих осіб).

У період з 2012-21 червня 2017 Міністерство соціальної політики 367 громадянам встановило статус особи, яка постраждала від торгівлі людьми, серед них: 157 жінкам, 171 чоловіку, 13 хлопчикам та 26 дівчаткам.

361 – громадяни України, 6 іноземців.

За видами експлуатації:

- трудова - 227 осіб
- сексуальна - 75 осіб
- жебракування - 45 осіб
- змішана експлуатація - 6 осіб
- вилучення органів - 9 осіб
- продаж дитини - 4 особи
- сурогатне материнство - 1 особа

У 2012 році відповідний статус встановлено 13 особам, серед них: 6 жінкам, 5 чоловікам, 2 дівчаткам.

9 – громадяни України та 4 іноземцям.

За видами експлуатації:

- трудова - 6 осіб
- сексуальна - 5 осіб
- жебракування - 1 особа
- змішана експлуатація - 1 осіб

У 2013 році відповідний статус встановлено 41 особі, серед них: 13 жінкам, 20 чоловікам, 8 дівчаткам.

39 – громадяни України, 2 іноземців.

За видами експлуатації:

- трудова - 19 осіб
- сексуальна - 9 осіб
- жебракування - 6 осіб
- змішана експлуатація - 3 осіб
- вилучення органів - 3 осіб
- продаж дитини - 1 особи

У 2014 році відповідний статус встановлено 27 особам, серед них: 10 жінкам, 12 чоловікам, 2 дівчаткам, 3 хлопчикам.

27 – громадяни України.

За видами експлуатації:

- трудова - 14 осіб
- сексуальна - 3 осіб
- жебракування - 9 осіб
- продаж дитини - 1 особи

У 2015 році 83 громадянам встановило статус особи, яка постраждала від торгівлі людьми, серед них: 41 жінці, 31 чоловіку, 5 хлопчикам та 6 дівчаткам.

83 – громадяни України.

За видами експлуатації:

- трудова – 52 особи
- сексуальна – 13 особам
- жебракування – 16 особам
- вилучення органів – 1 особа
- сурогатне материнство - 1 особа

У 2016 році 110 громадянам встановило статус особи, яка постраждала від торгівлі людьми, серед них: 46 жінкам, 56 чоловікам, 3 хлопчикам та 5 дівчаткам.

110 – громадяни України.

За видами експлуатації:

- трудова – 71 особа
- сексуальна – 25 осіб
- жебракування – 6 осіб
- змішана – 1 особа
- вилучення органів – 5 осіб
- продаж дитини – 2 особи

За період 1 січня - 21 червня 2017 року 93 громадянам встановило статус особи, яка постраждала від торгівлі людьми, серед них: 41 жінці, 47 чоловікам, 2 хлопчикам та 3 дівчаткам.

93 – громадяни України.

За видами експлуатації:

- трудова – 65 осіб
- сексуальна – 20 осіб
- жебракування – 7 осіб
- змішана – 1 особа

Статистика правоохоронного блоку

За рік	Виявлено фактів торгівлі людьми	Установлено потерпілих				
		Усього	З них		Неповнолітніх	
			Жінок	Чоловіків		
2014	109	86	68	18	2	2.3%
2015	111	102	62	40	6	5.9%
2016	115	86	66	16	4	4.7%
Станом на 22 травня 2017	123	95	62	30	3	3.2%
Всього	458	369	258	104	15	4.1%

Кількість імовірних постраждалих, щодо яких, на думку уповноважених органів, є «достатньо підстав», щоб вважати їх постраждалими від торгівлі людьми (з розподілом за статтю, віком, національністю, видом експлуатації, внутрішньою та міжнародною торгівлею людьми та органами, які виявили постраждалих осіб). Вкажіть, будь ласка, чи ця цифра відображає кількість постраждалих, які були формально ідентифіковані, чи несе додаткову інформацію.

Згідно з офіційними статистичними даними за 4 місяці 2017 року виявлено 84 особи, які потерпіли від злочинів за фактами торгівлі людьми, серед них жінок – 53, неповнолітніх дітей – 3 та малолітніх – 1. У 2016 році виявлено 86 потерпілих осіб, серед них жінок – 66, неповнолітніх дітей – 2 та малолітніх – 2. Інші запитувані відомості статистичними даними не передбачені. Вказані особи є потерпілими в рамках кримінальних проваджень за ст. 149 КК України.

У період з 2012-21 червня 2017 Міністерство соціальної політики 367 громадянам встановило статус особи, яка постраждала від торгівлі людьми, серед них: 157 жінкам, 171 чоловіку, 13 хлопчикам та 26 дівчаткам. 361 – громадяни України, 6 іноземців.

Кількість постраждалих, яким надано період реабілітації та обмірковування (де можливо, з розподілом за статтю, віком, національністю, видом експлуатації).

6 іноземців, які звернулись для встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми, мали час 30 робочих днів, протягом якого здійснюється процедура встановлення статусу, на обдумування та прийняття рішення щодо подальшої співпраці з компетентними органами.

Урядом України розроблено проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів у сфері протидії торгівлі людьми» в якому пункт 5 статті 14 Закону України «Про протидію торгівлі людьми» викладено у такій редакції: Іноземець або особа без громадянства, які звернулись для встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми, на території України, має право прийняти рішення щодо співпраці з правоохоронними органами, про що протягом 30 календарних днів письмово повідомляє відповідному органу. Таким чином, після прийняття Закону реалізується право особи, яка звернулася за статусом особи, яка постраждала від торгівлі людьми на період обмірковування.

Кількість постраждалих, які отримали допомогу (де можливо, якщо можливо, з розподілом за статтю, віком, національністю, видом експлуатації, внутрішньою та міжнародною торгівлею людьми).

Допомогу, відповідно до індивідуальних потреб постраждалих, надано всім 367 особам, які отримали статус особи, яка постраждала від торгівлі людьми (розподіл за статтю і т.д. дивіться вище).

Після отримання статусу представником служб у справах сім'ї, дітей та молоді складається оцінка потреб особи, яка постраждала від торгівлі людьми, та, відповідно до потреб – план реабілітації особи, яка постраждала від торгівлі людьми. Якщо постраждалою є дитина, то складається індивідуальний план реабілітації.

Кількість постраждалих, які отримали дозвіл на проживання із зазначенням типу дозволу та терміну його дії (де можливо, з розподілом за статтю, віком, національністю, видом експлуатації).

5 іноземців (1 жінка та 4 чоловіків), які постраждали від торгівлі людьми в Україні отримали дозвіл на постійне проживання в Україні.

Кількість постраждалих, які отримали статус біженця та заходи додаткового захисту.

В Україні не було виявлено осіб, які постраждали від торгівлі людьми та отримали статус біженця.

Кількість постраждалих, які звертались за компенсацією, та кількість тих, які її отримали (де можливо, з розподілом за статтю, віком, національністю, видом експлуатації). Вкажіть, розмір компенсації, та ким вона була виплачена – злочинцем чи державою.

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 25 липня 2012 року (зі змінами від 16.11.2016 № 833) «Про затвердження порядку виплати одноразової матеріальної допомоги особам, які постраждали від торгівлі людьми» кожна особа, яка постраждала від торгівлі людьми має право отримати одноразову матеріальну допомогу.

З 1 січня 2017 року така матеріальна допомога складає три прожиткових мінімуми. Розмір такої допомоги, для відповідної категорії громадян:

- дітям віком до 6 років: 4278 грн.;
- дітям віком від 6 до 18 років: 5331 грн.;
- працездатним особам: 5052 грн.;
- особам, які втратили працездатність: 3936 грн.

Відповідно до законодавства України, компенсацію за отриману шкоду можна отримати лише в судовому порядку.

Кількість осіб, які звернулись за отриманням одноразової матеріальної допомоги, як особи, які постраждали від торгівлі людьми та отримали її:

2012 рік- 11 осіб;
2013 рік – 35 осіб;
2014 рік – 27 осіб;
2015 рік – 74 особи;
2016 рік – 87 осіб;
2017 рік – 26 осіб

Кількість постраждалих, які були репатрійовані до вашої країни (де можливо, з розподілом за статтю, віком, національністю, видом експлуатації).

Потягом 2016 року в Україну повернуто 15 громадян України, що постраждали від торгівлі людьми: 8 осіб з Кувейту, 2 особи з Лівану, 2 особи з Кіпру, 1 особу з Йорданії, 1 особу з Малайзії, 1 особу з Польщі.

Кількість постраждалих, які були репатрійовані з вашої до іншої країни (де можливо, з розподілом за статтю, віком, національністю, видом експлуатації).

В Україні не було випадків репатріації постраждалих від торгівлі людьми до інших країн, разом з тим, 1 особу (жінку) було примусово повернуто до Молдови у зв'язку з порушенням нею законодавства України, зокрема підробки довідки про втсановелння статусу (дивіться пункт 10е).

Кількість розслідуваних справ, пов'язаних із торгівлею людьми. Кількість судових розглядів справ, пов'язаних із торгівлею людьми.

2015 рік

Протягом 2015 року органами Національної поліції виявлено **111** кримінальних правопорушень, передбачених статтею 149 (Торгівля людьми) КК України, відомості про які внесені до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі – ЄРДР) та провадження у яких не було закрито.

Кількість виявлених кримінальних правопорушень, пов'язаних з торгівлею людьми, порівняно з минулим роком збільшилась на 1,8 % (109).

За 12 місяців 2015 року встановлено та надано допомогу **102** (+18,6 %) потерпілим від торгівлі людьми (62 особи жіночої та 40 осіб чоловічої статі), у тому числі 6 неповнолітніх (2014 – 86).

У ході досудового розслідування кримінальних проваджень **47** (+ 11,9 %) особам, що їх вчинили повідомлено про підозру.

За звітний період досудове розслідування закінчено за **90** (+ 5,9%) кримінальними правопорушеннями, які направлено до суду з обвинувальними актами.

Ураховуючи, що кримінальне правопорушення, передбачене статтею 149 КК України відноситься до тяжких та особливо тяжких, **24** правопорушника або 51 % від загальної кількості осіб, яким повідомлено підозру, заарештовано.

2016 рік

У 2016 році органами Національної поліції задокументовано **115** кримінальних правопорушень, передбачених статтею 149 (Торгівля людьми) КК України, відомості про які внесені до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі – ЄРДР).

Кількість виявлених кримінальних правопорушень, пов'язаних з торгівлею людьми, порівняно з минулим роком збільшилась на 2,7 % (111).

Установлено та надано допомогу **69** потерпілим від торгівлі людьми (53 особи жіночої та 16 осіб чоловічої статі), у тому числі 3 неповнолітнім та 1 малолітньому.

У ході досудового розслідування кримінальних проваджень оголошено усього **66** підозр. Запобіжний захід у вигляді тримання під вартою обрано відносно **22** правопорушників.

Досудове розслідування закінчено за **61** кримінальними правопорушеннями, які направлено до суду з обвинувальними актами.

2017 рік

Останні кроки нашого Уряду змусили дещо активізуватись протидії торгівлі людьми: у 2016 році прийнято Державну соціальну програму протидії торгівлі людьми на період до 2020 року, з 1 січня 2017 року збільшено одноразову матеріальну допомогу, яка надається постраждалим від торгівлі людьми. Наприкінці 2016 року Міністром внутрішніх справ оголошено концепцію розвитку служби боротьби зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми, та.

Відповідно до наказу Міністерства внутрішніх справ України 2017 рік – оголошений роком протидії торгівлі людьми, у зв'язку з цим Національною поліцією підготовлено План додаткових заходів з посилення боротьби зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми, у 2017 році.

Крім того, 24 лютого 2017 року в Генеральній прокуратурі України відбулася міжвідомча нарада керівників правоохоронних та державних органів України під головуванням Генерального прокурора Юрія Луценка щодо стану запобігання і протидії торгівлі людьми. Відповідно до постанови міжвідомчої наради від 24 лютого 2017 року визначено основні завдання та напрями координації роботи центральних органів виконавчої влади та представників громадських, у тому числі міжнародних організацій, які беруть участь у реалізації державної політики у цій сфері на період до кінця 2017 року.

Як результат, станом на 22 травня 2017 року органами Національної поліції виявлено **123** кримінальних правопорушення (*проти 55 за травень 2016 року*), передбачених статтею 149 (Торгівля людьми) КК України, відомості про які внесені до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Слід зазначити що упродовж 2016 року виявлено лише **115** таких кримінальних правопорушень.

По **75** кримінальним провадженням цієї категорії (*проти 25 за травень 2016 року*) оголошено підозри **47** особам (*проти 16 за травень 2016 року*).

Досудове розслідування закінчено по **49** кримінальними провадженням цієї категорії (*проти 23 за травень 2016 року*).

На даний час у ході досудового розслідування встановлено **95** потерпілих від торгівлі людьми (62 жінок, 30 чоловіків, 2 неповнолітніх та 1 малолітня особа).

До суду направлено кримінальне провадження стосовно членів організованої злочинної групи, які займалися вербуванням, переміщенням та працевлаштуванням за кордоном громадян України, які були втягнуті у злочинну діяльність, пов'язану з торгівлею наркотиками на території Росії (за матеріалами БЗПТЛ в Дніпропетровській області).

Протягом 2016 року в провадженні прокуратури перебувало 222 кримінальних правопорушення з урахуванням минулих років за фактами торгівлі людьми. За 4 місяці поточного року кількість таких правопорушень стаовила – 256.

У 2016 році за результатами досудового розслідування до суду направлено обвинувальні акти щодо 45 кримінальних правопорушень за фактами торгівлі людьми з числа облікованих минулого року. З числа облікованих протягом 4 місяців поточного року до суду направлені обвинувальні акти у 25 правопорушеннях.

Кількість обвинувальних вироків за звинуваченням у злочинах, пов'язаних із торгівлею людьми, із покаранням у вигляді позбавлення волі. Зазначте строк покарання, а також чи було воно умовним, чи злочинці відбували його.

У **2015 році** за статтею 149 Кримінального Кодексу України:

- 32 (з них 11 жінок; 29 громадян України, 3 - іноземці іншої держави) – особи, вирокі щодо яких надбали законної сили у звітному періоді;
- 12 – засуджені особи, до яких застосовано позбавлення волі на певний строк, з них:
  - 1 особа – понад 1 рік до 2 років включно;
  - 1 особа – понад 2 роки до 3 років включно;
  - 7 осіб – понад 3 роки до 5 років включно;

3 особи – понад 5 років до 10 років включно.

20 – засуджені особи, яких звільнено від покарання з випробуванням

У **2016 році** за статтею 149 Кримінального Кодексу України:

- 26 (з них 13 жінок; 25 громадян України, 1 - іноземці іншої держави) – особи, вироки щодо яких надбали законної сили у звітному періоді;
- 5 – засуджені особи, до яких застосовано позбавлення волі на певний строк, з них:
  - 1 особа – понад 2 роки до 3 років включно;
  - 1 особа – понад 3 роки до 5 років включно;
  - 3 особи – понад 5 років до 10 років включно
  - 20 – засуджені особи, яких звільнено від покарання з випробуванням

Кількість судових вироків, внаслідок яких було конфісковане майно.

У 2015 році винесено 6 вироків засуджених осіб з конфіскацією майна

У 2016 році винесено 2 вироки засуджених осіб з конфіскацією майна

Кількість судових вироків, внаслідок яких був закритий бізнес чи підприємство, причетні до торгівлі людьми.

В Україні відсутні вироки, внаслідок яких був закритий бізнес чи підприємство, причетні до торгівлі людьми.

Кількість обвинувачень за користування послугами постраждалих від торгівлі людьми.

В Україні відсутня відповідальність за користування послугами постраждалих від торгівлі людьми.